

Министерство на финансите

Д О К Л А Д
ПО ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ
ЗА 2004 ГОДИНА

РЕЗЮМЕ	4
ВЪВЕДЕНИЕ	8
ГЛАВА 1: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЯ	10
I. Икономически преглед и перспективи	10
1. Развитие на световната икономика	10
2. Развитие на националната икономика	12
2.1. Тенденции в развитието на националната икономика през 2003 година	12
2.2. Демографски характеристики на населението и пазар на труда.....	14
3. Макрорамка на държавния бюджет за 2004 година	16
II. Изпълнение на консолидираната фискална програма за 2003 година	17
1. Преглед на фискалната позиция към месец юни 2003 година	18
2. Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2003 г.	19
III. Средносрочна фискална стратегия	22
ГЛАВА 2: ПРИХОДИ И ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА	25
1. Корпоративни данъци.....	26
2. Данъци върху доходите на физическите лица	28
3. Приходи от социалноосигурителните вноски.....	29
4. Данък върху добавената стойност.....	30
5. Акцизи.....	31
6. Мита	33
7. Неданъчни приходи	34
8. Помощи	34
ГЛАВА 3: РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ И РАЗХОДИ	35
I. Публичните разходи по икономически елементи	35
1. Текущи разходи.....	35
1.1. Заплати и възнаграждения в публичния сектор.....	35
1.2. Осигурителни вноски	36
1.3. Издръжка	36
1.4. Субсидии.....	37
1.5. Социално осигуряване и грижи.....	39
1.6. Лихвени разходи	42
1.7. Резерв	43
2. Публични инвестиции	43
II. Държавните разходи по функции	46
1. Общ преглед	46

2. Преглед на функционалните групи.....	47
2.1. Общи държавни служби.....	48
2.2. Отбрана и сигурност.....	51
2.3. Образование.....	55
2.4. Здравеопазване.....	56
2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи (пенсии, социални помощи и обезщетения), работи и служби по социалното осигуряване и заетостта.....	59
2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда.....	63
2.7. Почивно дело, култура и религиозни дейности.....	65
2.8. Икономически дейности и услуги.....	68
2.9. Разходи неklasифицирани в другите функции.....	73
III. Бюджет 2004 по отговорности.....	74
1. Републикански бюджет.....	74
2. Съдебна власт.....	75
3. Държавно обществено осигуряване.....	76
4. Национална здравноосигурителна каса.....	77
5. Бюджети на общините.....	79
6. Бюджет на Национален фонд към Министерство на финансите.....	80
ГЛАВА 4: ПОЛИТИКА ПО ДЪЛГА / ФИНАНСИРАНЕ НА БЮДЖЕТ 2004.....	82
I. Държавен дълг.....	82
II. Финансиране.....	85
ГЛАВА 5: РИСКОВЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	86
I. Рискове пред Бюджет 2004.....	86
1. Изменение в икономическите параметри.....	86
2. Реализация на поети задължения и просрочия.....	87
II. Реформи и перспективи.....	88
1. Реализация на бюджетната реформа.....	88
2. Финансова децентрализация.....	89
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	92
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	93
1. Бюджет 2004 по отговорности	
2. Консолидирана фискална програма за 2004 г.	
3. Консолидирана фискална програма за 2004 г. по функции	

РЕЗЮМЕ

на доклада по държавния бюджет за 2004 година

Бюджет 2004 отчита влиянието на изменението в макроикономическата обстановка, както в страната, така и в международен план. Очакваният реален растеж на БВП през 2004 г. в България е 5.3%, като той ще бъде постигнат чрез реално увеличение на дохода и кредита за домакинствата. През следващата година нивото на инвестициите се очаква да достигне 21.5% от БВП. Увеличаването на темповете на растеж на световната икономика и на Европейския съюз в края на 2003 г., както и повишената производителност и конкурентноспособност на българските производители в следствие направените през последните години инвестиции, ще дадат тласък на износа на стоки и услуги. Очаква се реалният растеж на износа през 2004 г. да бъде около 5.5-6%, което ще го направи важен фактор за растежа.

В условията на валутен борд фискалната политика е основен защитен механизъм при промяна на макроикономическата среда, поради неблагоприятни външни и вътрешни фактори. В тази връзка, фискалната политика и бюджетното изпълнение са от особена важност и правителството поддържа разумна и гъвкава политика, с оглед подкрепа на макроикономическата стабилност. Възможното засилване на рестрикцията по бюджетната позиция за тази година, повлияно от изменение на целевото ниво на дефицита, ще активира механизмите за осигуряване на гъвкавост за фискалния мениджмънт до края на годината, при по-неблагоприятен макроикономически сценарий. В този смисъл като критерии за поддържането на разумна фискална политика и буфер срещу евентуални рискове се залагат определено ниво на дефицита, неснижаем остатък по фискалния резерв и допълнителен структурен резерв по бюджета.

Бюджетният дефицит през 2004 г. е 0.7 на сто от БВП или 284.2 млн. лв. на консолидирана база. Главна причина за залагане на това целево ниво на дефицита е осигуряване на стабилност на фискалната позиция, което е в съответствие с ускоряване на структурната реформа и реформите в публичния сектор. В средносрочна перспектива (2006 г.) стремежът е постигане на напълно балансиран бюджет. Ниското ниво на бюджетния дефицит е съобразено с отрицателното салдо по текущата сметка на платежния баланс.

Високото ниво на фискалния резерв осигурява стабилност за икономиката и защита срещу възникване на евентуални рискове за изпълнението на бюджета през годината.

Резервът, заложен по консолидираната фискална програма възлиза на 223.7 млн. лв. или близо 78.7 на сто от дефицита. Той ще бъде разпределен само при необходимост за непредвидени и неотложни разходи, както и за структурни реформи.

Основен елемент във фискалната политика заема данъчната политика, която осигурява финансирането на държавните дейности и е важен лост за въздействие върху инвестиционната активност и икономическия растеж. През 2004 г. се намалява ставката на корпоративния данък от 23.5% на 19.5%. Освен това във връзка с новото групиране на населените места, лицата реално ще плащат по-нисък размер на патентния данък. Променя се и режима на освобождаване от данък добавена стойност по международни договори, конвенции и споразумения и други, разпоредени от Народното събрание. С промените ще се освободят от

данък доставките, осъществявани по проектите, финансирани пряко от безвъзмездна помощ в рамките на международни споразумения.

Опростяване на данъчната система и ефективното ѝ администриране ще остане една от основните цели на данъчната политика и през 2004 г.

Правителството възприе утвърдения в развитите икономики подход за увеличаване относителния дял на приходите от косвените за сметка на преките данъци, в структурата на консолидираните бюджетни приходи.

Вследствие от провежданата данъчна политика през 2004 г. в консолидирания бюджет се очаква да постъпят 14 361.7 млн. лв. или 37.8% от БВП. Най-голям дял в общите приходи имат приходите от социално и здравноосигурителни вноски (26.8 на сто), данъкът върху добавената стойност (23.2) и данъкът върху доходите на физическите лица (7.7%).

При зададените ограничителни параметри на приходите и дефицита, общите брутни разходи за 2004 г. възлизат на 14 645.9 млн. лв. Предложените нива на отделните категории разходи, в рамките на този лимит, отразяват новите насоки, към които се стреми правителствената политика - да разпределя ресурсите за държавно потребление, инвестиции и трансфери по възможно най-ефективен и социално приемлив начин, при спазване на приоритета за подпомагане на пред присъединителния процес. Във всички сфери е заложено изискване за повишаване на ефективността на текущите разходи за издръжка, т.е. постигане на по-високо качество на работа при по-ниски разходи. Основните насоки на разходите по сфери са следните: социално осигуряване, подпомагане и грижи 13.6% от БВП (при 13.8% за 2003 г.), образование - 4.1% от БВП (при 3.9% за 2003 г.), здравеопазване - 4.3% от БВП (при 4.0% за 2003 г.), отбрана и сигурност - 4.9% от БВП (при 4.9% за 2003 г.), благоустройство – 2.1% от БВП (при 1.9% през 2003 г.).

От средата на идната година е предвидено повишаване на заплатите в бюджетната сфера с 8.5%. Пенсиите ще бъдат индексирани от 1 юни с 5.8%. Правителството предвижда да увеличи минималната работна заплата от 110 лв. на 120 лв. През 2004 г. се повишава тавана на пенсиите и той става 420 лв., което е стъпка към подобряване положението на пенсионерите. В държавния бюджет са предвидени 204.2 млн. лв. за активни мерки за борба с безработицата.

Като дял от БВП разходите за издръжка и работни заплати на администрацията нарастват главно поради създаването на нови структури, свързани с изграждане на капацитета на администрацията с оглед процеса “европейска интеграция”, въвеждането на задължително предучилищно образование и 13-ти клас в професионалните училища, реформата и укрепването на съдебната система.

Предвидените разходи за субсидии в реалния сектор и организациите с нестопанска цел за 2004 г. са в размер на 372.6 млн. лв. Значителни субсидии се предвиждат за подпомагане на земеделските производители и тютюнопроизводителите.

През 2004 г. се предвижда значителен номинален ръст в капиталовите разходи. Това е важна тенденция, съдействаща в подкрепа на общия икономически растеж. Разходите, заложиени в консолидирания бюджет са 1 330.2 млн. лв. и възлизат на 3.5 на сто от очаквания размер на brutния вътрешен продукт. Предвижда се тези средства да бъдат в значителна степен концентрирани към инвестиционни проекти, които са с общонационално или с международно значение за региона, и към тези, за чието изпълнение страната ни очаква значителна

финансова подкрепа от предприсъединителните фондове на Европейския съюз. Осигурени са средства за отбраната във връзка с очакваното приемане на страната в НАТО.

Очаква се лихвените разходи през 2004 г. да възлязат на 788.2 млн. лв., което представлява 2.1% от БВП. Средствата за лихвите по вътрешния дълг са сравнително прогнозируеми, поради преобладаващата част на книжа с фиксирани лихвени купони. Въпреки подобрението в лихвената структура на външния дълг, повече от половината външни задължения са обвързани с международните лихвени проценти, което прави тази част от плащанията зависима от тяхното движение.

Във функционалния разрез на разходите безспорен приоритет представляват разходите за здравеопазване и образование. Разходите, осигурени за реструктурирането на здравната система и същевременно осигуряване на по-качествени услуги за населението са на значително по-високо ниво спрямо тези от последните години. От началото на 2004 г. се преминава към нов начин на финансиране на болниците като основната част от техните дейности ще се финансират чрез Националната здравноосигурителна каса. Спрямо 2003 г. номинално те нарастват с 14.6%, като дялът им от БВП възлиза на 4.3%.

Образованието е втората сфера, за която е осигурен значителен номинален ръст на разходите (14.8% спрямо 2003 г.). Това се прави еднократно през 2004 г., поради въвеждането на предучилищна подготовка и допълнителен клас, но при всички положения тенденциите през следващите години следва да се насочат към оптимизиране на структурите съобразно икономическите и демографски фактори в страната. Реформата в сферата на образованието трябва да продължи с бързи темпове, като се стимулира навлизането на частни структури, предоставящи качествени и разходно оптимизирани услуги. Общото бюджетно финансиране за тази сфера като дял от БВП за 2004 г. е 4.1%.

Разходите за отбрана и сигурност през 2004 г. се предвижда да заемат 12.8% от общите разходи или 4.9 на сто от БВП. Реформата на отбранителната система е един от ключовите елементи на новата политика на сигурност на Република България. Приоритет на тази реформа ще продължи да бъде изграждането на съвременни и модерни въоръжени сили, адекватни на стратегическата среда и характера на съвременните предизвикателства, осигуряващи достатъчен за отбрана военен потенциал в рамките на средствата, които страната може да си позволи и подкрепящи интеграционните усилия за присъединяване към евроатлантическата система за сигурност. В бюджета за 2004 г. са финансово осигурени Графика за реформи и задълженията, произтичащи от присъединяването на Република България към НАТО.

В Бюджет 2004 са ресурсно осигурени мерките по подобряване организацията на полицейското разследване и противодействие на т. нар. “нови рискове за сигурността” – организирана престъпност, корупция, тероризъм, наркотрафика и др., които ще гарантират осигуряване на обществения ред и сигурност на гражданите. Заложените средства през следващата година превишават с 6.3% средствата през 2003 г.

Важен приоритет на правителството е продължаване на съдебната реформа с цел изграждането на ефективно функционираща правораздавателна система, отговаряща на европейските изисквания и стандарти.

Правителството изразява становище, че в бюджета са разчетени необходимите финансови, материални и кадрови ресурси за нормално функциониране на отделните органи на съдебната власт и взаимоотношенията им с останалите участници в съдебния процес. Това становище бе

представено от Министерството на финансите по време на проведените консултации по проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2004 г. с представители на Висшия съдебен съвет. Без да се подписва меморандум, както с другите министерства и ведомства, позициите на двете страни бяха значително сближени. Независимо от това, спазвайки изискванията на ЗСВ и ЗУДБ в проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2004 г. е включен изцяло проекта на Висшия съдебен съвет. В случай, че се приеме предложението му, консолидираният бюджетен дефицит би нараснал със 128.0 млн. лв. и би достигнал ниво от 1.1% от БВП.

Предвидените разходи за 2004 г. според правителството за съдебна власт следва да възлизат на 208.1 млн. лв., като превишението им е с 63.5 млн. лв. спрямо предходната година (ръст от 44.0 на сто). Тези данни недвусмислено сочат, че нормалното функциониране и реформата на съдебната власт е сред основните приоритети на българското правителство. Те са още по-впечатляващи на фона на преструктурирането на разходите в някои от другите сектори.

Като пилотен проект три министерства ще представят проектобюджетите си за 2004 г. и в програмен формат. Усилията на Министерство на финансите за въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание ще продължават и през 2005 г. с разширяване кръга на министерствата планиращи по този начин. Това ще създаде условия за вземане на оптимални решения по отношение на фискалните параметри и по-ефективното разпределение и използване на бюджетните ресурси в съответствие с приоритетите на Правителството. Крайната цел е държавата да предоставя публичните услуги при най-рационално използване на ограничените бюджетни средства, като се увеличат ползите от тях за цялото общество.

Въведение

През последните няколко години Република България постигна макроикономическа стабилност и устойчив икономически растеж. Това се дължи най-вече на възприетия и въведен през 1997 г. режим на паричен съвет, както и на наложената строга финансова дисциплина и разумно управление на държавните финанси.

Основен инструмент за въздействие върху икономиката в условията на паричен съвет е фискалната политика. Ето защо въпросите за размера и структурата на държавните разходи, данъчното облагане, нивото и начина за финансиране на бюджетния дефицит придобиват още по-голямо значение.

Докладът към Закона за държавния бюджет за 2004 г., изготвен от Министерството на финансите, аргументира икономическите параметри, заложи по консолидираната фискална програма и илюстрира тяхното оптимално съчетаване с оглед провеждането на ефикасна държавна политика, постигане на икономически растеж и реализиране на националните приоритети. Докладът също така осигурява условия за постигане на по-висока прозрачност и отчетност на правителствената политика пред обществото.

Изложението започва с анализ на международната и вътрешна икономическа ситуация, както и с прогнозните нива на основните макроикономически параметри в България и чужбина. Горните фактори са отчетени при изготвянето на фискалната стратегия, в която са представени бюджетната рамка и насоките при провеждането на фискалната политика.

В глава 2 са маркирани основните промени в данъчното законодателство през 2004 г., като се правят оценки на ефекта им върху бюджетните приходи и икономическата активност.

Глава 3 разглежда разходната част на консолидирания държавен бюджет по икономически елементи и функции, като отделно са представени автономните бюджети на министерствата и ведомствата, на общините, Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК), Националният осигурителен институт (НОИ) и на извънбюджетния Национален фонд към Министерството на финансите.

Глава 4 третира размера и динамиката на държавния дълг, неговата валутна и лихвена структура, като представя и основните насоки при управлението на дълга.

Основните рискове и перспективи пред Бюджет 2004 са изведени в Глава 5. От една страна тази част представлява подробно изследване на негативните фактори, които биха могли да възникнат в хода на изпълнението на бюджета и минимизиране на тяхното въздействие. Главата съдържа и преглед на реформата в публичния сектор във връзка с въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание, което ще създаде условия за вземане на оптимални решения по отношение на фискалните параметри и по-ефективното разпределение и използване на бюджетните ресурси в съответствие с приоритетите на Правителството. Крайната цел е държавата да предоставя публичните услуги при най-рационално използване на ограничените бюджетни средства, като се увеличат ползите от тях за цялото общество. Сериозно внимание се обръща и на процеса на финансова децентрализация, целящ изграждането на стабилен фундамент на новата система за финансови взаимоотношения между централната и местната власт на управление.

В приложение към Доклада към Закона за държавния бюджет са представени бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити (ПРБК) с обосновка на заложените по тях параметри.

Необходимо е да направим уговорката, че доклада е разработен на базата на правителствения приоритет за постигане на целево ниво на дефицита от 0.7% от БВП. Правим тази уговорка, защото съгласно член 196, ал.2 и 3 от Закона за съдебната власт Висшия съдебен съвет (ВСС) съставя проект на годишния си бюджет, който представя в Министерския съвет за включване в проекта на годишен закон за държавния бюджет. Министерският съвет не може да изменя проекта на бюджет на съдебната власт, а само изразява становище по него пред Народното събрание. В тази връзка за първи път през тази година в доклада се разглеждат подробно параметрите по бюджета на съдебната власт, предложени от ВСС, тъй като в проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2004 г. е включено предложението на самия ВСС. В случай, че се приеме проекта на Висшия съдебен съвет, консолидираният бюджетен дефицит би нараснал със 128.0 млн. лв. и би достигнал ниво от 1.1% от БВП. Основните параметри на двата варианта за проектобюджет на Съдебната система са представени в Глава 3, Раздел III, т. 2 – Автономни бюджети.

ГЛАВА 1: Икономическо развитие и фискална стратегия

I. Икономически преглед и перспективи

Анализът на икономическата обстановка и прегледът на тенденциите във вътрешната и международната конюнктура служат за основа при извеждането на предпоставките (ограниченията) пред фискалната политика за следващите три години и целевите ефекти, към които фискалната стратегия следва да се програмира.

1. Развитие на световната икономика

Растежът на световната икономика продължава да е подтиснат. За трета поредна година се отбелязва растеж, който е под потенциала и е около 2 %. Оптимистичните очаквания за световно възстановяване през 2004 г. са причина да се прогнозира растеж от около 3 %. Скоростта на икономическата активност в края на 2002 и началото на 2003 г. се колебаеше в резултат на редица събития, които се отразиха негативно на потребителското и инвеститорско доверие - подготовката за войната в Ирак, покачването цените на петрола, обтегнатите международни отношения, постоянната заплаха от тероризъм и избухването на атипичната пневмония (SARS).

В отговор на това редица страни приложиха фискални и монетарни стимули с които да насърчат икономическата активност. Лихвените проценти в САЩ и Япония бяха намалени драстично. Федералният резерв на САЩ в края на юни 2003 намали лихвените проценти с 25 базови пункта до 1%. Допълнителното намаление на данъците с около 380 млрд. долара също беше сериозен стимул в тази насока. Бързото разрешаване на конфликта в Ирак и последвалото намаление на цените на петрола доведе до частично възстановяване на потребителското и инвеститорско доверие и покачване цените на акциите. В резултат се очаква американската икономика да нарасне за 2003 г. с 2.2%, а за 2004 се залага растеж от 3.6%. Основните предизвикателства пред бъдещето развитие на САЩ остават рисковете от дефлация, твърде ниските лихвени проценти, огромният дефицит (над 455 млрд. долара) и все по-ограничените възможности за маневри от страна на Федералния резерв. Въпреки това именно САЩ се очаква да бъдат основният двигател за глобалното възстановяване, поради голямата зависимост на икономиките на Япония и на страните от Европейския съюз от САЩ.

В Еврозоната темповете на възстановяване са по-забавени от тези в САЩ. Европейската централна банка (ЕЦБ) възприе по-консервативен подход при прилагането на стимулите за по-бързо преодоляване на застоя. Чрез намаляването на лихвения процент от 4.75 % в края на 2000 г. до настоящото ниво от 2%, се осигуряват възможности и за последваща редуция в случай на неблагоприятно развитие породено от продължаващо обезценяване на долара спрямо еврото в бъдеще и свиване на износа от ЕС. Прогнозите за растежа в Еврозоната през 2003 г. и 2004 г. на BNP Paribas са съответно 0.3 и 1.3%. Германия отбеляза спад от 0.2 и 0.3% (на тримесечна база) за всяко от първите две тримесечия на 2003 г., а прогнозите за ръста на БВП през 2003 г. не надхвърлят 0.3%. Поведението и перспективите пред икономиките на Италия и Франция остават по-добри в сравнение с тези на Германия. Ръстът на БВП в Италия

е 0.8 и 0.4% за същия период, а очакванията за ръста на икономиката през 2003 г. е 0.4%. Във Франция растежът е съответно 0.3 и 0.1% на тримесечна база, а през 2003 г. се очаква икономиката да нарасне с 0.8%. Негативно отражение върху развитието на Франция, Германия и Португалия могат да окажат регистрираните дефицити над 3% от БВП в тези страни като през 2004 г. към тях се очаква да се присъедини и Италия, с което се увеличава броят на държавите от ЕС, които нарушават един от основните критерии на договора от Маастрихт.

Според BNP Paribas икономиките в Централна и Източна Европа са останали сравнително незасегнати от икономическия спад в Европа. Въпреки това съществуват редица рискове - най-големи са тези, свързани със забавеното възстановяване на европейската икономика, което ще повлияе върху износа и притока на преки чуждестранни инвестиции в тези страни, а оттам и върху техния растеж.

Таблица 1: Основни икономически показатели за избрани страни

	Реален БВП				Индекс на потребителските цени				Баланс на текущата сметка в % от БВП			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
САЩ	0.3	2.4	2.6	3.9	2.8	1.6	2.1	1.3	-3.9	-4.6	-5.1	-4.7
Япония	0.4	0.2	2.0	1.4	-0.7	-0.9	-0.3	-0.6	2.1	2.8	2.9	2.9
Еврозона	1.5	0.9	0.5	1.9	2.4	2.3	2.0	1.6	0.2	0.9	0.8	0.8
Германия	0.8	0.2		1.5	1.9	1.3	1.0	0.6		2.3	2.4	2.1
Франция	2.1	1.2	0.5	2.0	1.8	1.9	1.9	1.7	1.7	1.8	1.2	1.6
Италия	1.8	0.4	0.4	1.7	2.7	2.6	2.8	2.0	-0.1	-0.6	-1.1	-0.9
Страни кандидатки		4.3	3.9	4.3	21.1	15.8	10.1	7.3	-2.8	-3.4	-4.1	-3.6
Турция	-7.5	7.8	5.3	5.0	54.4	45.0	26.0	13.4	2.3	-0.9	-3.2	-1.9
Пред-присъединителни	3.1	2.9	3.3	4.1	9.8	5.7	4.1	4.8	-4.5	-4.3	-4.5	-4.4
Балтийски	6.6	6.3	5.5	5.9	2.7	1.5	1.3	2.5	-6.6	-7.6	-7.5	-6.8
Естония	5.0	5.8	5.0	5.1	5.8	3.6	1.7	2.0	-6.1	-12.4	-12.6	-9.2
Латвия	7.9	6.1	5.5	6.0	2.5	1.9	3.0	3.0	-9.6	-7.8	-7.3	-6.8
Литва	6.5	6.7	5.8	6.2	1.3	0.3		2.5	-4.8	-5.3	-5.7	-5.9
Централна Европа	2.2	2.2	2.7	3.6	6.3	2.8	2.3	3.6	-4.2	-4.2	-4.2	-4.2
Чехия	3.1	2.0	1.7	2.6	4.8	1.8	0.6	3.5	-5.7	-6.5	-5.7	-5.1
Унгария	3.8	3.3	3.0	3.5	9.2	5.3	4.7	5.5	-3.4	-4	-5.7	-5.4
Полша	1.0	1.4	2.9	4.1	5.5	1.9	0.8	2.2	-3.9	-3.5	-3.3	-3.8
Словакия	3.3	4.4	4.0	4.0	7.3	3.3	8.5	8.1	-8.6	-8.2	-6.3	-5.0
Словения	2.9	3.2	2.2	3.0	8.4	7.5	5.9	5.0	0.2	1.7	0.9	0.4
СЮИЕ	5.1	4.6	4.6	5.0	25.1	16.9	11.2	9.5	-5.4	-4.0	-4.7	-4.7
България ¹	4.1	4.8	5.0	5.3	7.4	5.8	2.5	4.1	-6.2	-4.4	-6.8	-6.1
Кипър	4.1	2.2	2.0	3.8	2.0	2.8	3.6	3.5	-4.3	-5.6	-4.9	-4.7
Малта	-1.2	1.2	2.8	3.8	2.9	2.2	2.0	2.0	-4.5	-3.9	-3.4	-3.4
Румъния	5.7	4.9	4.7	5.0	34.5	22.5	15.1	12.0	-5.5	-3.4	-4.8	-4.8

Източник: World Economic Outlook, IMF, September 2003

В периода януари – юни 2003 г. цената на суровия петрол “тип Брент” отбеляза тенденция на покачване. Това допринесе за по-високия растеж от около 4% на страните-износители (Русия, Норвегия, Саудитска арабия). В началото на юни цената на суровия петрол тип “Брент” достигна нива над 28 щ.д. за барел. Тя все още е под нивата от февруари (с 14.4%), но е с

¹ Данните за България са коригирани от Министерството на финансите

15.7% по-висока на годишна база. Повишението на цените е главно вследствие на постоянното напрежение на пазара на петрол преди заседанието на ОПЕК през юни, тъй като в края на май запасите на САЩ с петрол бяха на най-ниските си равнища от 1973 г. Въпреки това, възобновяването на част от иракското производство на петрол ще доведе до намаляване на напрежението, тъй като е твърде вероятно ОПЕК да предприеме намаление на производството. Очакванията са за постепенно намаление на цените на петрола през годината – 26, 24 и 20 щ.д. за барел съответно през второ, трето и четвърто тримесечие на годината. Според прогнози на Световната банка за 2004 г. се очаква те да се установят в границата 20-22\$ за барел. Това ще повлияе положително на възстановяването на темповете на растеж на страните от ЕС, които са нетни вносителки на петрол.

Слабостта на американската валута продължава и през първото полугодие на 2003 г. въпреки успешния край на войната в Ирак, възстановеното потребителско и инвеститорско доверие и повишението на цените на акциите. От началото на годината американската валута се е обезценила с 13% спрямо еврото. Докато през януари 1 евро се е търгувало за 1.06 щ.д., през юни 1 евро вече се търгува за 1.17 щ.д. Според очакванията на международните анализатори щатският долар се очаква да поскъпне в началото на следващата година, когато ефектът от възстановяването на глобалните пазари на акции ще е пълен. Но това ще е за кратко като се има предвид големия текущ дефицит на САЩ и промяната във формата на финансирането му. От друга страна силното евро ще окаже отрицателно влияние върху перспективите за растеж на европейските икономики.

2. Развитие на националната икономика

2.1. Тенденции в развитието на националната икономика през 2003 година

Макроикономическата стабилност, която страната ни постигна през последните няколко години, се запази и през първата половина на 2003 г. Стабилността на българската икономика се явява един от основните фактори за постигнатия икономически ръст през последните пет години, както и за постепенното подобряване на нейните оценки от световните анализатори и рейтингови агенции.

Въпреки бавните темпове на възстановяване на световната икономика през 2002 г. и началото на 2003 г., българската икономика успя да реализира **икономически растеж** от 4.8% през 2002 г. и 4.1% през първото полугодие на 2003 г. Най-голям принос за реалното нарастване на генерирания доход в страната през първите шест месеца има ръстът на индивидуалното потребление от 7.2%. Брутообразуването на основен капитал през първото шестмесечие на 2003 г. нараства с 18% спрямо същия период на предходната година. Високият ръст на инвестиционната част на БВП може да се разглежда като индикатор за бъдещо възстановяване на инвестиционната активност на местните и чужди предприемачи в българската икономика. Сектор “Индустрия” регистрира ръст на брутната добавена стойност (БДС) от 6.7% през първото шестмесечие на 2003 г. Увеличението на добавената стойност в сектора бе очаквана, защото подобно положително развитие показваха и данните за промишленото производство (нарастване от 14.4% през първата половина на годината спрямо същия период на 2002 г.) и за промишлените продажби (съответен растеж от 18.6%). Сектор “Услуги”, който традиционно е най-динамичният сектор на българската икономика, регистрира ръст на БДС от 3.6%.

Единствено аграрният сектор регистрира спад от 0.7% и има отрицателен принос за общия растеж на добавената стойност. Очакваният растеж на БВП за 2003 г. е 5%.

Продължава и процесът на нарастване на **реалните доходи** от работна заплата в страната. През първото шестмесечие на 2003 г. средната работна заплата за страната е 281.16 лв. и е със 7.9% в номинално изражение по-висока спрямо същия период на предходната година. Очакванията са, че нейната средномесечна стойност за 2003 г. ще достигне 289.86 лв., а реалният ѝ ръст 4.0%.

Един от основните индикатори на постигнатата макроикономическа стабилност в страната е ниската стойност на **инфлация**, базирана на промяна на индекса на потребителските цени (ИПЦ). Натрупаната през първите девет месеца на 2003 г. инфлация се запазва ниска (1.2%), а инфлацията на годишна база (септември 2002 г. – септември 2003 г.) е 3.6%. Натрупаната инфлация за 2003 г. се очаква да достигне 3.9% главно вследствие нарасналите цени на електроенергията, топлоенергията и телефонните услуги през месец юли 2003 г.

Текущата сметка на платежния баланс за периода януари-юни 2003 г. има дефицит, който възлиза на 982.2 млн. щ.д. (5.2% от БВП) при 383.6 млн.щ.д. (2.5% от БВП) за същия период на миналата година. Най-голям принос за влошаването на текущата сметка има търговското салдо (60.7%), като сред причините за това са както бавното възстановяване на растежа в основните търговски партньори на България, така и нарастването на вътрешния кредит. Салдото по услугите е 91.9 млн. щ.д., като се влошава с 57.6 млн. щ.д. спрямо съответния период на 2002 г. Нетните разходи за транспортни услуги са 114.3 млн. щ.д. при 62.5 млн. щ.д. за съответния период на миналата година. Салдото от туризъм (туристически услуги) се подобрява до 271.7 млн. щ.д. при 217.3 млн. щ.д. за предходната година, което се дължи на поголемия брой чуждестранни туристи, посетили страната. Значителният принос на статията Доход(нето) за влошаване на текущата сметка се дължи на редица фактори, в т.ч. нарастващият дълг на частния сектор, операциите по реструктурирането на правителствения дълг, както и изплащането на дивиденди от голяма компания-резидент към чуждестранните ѝ собственици.

Очаква се динамиката на търговския стокообмен от първите шест месеца на 2003 г. да се запази и през второто полугодие, като дефицитът на търговския баланс достигне 11.1% от БВП. Натрупаният до месец юни дефицит по салдото на сметката “Доход” също ще даде своето отражение за влошаването на дефицита на текущата сметка, който се очаква в края на годината да възлезе на 6.8% от БВП. Очакваните високи приходи от туризъм и частни текущи трансфери само частично ще успеят да покрият негативите на търговското салдо.

През първите седем месеца на 2003 г. **паричното предлагане** се увеличи в номинално изражение с 1 006.6 млн. лв. (7.2%), достигайки до 14.97 млрд. лв. Този прираст се дължи главно на нарастването на левовия компонент на паричната маса с 6.7% (581.4 млн. лв.), докато валутният нарасна с 8.1% (425.2 млн. лв.). Бързоликвидните пари (M1) се увеличиха с 4.5% или 246.7 млн. лв. за седемте месеца на 2003 г., а квази-парите нараснаха с 5.6% или 452.3 млн. лв. При всички компоненти на квази-парите се наблюдаваше положителен принос като по-голямо увеличение имаше при валутния компонент с 6.6% (334.3 млн. лв.), а левовият нарасна с 4% (118 млн. лв.). Компонентите на паричната маса с най-ниска ликвидност също имаха значителен принос в увеличението на широките пари (307.6 млн. лв.) за периода декември 2002 г. – юли 2003 г.

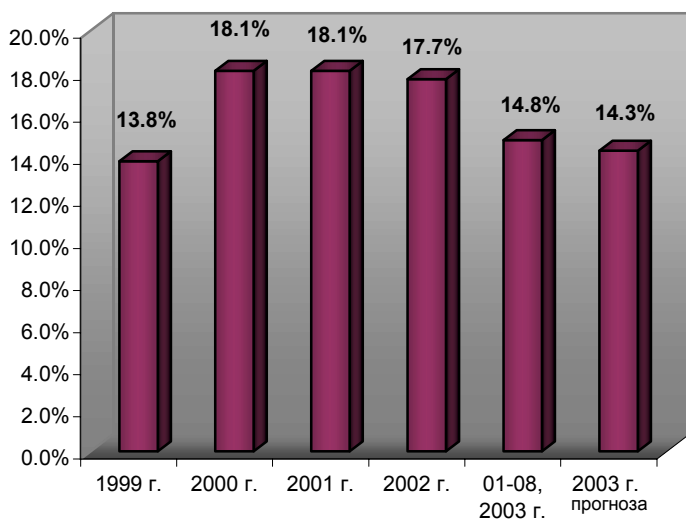
От гледна точка на активите на **банковата система** увеличението на паричното предлагане през първите седем месеца на 2003 г. се свързваше с нарастването на нетните вътрешни активи и най-вече на вътрешния кредит, който за периода от края на 2002 г. до юли 2003 г. се покачи с 8.1% (618.2 млн. лв.). Налице е тенденция към промяна в структурата на банковите активи, изразяваща се в намаление дела на чуждестранните активи и нарастване относителното тегло на кредитите за частните предприятия и домакинствата. За това допринася още и съществена разлика в нивата на лихвените проценти у нас и в чужбина, макар че тенденцията към сближаване на лихвените равнища е ясно изразена в последните няколко години.

Потребителските кредити нарастват с бърз темп и към 31.08.2003 г. достигат 1 460 млн. лв., което представлява 18.25% от сумата на всички кредити. **Корпоративните заеми** са около 80% от кредитите, като голяма част от получените средства са за придобиване на вносни инвестиционни стоки и съоръжения, които се използват в експортно-ориентираните отрасли. Кредитната експанзия не е съпроводена с ръст на съмнителните и нередовни експозиции, като те са напълно провизирани. Акумулираната печалба в банковия сектор значително нараства и към 31.08.2003 г. тя възлиза на 267 млн. лв.

2.2. Демографски характеристики на населението и пазар на труда

През последните две години се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на безработицата. Според данни на Агенция по заетостта (АЗ) броят на регистрираните безработни в края на август 2003 г. е 480 881 души. Както се вижда от долната графика, техният брой отбелязва своята най-ниска стойност за последните четири години и успя да се върне на нивата си от началото на 1999 г., когато се ускори процесите на реструктуриране на икономиката и в резултат на които нивото на безработица бързо нарасна.

Графика 1: Средногодишно ниво на безработица в България за периода 1999 – 2003 г.

В рамките на една година (юли 2002 г. – юли 2003 г.) броят на регистрираните безработни намаля с 25.1 на сто, което представлява най-големият едногодишен спад във величината на показателя, откакто се отчита административната статистика на АЗ. До голяма степен това се дължи на активизирането на програмите и мерките за насърчаване на заетостта. През първите седем месеца на 2003 г. броят на лицата, включени в националните програми за насърчаване на заетостта е над четири пъти по-висок спрямо този през същия период на 2002 г.

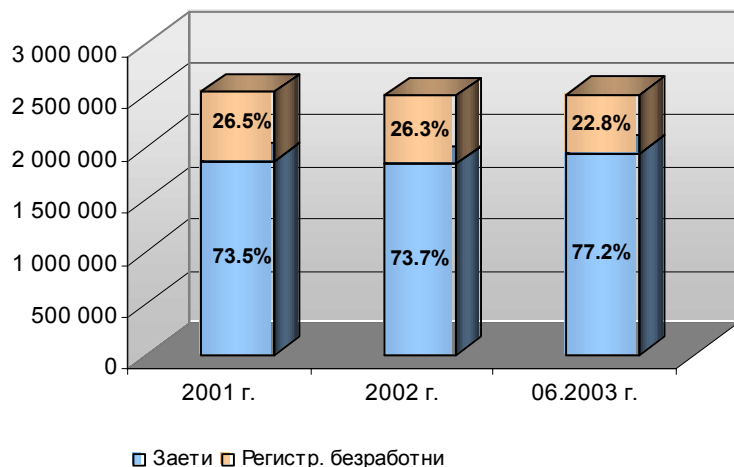
Принос за намаляване на броя на регистрираните безработни има и активизирането на търсенето на труд от предприемачите в страната. Според данни на АЗ броят на заявените работни места през първите седем месеца на 2003 г. (извън тези по програми и мерки за насърчаване на заетостта) са с близо 14% повече спрямо тези за същия период на 2002 г. Може да се счита, че производителността на труда в българската икономика нараства, тъй като нарастването на заетостта е по-ниско от нарастването на БДС в икономиката.

При разглеждане на равнището на заетостта и мерките за нейното стимулиране е нужно да се отчете демографската структура на населението и характеристиките на пазара на труда поради значимостта на въздействието на демографския фактор върху икономическото развитие на страната и преразпределителните процеси. Силно влошените демографски характеристики на населението играят роля на специфичен ограничител пред провеждане на политиката и определят високи нива на социалните разходи в бюджета.

Лицата, попадащи извън обсега на работната сила към 30.06.2003 г. възлизат на 3 344.7 млн. души. Броят на пенсионерите, макар и намаляващ поради повишаване минималната възраст и изискван трудов стаж за пенсиониране остава на много високи равнища. Продължаващият процес на остаряване на населението се задълбочава, като броят и относителният дял на лицата на възраст до 15 год. непрекъснато намаляват, а от друга страна се увеличават броят и делът на населението над 65 годишна възраст. Докато през 1990 г. относителният дял на младите до 15 год. е 20.1%, а този на лицата на възраст над 65 год. - 13.4% от цялото население, през 1995 г. тези дялове са съответно 17.7% и 15.2%. През 2002 г. относителният дял на младите е 14.6%, а възрастното население вече съставлява 17.0% от цялото население. Продължава тенденцията на намаляване на естествения прираст на населението. Очакваме задържане нивото на раждаемост, както през последните години – 8.6-9% и на коефициента на смъртност –14-14.1%. Очаква се намаление на учениците в страната от 2004 г. с 11 897 бр.

Съотношението между броя на безработните и броя на работните места е най-общият показател за напрежението на пазара на труда и шанса за намиране на работа (при условие, че не се отчита необходимостта от съответствие между изискванията на работодателите за качествата на работната сила и професионално-квалификационните характеристики на кандидатите за работа). Средната стойност на показателя за първото тримесечие на 2003 г. е 13:1, при 27:1 за същия период на 2002 г. Динамиката му се явява като резултатна от величината на заявените работни места и броя на безработните лица. В същото време се

Графика 2: Равнище и структура на работната сила

предвижда в бюджетната сфера да се осигури работа на още 51 хил. души по програми и мерки по условията на ЗНЗ. Заетостта е най-висока в Югозападния (860.9 хил. души) и Южния централен район (711.6 хил. души), а най-ниска в Северозападния регион на България – 159.1 хил. души. Освен това 76% от заетите работят в градовете, а останалите 24% - в селата.

3. Макрорамка на държавния бюджет за 2004 година

Таблица 2: Основни макроикономически показатели

Макроикономически Показатели	2000	2001	2002	2003 Прогноза	2004 Програма	2005 Проект	2006 Проект
БВП – текущи цени (млн. лв.)	26 752.8	29 709.2	32 323.7	34 966.0	37 983.0	41 342.0	45 051.0
- реален растеж	5.4%	4.1%	4.8%	5.0%	5.3%	5.3%	5.5%
Инфлация (%)							
- в края на год.	11.3%	4.8%	3.8%	3.9%	4.2%	3.1%	3.9%
- средна за периода	10.3%	7.4%	5.8%	2.5%	4.0%	3.2%	3.9%
Валутен курс (лв./USD) средно годишен	2.1	2.2	2.1	1.8	1.8	1.8	1.8
Текуща сметка (млн. щ.д.)	-703.7	-842.2	-679.3	-1 365.0	-1 337.2	-1 184.9	-1 155.0
% от БВП	-5.6%	-6.2%	-4.4%	-6.8%	-6.2%	-5.1%	-4.6%
В т.ч. търговско салдо (млн. щ.д.)	-1 175.5	-1 580.5	-1 594.4	-2 211.0	-2 325.0	-2 219.0	-2 297.0
% от БВП	-9.3%	-11.6%	-10.3%	-11.1%	-10.7%	-9.5%	-9.1%

Очакваният **растеж на БВП** през 2003 г. е около 5%, като той ще се задържи над това ниво през 2004 г. (5.3%). Този растеж ще бъде постигнат, както чрез реално увеличение на дохода, така и чрез увеличение на кредита на домакинствата. През следващата година нивото на инвестициите се очаква да достигне 21.5% от БВП. Това нарастване ще бъде финансирано главно по линия на вътрешните спестявания, които ще достигнат 15.4% от БВП. Необходимо условие за развитието на такъв сценарий е наличието на стабилна финансова система. Увеличаването на темповете на растеж на световната икономика и на Европейския съюз в края на 2003 г., както повишената производителност и конкурентноспособност на българските производители в следствие на инвестициите направени през последните години, ще даде тласък на износа на стоки и услуги през разглеждания период. Очаква се реалният растеж на износа през 2004 г. да бъде около 5.5-6%, което ще го направи важен фактор за растежа.

Използваните в макрорамката допускания за **валутния курс лев-долар** са на базата на прогнози на МВФ, в които се залага обезценяване на долара до средногодишно ниво от 1.8 лв. за долар за 2003 г. и с очакване да се задържи около това ниво през периода 2004-2006 г. За 2004 г. очакваната цена на нефта за годината е около 25 щ. д. за барел.

Предвижда се **международните лихви** да се запазят на сегашното ниво до края на 2003 г. и не се очаква съществено повишаване през следващата година, поради по-бавното възстановяване на световната икономика. Това намалява значително рисковете за платежния баланс свързани с изтичане на капитали под формата на банкови депозити и влошаване на текущата сметка поради по-високи лихвени плащания.

Съхраняването на макроикономическата стабилност и увеличаването на конкурентноспособността на българската икономика, се очаква да съдействат и за понататъшното понижаване на **инфлацията**. Инфлацията за периода декември 2003 г. - декември 2004 г. се очаква да бъде около 4.2%. По-високата с 1-2% инфлация спрямо тази в Еврзоната се дължи на одобрените от Министерски съвет стъпки за последователно приспособяване на административно регулираните цени и приспособяването на митата и акцизите във връзка с поетите ангажименти от страната при преговорите с ЕС.

Очакванията за 2004 г., както и за следващите 2 години са **броят на заетите** в икономиката да нараства с темп между 1% и 2%, като по-голяма част от икономическия растеж ще продължи да се постига чрез увеличаване на производителността на труда. Средният доход от работна заплата през 2004 г. се предвижда да достигне около 310 лв. и да отбележи реален ръст от 2.7%.

На базата на показатели за 2003 г. и при вече описаните по-горе очаквания за развитие на икономическата среда през 2004 г., следва да се очаква през следващата година дефицитът на **текущата сметка** да се ограничи до 6.2% от БВП, а този на търговското салдо да възлезе на 10.7% от БВП. Намаляване на търговския дефицит като процент от БВП може да се очаква в средносрочен период, като следствие на подобрението на външното търсене и по-високата конкурентноспособност на българския износ.

II. Изпълнение на консолидираната фискална програма за 2003 година

Отчетените резултати за изпълнението на консолидирания бюджет до този момент са основания за реално постигане на набелязаните цели на фискалната политика с Бюджет 2003: поддържане на фискална устойчивост и макроикономическа стабилност; съдействие за постигането на целите за членство в НАТО и ЕС и подпомагане пред-присъединителния процес; финансиране на приоритетните разходи, одобрени със закона за държавния бюджет; насочване на положителните ефекти от изпълнение на приходите и очаквани икономии в някои разходи главно за предоставяне на допълнителни средства, свързани с поетите ангажименти с годишния закон за бюджета по отношение финансираните чрез общините делегирани държавни дейности и за покриване на недостиг по бюджета на Националната здравноосигурителна каса.

1. Преглед на фискалната позиция към месец юни 2003 година

Таблица 3: Изпълнение на основните параметри на бюджета в млн. лв.

Показатели	2002 г. юни	2003 г. програма	2003 г. юни	2003 г. оценка	изпълнение към юни 2002 г.	изпълнение към програма 2003 г.	оценка към програма 2003 г.
Приходи, в т.ч.:	6 067.1	13 372.6	6 828.8	13 570.8	112.6 %	51.1%	101.5%
- данъчни	4 633.4	10 662.4	5 314.2	10 838.0	114.7 %	49.8 %	101.7 %
- неданъчни и помощи	1 433.7	2 710.2	1 514.6	2 732.8	105.6 %	55.9 %	100.8 %
Разходи, в т.ч.:	5 796.0	13 635.4	6 206.7	13 833.6	107.1 %	45.5 %	101.5%
- текущи нелихвени	4 936.7	11 563.9	5 351.9	11 878.4	108.4 %	46.3 %	102.7 %
- капиталови	421.4	1 232.8	400.2	1 192.2	95.0 %	32.5 %	96.7 %
- лихви	437.9	838.7	454.6	763.0	103.8 %	54.2 %	91.0 %
Баланс	271.1	-262.8	622.1	-262.8			

Данните към 30 юни дават основание за положителна оценка на изпълнението на консолидирания бюджет. За първото полугодие касовият излишък възлиза на 622,1 млн. лв. или с 351,0 млн. лв. повече, в сравнение със същия период на миналата година.

Събраните приходи за периода са в размер на 6 828,8 млн. лв. или 51,1 % от програмата. Приходите от корпоративния данък са с 3,6 % повече спрямо съответния период за 2002 г., което се дължи главно на значителните постъпления през март и април на 2003 г. от внесени данъци по годишни декларации за реализиран по-голям финансов резултат през 2002 г. спрямо този за 2001 г. Предприетите административни мерки в данъчната и митническата администрация, насочени към повишаване събираемостта на публичните вземания имат голям принос за реализирането на 12,6 % повече приходи, в сравнение със съответния период на 2002 г. Митните сборове и данъците от внос на стоки бележат увеличение при всички стокови групи, в резултат на отбелязания по-голям ръст на обема на вноса спрямо планирания за периода. Като цяло в позицията на данъка върху доходите на физически лица няма отклонение от планираните нива, за което допринасят мерките, свързани със задължителната регистрация на трудовите договори в НОИ и значителния ръст в броя на заетите лица в периода на туристическия сезон.

Разходите за полугодieto са в размер на 6 206,7 млн. лв. или 45,5 % спрямо програмата и се осъществяваха по предварително съгласуван график при спазване на предвидените законови ограничения и приоритети.

Регулярно се финансират неотложните и приоритетни разходи на бюджетните системи. В същото време за някои от системите, като здравеопазване, образование и земеделие, се прилага схема на изпреварващо финансиране, за да се подпомогнат при осъществяване на някои по-големи сезонни разходи и за да не се натрупват неразплатени разходи.

2. Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2003 г.

Прегледът на фискалната позиция, както и постигнатите положителни резултати към момента се оценяват в контекста на тенденциите и очакванията за развитие на основните макроикономически показатели. Правителството е готово да предприеме компенсиращи мерки по отношение целевото ниво на дефицита по консолидирания бюджет, в случай на запазване на тенденцията към увеличаване на дефицита по текущата сметка на платежния баланс в резултат на силното обезценяване на долара спрямо еврото.

В условията на паричен съвет фискалната политика е основен защитен механизъм при промяна на макроикономическата среда, поради неблагоприятни външни и вътрешни фактори. В тази връзка, бюджетното изпълнение подкрепя провежданата от правителството разумна, гъвкава и предпазлива фискална политика, с оглед поддържането на макроикономическа стабилност.

Както бе посочено, положителната оценка за изпълнението на бюджета като цяло дава основания за очаквано преизпълнение на приходите по консолидирания бюджет с около 2 % над програмата. Очаква се приходите, в процент от БВП да запазят нивото, достигнато в предходните две години. Основно преизпълнението се очертава в позициите на корпоративния данък, непреките данъци, (в т.ч.: ДДС; акциз; мита) и неданъчните приходи. Очакваните по-големи приходи от корпоративния данък, спрямо планираните са въз основа на реализиран ръст в печалбата за 2002 г. спрямо тази за 2001 г. от редица финансови и нефинансови предприятия, както и от постъпления по-големи данъчно-ревизионни актове. Наблюдаваните тенденции при постъпленията от данъка върху доходите на физически лица потвърждават очакванията за изпълнение на планирания размер. Очаква се значително преизпълнение на ДДС при внос на стоки, свързано с рязкото увеличаване обема на вноса.

По отношение на разходите по консолидирания бюджет се очертава икономия в разходите за лихви, което се дължи главно на по-ниския валутен курс от този, заложен при разчета на прогнозите за лихвени разходи в бюджетната рамка. Изпълнението на този показател ще бъде около 91 % от годишния разчет. Очаква се икономия и в позицията на капиталовите разходи, основно свързана с изпълнението на програмите, финансирани от ЕС. При усвояване на средствата от предприєдинителните фондове на ЕС се отчита забавяне на тръжните процедури по Програма ИСПА, по която са планирани крупни обекти, свързани с отчуждителни процедури и др. Предприети са адекватни мерки за ускоряване на този процес като например: промяна в Закона за устройството на територията, осигурени са необходимите финансови средства по бюджетите на съответните ведомства за отчуждителни процедури и др. С цел прилагане на интегриран подход за управление на водите в сектор "Околна среда" по ИСПА са преразгледани финансовите меморандуми, като са включени допълнителни

дейности, които да се финансират чрез средствата от ЕС (например довеждаща канализация, колектори и др.).

Положителните ефекти от изпълнението на приходите и очакваните икономии в някои разходи ще бъдат внимателно насочени за допълнителни приоритетни разходи на правителството, при запазване на макроикономическата стабилност и възможните компенсиращи мерки, свързани с целевото ниво на бюджетния дефицит.

Общини

Във връзка с поетите ангажименти с годишния закон за бюджета, по отношение финансираните чрез общините делегирани държавни дейности е предвидено осигуряването на допълнителните средства до края на годината. Съгласно разпоредбите на чл. 9, ал. 4 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2003 г. ще бъдат предоставени 155.8 млн. лв. за покриване на недостига за текуща издръжка до сто на сто за делегираните държавни дейности.

Изпълнението на собствени приходи на общините с над 100 млн. лв. спрямо първоначалните разчети по консолидираната програма за 2003 г., ще спомогне да се финансират допълнителни приоритетни общински разходи. Отделно от това, в резултат на полаганите съвместни усилия от страна на общините и централната власт, се забелязва тенденция на постепенно намаляване на неразплатените разходи, както за общинските, така и за държавните дейности.

Социално-осигурителни фондове

По бюджета на НОИ се очаква по-ниско изпълнение както на планираните приходи, така и на разходите, с което не се променя баланса на бюджета. Усилията за преодоляване и решаване на съществуващите вътрешни и външни причини за по-ниските нива на изпълнение на приходите намериха отражение в извършените промени в социалното осигуряване от 1 януари 2003 г. В Кодекса за социално осигуряване също бяха предприети редица мерки за развитие и усъвършенстване на осигурителната система в страната при отчитане тенденциите на законодателството в ЕС. Промените основно се отнасят до размера на осигурителния доход, въвеждане на минимален месечен размер на осигурителния доход за основните икономически дейности и квалификационни групи професии, събиране на вземанията на ДОО, въвеждане на увеличена административнонаказателна отговорност за длъжностни лица, които разрешават изплащането на възнаграждение, без да са внесени осигурителни вноски. Отделно от това е преуредена материята за допълнителното социално осигуряване, като се създава възможност за по-ефективно регулиране и контрол от страна на държавата, както и за по-големи гаранции относно финансовата стабилност на осигурителните дружества, управляващи фондовете за допълнително социално осигуряване.

По бюджета на НЗОК прогнозата за изпълнението на разходите показва, че при запазване на средномесечния разход на средства за лекарства, който към настоящия етап е около 19-20 млн. лв. до края на 2003 г. ще бъдат необходими допълнително 45 млн. лв. За осигуряване на оптималния минимум на здравноосигурителните плащания по бюджета за 2003 г. са активирани средствата от резерва на НЗОК - 73.2 млн. лв. Последните ще бъдат предоставени чрез спешна актуализация на бюджета на НЗОК.

Наред с предвидените мерки се полагат усилия в посока на оптимизиране и повишаване ефективността на разходите за лекарства. Бяха задействани и допълнителни разходо-спестяващи механизми, насочени към засилване на медицинския и финансов контрол по отношение на предписване и отпускане на лекарства, прецизиране на сроковете за отчетност и на предвидените санкции за допуснати нарушения.

Бюджети на министерства и ведомства

Оценката за очакваното изпълнение на разходите на министерствата и ведомствата е въз основа на внимателен анализ на положителните и отрицателни ефекти в бюджета до края на годината и отразява стремежа за ефективно използване на средствата, с оглед постигане на оптимално разпределение на ограничените бюджетни ресурси. В този смисъл, в много случаи се търсят възможности в рамките на одобрените бюджети, чрез вътрешно реструктуриране и оптимизиране на разходите да се осигури финансиране на приоритетните дейности.

В системата на здравеопазването са предприети мерки за редуциране задълженията на болниците и поемане на ангажменти от тяхна страна за погасяване на неразплатените задължения. С новия рамков договор, НЗОК се насочва към заплащане на най-ресурсоемката част от болничната помощ – хирургичното лечение, което създава и най-големи финансови задължения на болниците.

По-доброто изпълнение на бюджета за 2003 г. дава възможност на правителството да насочи допълнителни ресурси в съответните сектори и приоритетни области в подкрепа на провежданите реформи и изпълнението на неговата програма.

III. Средносрочна фискална стратегия

Средносрочната фискална стратегия на Република България се базира на програмата за управление на българското правителство. Основна цел е запазване на макроикономическата стабилност и създаването на предпоставки за устойчив дългосрочен икономически растеж и повишаване стандарта на живот.

Повишаването на жизнения стандарт представлява социалната страна на икономическите цели и е неизменно условие за осигуряване на дългосрочен устойчив растеж. За целта усилията са насочени към стимулиране създаването на заетост и повишаване на доходите; увеличаване гъвкавостта на пазара на труда и гарантиране на социална защита на групите в неравностойно социално положение. Социалното измерение на фискалната политика изисква ресурсна обезпеченост на активните мерки по заетостта и поддържане на справедлива и ефикасна социално-осигурителна система, която е насочена към нуждаещите се.

Избора на икономически инструменти за постигането на тези цели се определя от два основни фактора:

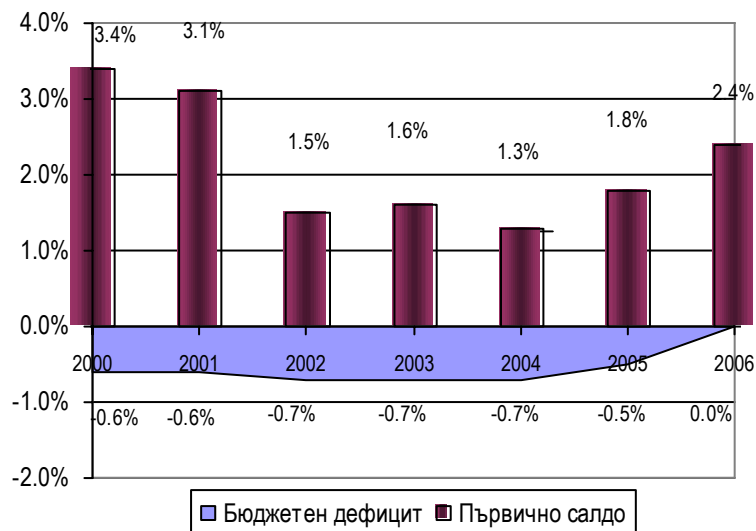
- Запазване системата на паричен съвет
- Настоящите дадености и очакваните тенденции в българската и световната икономика.

Системата на паричен съвет е сама по себе си източник на стабилност и сигурност за икономиката, ако се съблюдават принципите на този режим. За отворена икономика като българската и все още недостатъчно силната финансова дисциплина тази мярка се явява най-сигурния гарант за макроикономическа стабилност. От друга страна в условията на паричен съвет фискалната политика е единственият гъвкав инструмент за водене на активна икономическа политика.

Основната заплаха пред валутния борд най-често се явява продължителен дефицит по текущата сметка и търговското салдо, защото те намаляват чуждестранните резерви и оказват натиск към обезценяване на местната валута. Последните данни по текущата сметка за периода януари – юни 2003 показват неблагоприятни тенденции в търговското салдо на страната. В по-дългосрочен план се залага увеличаване на експорта поради очакваното подобрене на международната икономическа обстановка като цяло и показателите на страните-членки на ЕС в частност, както и на засилената инвестиционна активност на българските предприемачи. Тези тенденции се отразяват в прогнозиране на постепенно свиващ се дефицит по текущата сметка.

Фискалният аспект на икономическите мерки в тази насока се свежда до избягване на двойния дефицит и постигане на балансиран бюджет.

Графика 3: Дефицит и първичен баланс по консолидирания бюджет 2000-2006 г. (в % от БВП)

Фискалната рамка за периода 2004-2006 г. предвижда постепенно намаляване на бюджетния дефицит по консолидирания бюджет и постигане на балансиран бюджет както следва: 2004 г – 0.7%, 2005 г. – 0.5%, 2006 г. – балансиран бюджет. Невъзможността за постигане на нулев бюджетен дефицит за предходните години се обуславя от поетите ангажименти за намаляване на данъчната тежест, усвояването на предприєдинителните фондове на ЕС и продължаващата реформа на публичния сектор.

Ниският бюджетен дефицит е израз на отговорната политика на правителството за ограничаване на държавните разходи приблизително до размера на постъпленията по бюджета и облекчава дълговото бреме за бъдещите поколения.

Според теорията два са показателите, които трябва да се следят при провеждането на стабилна средносрочна фискална стратегия:

- ✓ Положителни нива на първичния излишък.
- ✓ Намаляващо съотношение на задлъжнялостта на правителството спрямо БВП.

Отчетните данни, както и заложените в средносрочната фискална стратегия показатели, показват покриването и на двата критерия. За периода 2004-2006 г. първичният излишък се планира в рамките 1.6-2.5% от БВП, продиктувано от очакваните ниски лихвени равнища, ръста в националната икономика и последователната политика в сферата на държавните разходи. Тенденциите към спад на държавния и държавногарантирания дълг като процент от БВП и достигнатите нива под 60% отразяват ограничаването на бюджетния дефицит и добрите темпове на растеж в икономиката.

В рамките на гореизложените ограничения като основен приоритет за бюджета е изведено осигуряването на достатъчно ресурси за реформата на здравната система и за подобряване на предлаганите услуги в тази сфера. За тази цел са предвидени 4.3% от БВП или 14.6% повече средства за здравеопазване спрямо 2003 г. Разходите за системата на образованието (4.1% от БВП) също нарастват значително спрямо 2003 г. – с 14.8% във връзка с въвеждането на задължително предучилищно образование и 13-ти клас, осигуряването на пълния норматив за издръжка на един ученик в общинските училища и норматива за първи, втори и трети курс във висшите училища.

Тенденцията през 2005-2006 г. е тези сфери да се реструктурират и ориентират към засилено частно финансиране. Важен приоритет за периода 2004-2006 г. са разходите, свързани с присъединяването към европейските структури, включително тези за усвояване на средствата по предприсъединителните фондове.

За периода 2004-2006 г. от общите нелихвени разходи за социално осигуряване, подпомагане и грижи се предвиждат около 36.8%, за отбрана и сигурност над 13.5%, за икономически дейности и услуги около 10.9%.

От началото на 2004 г. се предвижда повишаване на максималния таван на пенсиите от 200 на 420 лв. Значителни средства се предвиждат за други мерки и програми в социалната сфера, включително за продължаване с активните мерки за борба с безработицата. Ежегодно ще бъдат индексирани доходите на заетите в бюджетната сфера и социалните плащания.

Заложена данъчна политика е насочена към общо намаляване на данъчното бреме. От началото на следващата година се предвижда намаляване на ставката на данък печалба от 23,5% през 2003 г. на 19.5% за 2004 г. Постепенно в тригодишния период се намаляват ставките на дивидента, събиран от предприятията с държавно участие.

Предвижда се запазване на размера на здравноосигурителните вноски от 6% през 2004 г. и тяхното увеличение от 2005 г. на 8%.

Макроикономическата стабилност, която осигурява фискалната политика и поддържането на режима на паричен съвет, ще благоприятства икономическото развитие. Отдръпването на държавата от икономиката, намаляването на данъчната тежест и широко балансирания бюджет ще индуцира ръст в частните инвестиции. От друга страна не се предвиждат данъчни облекчения за отделни сектори в икономиката, за да се избегне вероятно изкривяване на пазарния механизъм. Мерките, насочени към стимулиране на заетостта и икономическият растеж ще доведат до повишаване на заетостта, а от там и жизненото равнище на населението. Ниският бюджетен дефицит и стимулирането на експорта спомагат за постепенното решаване на проблемите по текущата сметка.

ГЛАВА 2: Приходи и данъчна политика

Общо бюджетните постъпления за 2004 г. се прогнозира да бъдат в размер на 14 361.7 млн. лв. или 37.8% като относителен дял от БВП.

При оценката на приходите е взета предвид актуализацията на показателите в прогнозната макрорамка, в т.ч. обемът на БВП и курсът на долара, постъпленията през 2003 г., повлияни от различни фактори – промени в обемите и структурата на вноса, вътрешното потребление, приватизацията, законодателните промени и други.

Таблица 4: Приходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2001-2004 г.

млн. лв.	2001		2002		2003		2004	
	отчет	%БВП	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
Общо приходи	11 837.5	39.8	12 523.3	38.7	13 373.8	37.9	14 361.7	37.8
Данъчни приходи	9 190.5	30.9	9 596.8	29.7	10 662.4	30.2	11 532.8	30.4
<i>Преки данъци</i>	<i>5 198.1</i>	<i>17.5</i>	<i>5 103.8</i>	<i>15.8</i>	<i>5 723.8</i>	<i>16.2</i>	<i>5 901.5</i>	<i>15.5</i>
Корпоративни данъци	1 150.3	3.9	975.8	3.0	947.0	2.7	937.0	2.5
- от нефин. предприятия	811.6	2.7	871.3	2.7	838.5	2.4	814.6	2.1
- финансов сектор	338.7	1.1	104.5	0.3	108.5	0.3	122.3	0.3
Данък върху доходите на физическите лица	1 062.8	3.6	1 052.4	3.3	1 073.0	3.0	1 108.8	2.9
Приходи на осигурител. фондове	2 984.9	10.0	3 075.7	9.5	3 703.9	10.5	3 855.7	10.2
- НОИ, УПФ и ПКБ	2 399.5	8.1	2 459.9	7.6	2 971.4	8.4	3 099.3	8.2
- НЗОК	585.5	2.0	615.8	1.9	732.5	2.1	756.4	2.0
<i>Косвени данъци</i>	<i>3 756.6</i>	<i>12.6</i>	<i>4 190.3</i>	<i>13.0</i>	<i>4 624.6</i>	<i>13.1</i>	<i>5 287.7</i>	<i>13.9</i>
ДДС	2 454.4	8.3	2 688.0	8.3	2 943.2	8.3	3 336.4	8.8
Акцизи	1 106.8	3.7	1 313.9	4.1	1 501.3	4.3	1 747.0	4.6
Мита и митнически такси	195.4	0.7	188.4	0.6	180.1	0.5	204.3	0.5
<i>Други данъци</i>	<i>235.9</i>	<i>0.8</i>	<i>302.7</i>	<i>0.9</i>	<i>314.0</i>	<i>0.9</i>	<i>343.6</i>	<i>0.9</i>
Неданъчни приходи	2 283.7	7.7	2 624.8	8.1	2 210.6	6.3	2 363.5	6.2
<i>Трансфери от БНБ</i>	<i>174.6</i>	<i>0.6</i>	<i>172.8</i>	<i>0.5</i>	<i>150.0</i>	<i>0.4</i>	<i>156.0</i>	<i>0.4</i>
<i>Други</i>	<i>2 109.2</i>	<i>7.1</i>	<i>2 452.0</i>	<i>7.6</i>	<i>2 060.6</i>	<i>5.8</i>	<i>2 207.5</i>	<i>5.8</i>
Помощи	363.2	1.2	301.8	0.9	500.8	1.4	465.4	1.2

Съгласно стратегията за данъчна политика през 2003-2005 г. основната цел е постигането на устойчив икономически растеж и стабилност. За постигането на тази цел се предвижда ежегодно намаляване на данъчните ставки при преките данъци.

Икономическият растеж в България се нуждае от достигане на по-висока норма на инвестиране, а намаляването на данъчната тежест благоприятства подобно развитие. Сравнителният анализ показва, че данъчните ставки по корпоративния данък са едни от най-ниските сред останалите страни в региона. Запазването и възползването от това предимство, съчетано с опростяването на административните процедури за данъкоплатците ще направи българската икономика по-привлекателна за чуждестранни инвестиции.

Приоритетите на провежданата от правителството данъчна политика са:

- Общо намаляване на данъчната тежест в рамките на балансиран бюджет;
- Поддържане на стабилността на данъчната система;
- Развитие на законодателството в съответствие с изискванията на директивите на Европейския съюз;
- Точно определяне на правата и задълженията на данъкоплатците и данъчната администрация, с цел повишаване административния капацитет на администрацията;
- Отраслова неутралност и равнопоставеност на данъчните субекти.

1. Корпоративни данъци

Предлаганите промени в Закона за корпоративното подоходно облагане са насочени към насърчаване на инвестициите, повишаване възможностите на икономиката за увеличаване на производството, респективно увеличаване на заетостта и доходите.

Законодателни промени

- Намаляване на ставката на корпоративния данък от 23,5 на сто на 19.5 на сто.

Намаляването на ставката на корпоративния данък ще “освободи” парични средства за бизнеса, респективно ще разшири възможностите на икономиката за производството и инвестиции.

- Намаляване на ставката за облагане на даренията направени в полза на БЧК, лечебни и здравни заведения, деца сираци, инвалиди и др. от 20 на сто на 15 на сто.

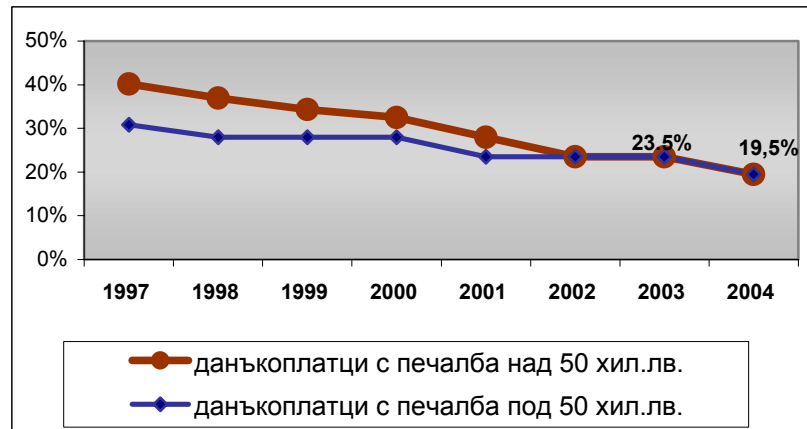
Предложената промяна цели насърчаване на дарителската дейност и подпомагане на различни организации и лица в неравностойно социално положение и може да се приеме като продължение на политиката в тази посока от предишните години.²

²(вж. Доклад по закона за Държавния бюджет за 2003 година, стр. 29 - Въвеждане на данъчно облекчение за дарения от физически лица, работещи само по трудови правоотношения при същите условия както за свободните професии).

- Промяна в режима на облагане на бюджетните предприятия за осъществяваната от тях стопанска дейност. Въвежда се еднократен данък върху приходите от стопанската им дейност в размер на 4%.
- Предложено е по-благоприятно данъчно третиране на разходите за превоз на персонала.

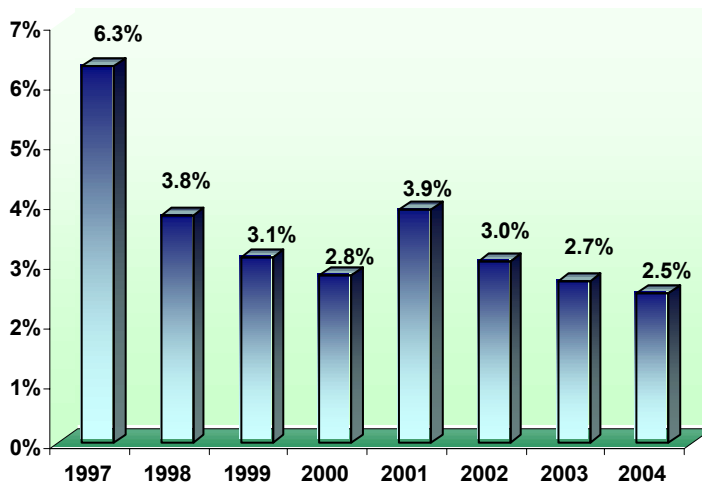
Графика 4: Данъчни ставки за периода 1997 – 2004 г.

По-ниската данъчна ставка на корпоративния данък (19.5%) ще подобри инвестиционния климат в страната от една страна и ще доведе до увеличаването на печалбите и доходите на фирмите от друга.

Предвиждани приходи

Графика 5: Относителен дял на корпоративните данъци в БВП за периода 1997 – 2004 г.

Приходите от корпоративни данъци (вкл. данък върху дивидента и доходите и данък върху застрахователните премии) през 2004 г. се оценяват в размер на 937.0 млн. лв. (2,5% от БВП).

Нефинансови предприятия

Корпоративният данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с идеална цел и бюджетни предприятия) за 2004 г. се оценява в размер на 814.6 млн. лв., като сумата включва и прогнозният размер на постъпленията от данъкът върху дивидента и доходите 61 млн. лв.

Финансови институции

Корпоративният данък от финансовите институции се оценява приблизително на 122.3 млн. лв., като сумата включва и прогнозният размер на постъпленията от данъка върху застрахователните премии, който се очаква да бъде около 25.5 млн. лв.

При изготвянето на оценката е отчетен еднократен приход, в резултат от преминаване на банките към международните стандарти за финансови отчети.

2. Данъци върху доходите на физическите лица

Таблицата по-долу представя данните за предвижданата динамика на средната работна заплата, номиналния и реалния доход след облагане, като и при трите показателя се отчита ръст за 2004 г. в сравнение с 2003 г.

Таблица 5: *Доходи на населението*

Показател	2003 Прогноза	2004 Програма	2004 Ръст
Средна работна заплата	301.6 лв.	322.4 лв.	6.9 %
Номинален доход за потребление	236.8 лв.	252.9 лв.	6.8 %
Реален доход за потребление (база 2003)	231.0 лв.	243.0 лв.	5.2 %

Отчитайки факта, че не се предвиждат изменения в скалата за облагане доходите на физическите лица през 2004 г., ръста в номиналните и реалните доходи за потребление е в резултат главно на очаквания ръст на работната заплата през 2004 г.

Таблица 6: *Месечна данъчна скала за 2004 г.*

Данъчна основа	Дължим данък по ЗОДФЛ
до 120 лв.	Необлагаем
от 120 до 150 лв.	0 лв. + 12 % за горницата над 120 лв.
от 150 до 250 лв.	3.6 лв. + 22 % за горницата над 150 лв.
от 250 до 600 лв.	25.6 лв. + 26 % за горницата над 250 лв.
над 600 лв.	116.6 лв. + 29 % за горницата над 600 лв.

Законодателни промени

- Предлага се намаляване на прага, който е условие за облагане с патентен данък от 75 на 50 хил. лв.
- Предложено е ново групиране на населените места за целите на патентното облагане, което ще доведе до намаление на размера на патентния данък за различните видове дейности.

За редица от градовете с по-малко население, направеният анализ на групирането на населените места показва, че потребителското търсене в тях е по-малко. Настоящия размер на данъка е висок и не отговаря на икономическата обстановка в тези райони. В тази връзка е предложено преминаване на определени градове в група с по-нисък размер на данъка, съизмерим с реалните обороти от потреблението на стоки и услуги. По-справедливият размер на данъка ще доведе до по-голяма събираемост.

- Предвид факта, че патентното облагане следва да се прилага за малкия местен бизнес, от обхвата на патентните дейности е изключено производството на хранителни и други масови стоки.

Предвиждани приходи

От данъците по ЗОДФЛ през 2004 г. се предвижда да постъпят 1 108.8 млн. лв. Определящите за тази прогноза фактори са размерът на средната работна заплата, броят на заетите и очакваният патентен данък.

3. Приходи от социалноосигурителните вноски

Предвидените приходи за 2004 г. от осигурителни вноски са 3 855.7 млн. лв., включващи приходи от здравноосигурителни вноски 756.4 млн. лв. и 3 099.3 млн. лв. вноски от обществено осигуряване.

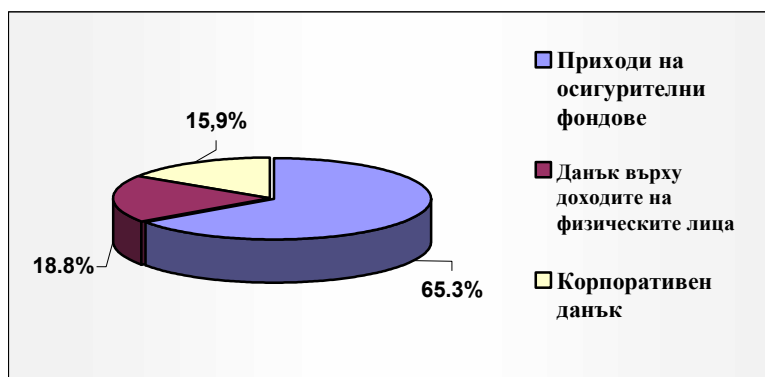
Планираните приходи от **здравноосигурителни вноски** са разчетени при пълно обхващане на населението на страната. Бюджетът на НЗОК за 2004 г. предвижда запазване размера на здравноосигурителната вноска от 6%. Предполага се ръст спрямо Бюджет 2003 г. в размер на 3.3%. Основен източник при данъчните приходи от здравноосигурителните вноски са вноските от работодатели за работници и служители. Разпределението на вноската между работник и работодател ще се запази в съотношение 75:25 и през финансовата 2004 г.

Предвидените приходи от **социалноосигурителните вноски** са в резултат от:

- Увеличение на средния осигурителен доход на 307.13 лв. при 290.50 лв. за 2003 г.
- Запазване на нивото от 2003 г. на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица 200 лв. и увеличаване на максималния осигурителен доход за всички осигурени лица от 1000 на 1200 лв.
- Осигурителната вноска за допълнително задължително пенсионно осигуряване за родените след 31.12.1959 г. от 2004 г. става 3% при досегашно ниво на вноската 2%.

- Запазване на вноската за фонд “Пенсии”, фонд “Общо заболяване и майчинство” и фонд “Безработица” в съотношението 75:25 между работодател и осигурено лице.
- Увеличаване броя на осигурените лица за 2004 г. – 2 341 644 лица (2 284 677 лица по Закона за държавния бюджет за 2003 г.).

Графика 6: Относителен дял на преките данъци

От графиката ясно се вижда, че най-голям дял (65.3%) от приходите от преките данъци за 2004 г. имат вноските от осигурителните фондове.

4. Данък върху добавената стойност

Законодателни промени

Направени са предложения за промени на режима на освобождаване по международни договори, конвенции, споразумения и други, разпоредени от Народното събрание. С промените ще се освободят от данък доставките, осъществявани по проектите финансирани пряко от безвъзмездна помощ в рамките на международни споразумения по които Република България е страна, включително частта от тези проекти, финансирана със средства от държавния бюджет и/или със средства от заеми от международни финансови институции, когато гарант по заема е Република България.

Предвиждани приходи

Сумата на данъка, който няма да бъде внесен за 2004 г. във връзка с предлаганата промяна е в размер на 25,8 млн. лв., но ефектът за бюджета ще бъде нулев, тъй като със сумата на дължимото ДДС ще се намалят разходите на държавния бюджет.

Основни фактори, които влияят върху формирането на прогнозите за данъка върху добавената стойност, са брутният вътрешен продукт и неговата структура по елементи на потребление, валутният курс, инфлацията.

- Най-съществено влияние върху измененията на прогнозите за ДДС от внос за 2004 г. оказва курсът на долара. Изчисленията показват, че очакваният размер на постъпления от ДДС от внос за 2004 г. е 2 900 млн. лв.

- При приходите по ДДС от сделки в страната се отчита въвеждането на схемата ”активно усъвършенстване” - не се възстановява ефективно данъчен кредит за износ на продукти, внесени за преработка.
- Очакванията са базирани на повишена събираемост на данъка като резултат от мерките на правителството.
- Въвеждането на новите акцизи върху горивата и тютюневите изделия оказва също ефект в посока увеличение на постъпленията от този данък.

Таблица 7: Приходи от ДДС за 2004 г.

Фактори, влияещи върху ДДС	Програма 2004 г.
1. ДДС от внос	2 900.0 млн. лв.
2. ДДС от сделки в страната (нето)	412.3 млн. лв.
3. ДДС от министерства и ведомства	24.1 млн. лв.
Общо заложен ДДС	3 336.4 млн. лв.

5. Акцизи

Законодателни промени

Предлаганите промени в Закона за акцизите са ориентирани основно към хармонизация на българското законодателство с това в ЕС.

Предложенията са следните:

1. Облагането на минералните масла (бензин, газьол, керосин) от левове на тон преминава в левове на 1000 литра при 15 градуса по Целзий. Промяната е във връзка с хармонизация на законодателството с това в ЕС.
2. Трансформация на пътните и еко-такси за течните горива в акциз.
3. Увеличаване на акцизните ставки за горива, както следва:
 - бензин - с 41 лв./1000 л. Ефектът върху цената на дребно при равни други условия е 4.6%;
 - газьол - с 57 лв./1000 л. Ефектът върху цената на дребно при равни други условия е 6.9%.
 - пропан-бутан - с 80 лв./т. Ефектът върху цената на дребно при равни други условия е 9.6%.

4. Увеличаване на акциза за цигарите, както следва:

- цигари с филтър – 0.004 лв. за къс + 43.5% от продажната цена (досега 0.002 лв. за къс + 40% от продажната цена);
- цигари без филтър – 0.002 лв. за къс + 20% от продажната цена (досега 0.001 лв. за къс + 15% от продажната цена).

5. Намаление на акцизната ставка както следва:

- пури – от 1 лв. за брой + 10% от продажната цена на 270 лв. за 1000 броя;
- пурети – от 0.20 лв. за брой + 10% от продажната цена на 270 лв. за 1000 броя;
- екстракти от кафе – от 3.5 лв. за кг. на 1.5 лв. за кг.
- прахообразни смеси със съдържание на екстракт от кафе над 10% - от 1,3 лв. на кг. на 1 лв. на кг.

Намалението на акциза по т. 5 е предложено във връзка с необосновано високите нива на акциза за тези стоки в България, в сравнение с минималните за ЕС размери, както и с хармонизацията на българското законодателство с това в ЕС. Ефектът върху бюджета от тези намаления е загуба в размер на 1.4 млн. лв.

- за фабрично нови автомобили:
 - над 120 киловата (kw) по системата DIN - 700 лв. плюс 90 лв. за 1 kw за разликата над 120 kw.
 - над 126 киловата (kw) по системата SAE - 700 лв. плюс 85,7 лв. за 1 kw за разликата над 126 kw.

Предвиждани приходи

Общият размер на приходите от акцизи по консолидираната бюджетна програма за 2004 г. е **1 747 млн. лв.**

При определянето на приходите от акцизи са взети предвид очакваните обеми на потребление на основните акцизни стоки – горива и тютюневи изделия, динамиката на вноса, законодателните промени, както и евентуално свиване на потреблението на горивата с около 10-15% в резултат на по-високите акцизни ставки, които се очаква да повишат цените на бензините с 4,6%, на газолите – с 6,9%, на втечнения газ – с 9,6%. От особено значение за постъпленията от акцизи е и бизнес-политиката на основните данъкоплатци – “Лукойл Нефтохим Бургас” АД и “Булгартабак – Холдинг” АД.

Прогнозираните приходи от акцизи за 2004 г. са изчислени на база данните за произведени и внесени количества акцизни стоки от 2002 г., както и очакваните обеми на потребени акцизни стоки за 2003 г. През 2003 г. се наблюдава ръст на производството и вноса на течни горива. Съвкупният ефект от посочените фактори е ръст на акцизите с 245,7 млн. лв. през 2004 г. в сравнение с предходната година.

6. Мита

Обемът на приходите от мита за 2004 г. се прогнозира да бъде 204.3 млн. лв., което като относителен дял от БВП възлиза на 0.5%, т.е. запазва се теглото им в БВП както през 2003 г.

Най-висок дял в приходите от мита от вноса на селскостопански стоки имат страните от ЕС, а при вноса на промишлени стоки страните, членки на Световната търговска организация или страни, с които Република България е сключила споразумения, съдържащи клауза за тарифно третиране “най-облагодетелствана нация”. Във връзка с предстоящото разширяване на ЕС и допълнителната либерализация на търговията с преработени селскостопански стоки от 01.05.2004 г. тарифните ставки поетапно ще бъдат намалявани в периода 2004-2006 г., като от 01.01.2007 г. ще бъдат нулеви. Тарифните ставки за внос на промишлени стоки за 2003 и 2004 г. от страните на ЕС, ЦЕФТА и Турция са равни на нула и приходи от мита от тях не се очакват.

Като цяло вносът през 2005-2006 г. спрямо предходната година се очаква да се увеличава, като темпа на вноса от страните с нулеви ставки ще нараства с по-бързи темпове отколкото вноса от страните с по-високи ставки. При това два са факторите, които ще действат в противоположната посока – увеличения обем на вноса и засиления контрол.

Други данъци

Предлаганите промени в **Закона за местните данъци и такси** са насочени към подобряване на административните процедури, с цел минимизиране на разходите на данъчната администрация и данъкоплатците. Предложени са промени по отношение на коефициента на базата, на който се определя данъка върху превозните средства. Таблицата за коефициента не е актуализирана вече две години, във връзка с което за определени автомобили (тези на възраст над 7 години) се дължи нереално висок данък.

Във връзка с въвеждането на винетна система е предложено изменение, съгласно което ще се възстановява частта от платен пътен данък за периода от време в рамките на календарната година, през който за превозното средство са заплатени винетни такси.

7. Неданъчни приходи

Таблица 8: Неданъчни приходи в консолидирания държавен бюджет

млн. лв.	2001		2002		2003		2004	
	отчет	%БВП	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
Неданъчни приходи	2 283.7	7.7	2 624.8	8.1	2 210.6	6.3	2 363.5	6.2
Трансфери от БНБ	174.6	0.6	172.8	0.5	150.0	0.4	156.0	0.4
Други	2 109.2	7.1	2 452.0	7.6	2 060.6	5.8	2 207.5	5.8
Приходи и доходи от собственост	1 031.7	3.5	1 173.4	3.6	1 119.5	3.2	1 034.4	2.7
Такси	617.4	2.1	786.9	2.4	611.0	1.7	725.4	1.9
Глоби и лихви	296.0	1.0	327.2	1.0	219.1	0.6	269.6	0.7
Концесии	15.5	0.1	15.8	0.0	24.6	0.1	28.7	0.1
От продажба на държ./общ. имущество	102.8	0.3	103.6	0.3	58.7	0.2	111.2	0.3
Други	45.8	0.2	45.1	0.1	27.7	0.1	38.2	0.1

Предвидените средства от неданъчни приходи в бюджета за 2004 г. са в размер на 2 363.5 млн. лв. Тази част от приходите включват приходите и доходите от собственост, държавни, общински и съдебни такси, глоби, санкции и наказателни лихви, приходите от концесии, от дивидент за държавата и други.

Факторите, определящи нивото на тези постъпления са следните:

- Постъпленията от дивидент за държавата през 2004 г. се оценяват в размер на 191.1 млн. лв. Взет е предвид фактът, че през 2004 г. голяма част от държавната собственост ще бъде приватизирана, в т.ч. “Булгартабак – Холдинг” АД и БТК. Отчетено е и очакваното намаление на печалбата на НЕК и АЕЦ-“Козлодуй” за 2003 г.
- Вноските от “Булгаргаз” се предвижда през 2004 г. да бъдат 75 млн. лв.
- Разчетът за приходите от лихви е 128.5 млн. лв.
- Оценката за очакваните приходи от глоби и санкции е 269.6 млн. лв.
- Важно перо са и приходите от държавни, съдебни и общински такси – 725.4 млн. лв.

8. Помощи

Постъпления от помощи от външни и вътрешни източници заложи за 2004 г. са 465.4 млн. лв. Прогнозираните приходи на Националния фонд от средства от предприєдинителните инструменти на ЕС за 2004 г. са 450.1 млн. лв.

ГЛАВА 3: Разходни политики и разходи

I. Публичните разходи по икономически елементи

Таблица 9: Разходи на консолидираната фискална програма 2001-2004 г.

млн. лв.	2001		2002		2003		2004	
	отчет	%БВП	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
Общо разходи	12 017.2	40.4	12 732.5	39.4	13 636.6	38.6	14 645.9	38.6
Общо нелихвени разходи	10 911.5	36.7	12 019.7	37.2	12 796.3	36.3	13 857.7	36.5
<i>Текущи нелихвени разходи</i>	<i>9 714.6</i>	<i>32.7</i>	<i>10 854.1</i>	<i>33.6</i>	<i>11 360.4</i>	<i>32.2</i>	<i>12 303.7</i>	<i>32.4</i>
Заплати и стипендии	1 195.9	4.0	1 378.7	4.3	1 459.4	4.1	1 632.1	4.3
Осигурителни вноски	442.2	1.5	478.5	1.5	511.3	1.4	598.8	1.6
Издръжка	1 989.4	6.7	2 202.3	6.8	1 986.6	5.6	2 299.9	6.1
Отбрана и сигурност	1 189.2	4.0	1 321.8	4.1	1 457.0	4.1	1 527.1	4.0
Субсидии	708.8	2.4	772.1	2.4	719.7	2.0	683.2	1.8
Соц. осигуряване и грижи	4 189.1	14.1	4 700.7	14.5	5 226.4	14.8	5 562.8	14.6
- Пенсии	2 702.0	9.1	2 944.2	9.1	3 062.7	8.7	3 375.9	8.9
- Помощи и обезщетения	857.7	2.9	1 006.7	3.1	1 299.3	3.7	1 167.2	3.1
- Здравноосигурителни плащания на НЗОК	404.1	1.4	564.8	1.7	627.8	1.8	769.7	2.0
Други социално и здр.-осигур. разходи	225.3	0.8	185.0	0.6	236.6	0.7	249.9	0.7
<i>Дълготрайни активи</i>	<i>1 196.8</i>	<i>4.0</i>	<i>1 165.6</i>	<i>3.6</i>	<i>1 232.8</i>	<i>3.5</i>	<i>1 330.2</i>	<i>3.5</i>
<i>Резерв за непредвидени и неотложни разходи</i>					<i>203.1</i>	<i>0.6</i>	<i>223.7</i>	<i>0.6</i>
<i>Лихвени разходи</i>	<i>1 105.7</i>	<i>3.7</i>	<i>712.8</i>	<i>2.2</i>	<i>840.3</i>	<i>2.4</i>	<i>788.2</i>	<i>2.1</i>

1. Текущи разходи

1.1. Заплати и възнаграждения в публичния сектор

През следващата календарна година разходът, който правителството предвижда за изплащане на работни заплати в бюджетната сфера е в размер на 1 588.9 млн. лв. и 43.2 млн. лв. за стипендии. Тези средства ще осигурят работните заплати на 383 хил. души. Предвидено е еднократно увеличение на бюджетните заплати от 1 юли с 8.5%. Средната работна заплата в бюджетния сектор ще бъде в размер на 326.7 лв. през 2004 г.

В края на периода тя ще достигне 340 лв. срещу очаквана 316.3 лв. в края на 2003 г. Тези стойности осигуряват номинален ръст в края на 2004 г. от 7.5% и реален в размер на 3.2%. Заедно с извънбюджетната сфера, средната работна заплата за страната се очаква да достигне около 310 лв., което е с 6.9% повече в номинално изражение и с 2.7% в реално спрямо очакваната за 2003 г. Личната осигурителна тежест и през 2004 г. ще запази относителния си дял от 10.5% в брутната средна работна заплата. При необлагаем минимум от 120 лв., личната данъчна тежест се покачва незначително от 10.51% през 2003 г. на 10.56% за 2004 г., а за бюджетната сфера намалява от 11.4% на 11.2%.

В резултат на предвиденото увеличение на работната заплата в бюджетната сфера и като се отчете личната данъчноосигурителна тежест, номиналният доход за потребление от работна заплата за наетите в бюджетния сектор ще нарасне през 2004 г. на 255.79 лв. сравнено с 243.41 лв. за предходната 2003 г., или с 5.1%.

1.2. Осигурителни вноски

Разходите за осигурителни вноски, обхващащи пенсионните и здравноосигурителните вноски са изчислени като процент към разходите за заплати в зависимост от осигурителната тежест. Предвидените средства за този елемент разходи за 2004 г. са в размер 598.8 млн. лв.

От 2004 г. се увеличава вноската за допълнително задължително осигуряване с 1% и става 3%.

Увеличава се и максималният осигурителен доход от 1000 на 1200 лв., като се запазва нивото от 2003 г. - от 200 лв. за минималния доход.

Размерът на здравноосигурителната вношка от 6% ще се запази и през 2004 г.

Тежестта от поемането на осигурителните вноски остава в съотношението 75:25, разпределено между работодател и осигурено лице.

1.3. Издръжка

Разходите за издръжка включват разходите за храна, медикаменти, постелен инвентар и облекло, командировки, материали, горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт, учебни, научно-изследователски разходи и книги, други възнаграждения и плащания за персонала, разходи за членски внос в нетърговски организации, прираст на държавния резерв, както и тези, свързани с присъединяването към ЕС.

Като дял от БВП разходите за издръжка и работни заплати на администрацията нарастват главно поради създаването на нови структури, свързани с изграждане на капацитета на администрацията с оглед процеса “европейска интеграция”, въвеждането на задължително предучилищно образование и 13-ти клас в професионалните училища, реформата и укрепването на съдебната система.

1.4. Субсидии

Субсидии за реалния сектор и организациите с нестопанска цел

Субсидиите за реалния сектор включват следните направления: сектор енергетика, Национална компания БДЖ, фонд “Земеделие”, фонд “Тютюн”, Национален фонд към МФ, Български пощи – ЕООД, Студентски столове и общежития, вътрешноградски и междуселищни превози в слабо населени планински и гранични райони и общини.

По отношение на субсидиите правителството е поело ангажимент за тяхното ограничаване, като тази тенденция през последните години е изразена ясно в транспорта и енергетиката и като процент от БВП като цяло. Тази политика е записана в Меморандума за икономическа политика на правителството и БНБ съгласно постигнатите договорености с МФ и правителството се ангажира да концентрира субсидиите само в социално значими области с насочването им към целеви групи от нуждаещи се потребители. Същевременно успоредно с общото намаление на субсидиите ще се продължат реформите в енергетиката, здравеопазването, транспорта, предприятията с държавно участие в други сектори.

Таблица 10: *Разпределение на предвидените средства за субсидии за периода 2001-2004 г.*

Година	Субсидии, млн. лв.
2001	292.1
2002	303.1
2003 програма	392.3
2004 програма	372.6

Разходите за субсидии показват съобразяване с нуждите, заявени от ведомствата с леко редуциране на разходите за тях.

Тяхната обосновка може да се търси при прегледа на разпределението им по сектори.

Енергетика

За топлофикационните дружества:

- Министерски съвет на основание §14 от Закона за енергетиката и енергийната ефективност определя по-ниски (фиксиран) продажни цени на топлинната енергия на битовите потребители спрямо утвърдените цени от Държавната комисия за енергийно регулиране;
- С приетия график от Държавната комисия за енергийно регулиране за ежегодно увеличение на цените от 1 юли с 10% ще се постигне постепенно намаляване на размера на субсидиите и тяхното преустановяване до 2005 г.
- Субсидиите за 2003 г. са в размер на 45 млн. лв. и са разпределени на 13 топлофикационни дружества в страната, включени в списък Приложение № 3 към чл. 2, ал.1 на ПМС № 259/99 г.

Заложените субсидии за 2004 г. са в размер на 29.3 млн. лв., като същите са за топлофикационния и въгледобивния сектор. За топлофикационните субсидии намаляват от 45 млн. лв. за 2003 г. на 24.3 млн. лв. за 2004 г. Те са съобразени с гаранционното споразумение с Европейската банка за възстановяване и развитие за проект “Рехабилитация на топлопреносната мрежа” на Теплофикация София и аналогичния проект на Теплофикация Перник.

За въгледобивните дружества за 2003 г. са предвидени 3 млн. лв. субсидии, а за 2004 г. същите са завишени на 5 млн. лв. Увеличението е необходимо, тъй като Мини “Открит въгледобив” ще предоставят въглища на Теплофикация Перник на по-ниски от пазарните цени, поради реализирането на цитирания по-горе проект.

След 2004 г. не се предвиждат субсидии, тъй като дружествата по приетата от Народното събрание Енергийна стратегия, следва да бъдат приватизирани.

Транспорт

С меморандума за икономическата политика на Правителството и БНБ е поет ангажимент за ограничаване на субсидиите за реалния сектор и концентрирането им в социално значими области. В транспорта това са вътрешноградските пътнически превози и тези в слабо населени планински и гранични райони в страната и пътническите превози по железопътния транспорт. Нормативно, основанието за предвиждане на тези суми е регламентирано с §4 от Закона за автомобилните превози и чл.52 от Закона за железопътния транспорт.

Преструктурирането на държавната помощ има за цел постепенно да отпадне текущото субсидиране за покриване на загуби от дейността за сметка на финансирането на конкретно извършени превозни услуги, имащи характер на задължителна обществена услуга.

Предвид на горното в автомобилния транспорт субсидиите се намаляват в следващия тригодишен период - от 17 млн. лв. през 2003 г. на 10.1 млн. лв. през 2004 г., като в края на периода, субсидии се предвиждат само за превозите до слабо населените места в страната.

За железопътния транспорт се запазва размера на субсидията спрямо нивото за 2003 г. – от 70 млн. лв. за 2004 г. Проблемите в този отрасъл са:

- задълженията за погасяване на главници и лихви по държавно гарантирани заеми в размер на 30 млн. лв.

- загубите до 25 на сто от приходите от дейността;

- натрупването на просрочени ремонти, което е потенциален разход за следващи периоди.

Намалението на субсидиите в транспортния отрасъл (железопътен и автомобилен) ще доведе до финансов дефицит в дружествата, поради бавния ход на реформите в тях и социалната функция, която изпълняват. Тези дружества следва да продължат да оптимизират дейността си на пазарни принципи.

Социални субсидии

- Компенсации за безплатните и по намалени цени пътувания за 2004 г. възлизат на 55.1 млн. лв. при база за 2003 г. от 45.5 млн. лв.

С действащата нормативна уредба са предоставени права за ползване на ценови облекчения на различни социални групи от населението, обхващащи над 3.2 млн. души от населението на страната (40 на сто). Осигуряването на средства за финансиране на тези превози, съобразно действащите тарифи не е във възможностите на бюджета, поради което са разработени и предложени съответни промени в нормативната уредба, насочени към ограничаване на предоставените права.

- Транспортни разходи по снабдяване на населението с хляб. Осигурени са 2.6 млн. лв. за 2004 г.

Пощенски услуги

Със Закона за пощенските услуги, “Български пощи” ЕАД е определено за основен пощенски оператор, който задължително предоставя чрез пощенската си мрежа универсална пощенска услуга на територията на цялата страна, включително и при неизгодни икономически условия. Този пощенски оператор получава от държавния бюджет компенсация за понесения от него дефицит в резултат на изпълнението на тези услуги. В бюджета е предложено постепенно намаление на средствата за компенсиране на този дефицит. Уточнените средства за 2004 г. в размер на 1 млн. лв. осигуряват потребностите от средства за компенсиране на дефицита на “Български пощи” ЕАД.

Земеделие

Субсидията от Държавния бюджет за ДФ “Земеделие” за 2004 г. е запазена спрямо 2003 г. и възлиза на 40 млн. лв. Има несъответствие с разпоредбите на Закона за подпомагане на земеделските производители по отношение определяне размера на трансфера от централния бюджет към фонда и размера на субсидиите. Необходимо е действащият Закон за подпомагане на земеделските производители да бъде изменен, като финансовите му параметри се съобразяват с ежегодните възможности на бюджета.

За фонд “Тютюн” за 2004 г. размера на предоставяните от него субсидии спрямо 2003 г. също се запазва. Общия размер на предоставяните от фонда субсидии на тютюнопроизводителите ще бъде 101 млн. лв.

1.5. Социално осигуряване и грижи

Средства за покриване на разходите за социално осигуряване и грижи за 2004 г. се предвиждат да бъдат 5562.8 млн. лв. Те включват социалноосигурителните разходи (пенсии, социални помощи и обезщетения, здравноосигурителни плащания и други здравноосигурителни разходи), разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване, разходите за отбранително-мобилизационна подготовка и средствата за резерва за реформата.

Пенсии

Разходите за пенсии за 2004 г. са предвидени 3 375.9 млн. лв. и възлизат на 8,9% от БВП. Те имат най-голям относителен дял 60.7% от разходите за социално осигуряване и грижи. В тази сума са включени разходите за пощенска такса и ДДС, добавките към пенсиите на участниците във войните, както и пенсиите по международни спогодби.

През последните години се проявява трайна тенденция за повишаване броя на пенсиите, както е видно от долната таблица.

Таблица 11: Средногодишен брой пенсии и пенсионери в хил. за периода 1999–2004 г.

Години	Брой пенсии	Брой пенсионери
1999	2 429	2 382
2000	2 440	2 379
2001	2 567	2 371
2002	2 622	2 351
01-06. 2003	2 663	2 343
очаквано 2003	2 674	2 338
програма 2004	2 702	2 321

Очаква се средният брой на пенсионерите през 2004 г. да намалее с 0,75 на сто спрямо 2003 г. и да бъде 2 320 557 души. Това се дължи главно на намалението с около 55 240 души в броя на пенсионерите за осигурителен стаж и възраст поради нарастването на изискванията за минимална възраст и брой точки по чл. 68 на КСО.

От друга страна, през последните няколко години се наблюдава увеличение на броя на пенсионерите, получаващи пенсии за инвалидност поради общо заболяване и на тези, получаващи пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (кадрови военнослужащи, офицери и сержанти). Особено тревожен е проблемът с нарастващия брой нови пенсионери, получаващи пенсии за инвалидност поради общо заболяване, който съставлява 13.2% от очаквания брой на пенсионерите през 2003 г. Тази неблагоприятна тенденция се дължи на недостатъчно ефективния контрол върху органите по лекарската експертиза (ТЕЛК и НЕЛК). Слабо се увеличава броя на пенсионерите военнослужещи (офицери и сержанти) от МО и МВР (с около 4 900 души) заради реформата в Българската армия и МВР и бъдещото ни членство в НАТО. Предвижда се увеличение и за пенсионерите за военна инвалидност и пенсионерите с персонални пенсии, както и на тези със социални пенсии. За останалите видове пенсии броят на пенсионерите намалява.

Средният брой на пенсиите през 2004 г. ще бъде около 2 702 000 при очакван брой за 2003 г. – 2 674 169, т.е. броят на пенсиите през 2004 г. да се увеличи с 1,04 на сто спрямо 2003 г. Това се дължи предимно на отпускането на втори, трети и четвърти социални пенсии за инвалидност, съгласно чл. 101, ал. 3 от КСО. Очаква се техният брой средно за 2003 г. да достигне 293 776, а през 2004 г. – 339 717.

Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер през 2004 г. ще бъде 120,98 лв. Номиналното нарастване е 12.6 на сто, а реалното – 9.9 на сто, при очаквана средногодишна инфлация за 2003 г. 2,5 на сто и 8,3 на сто при прогнозирана средногодишна инфлация за 2004 г. – 4 на сто. Средната пенсия на пенсионер ще бъде около 50,1% от прогнозирания нетен осигурителен доход за 2004 г. (241,26 лв.) и 37,5% от прогнозираната средна работна заплата за 2004 г. (322.79 лв.). За 2003 г. средната пенсия на пенсионер се очаква да бъде 107,49 лв. и да съставлява съответно 47,2% от очаквания нетен осигурителен доход за 2003 г. (227,90 лв.) и 35,8% от очакваната средна работна заплата за страната (300,21 лв.)

Увеличението на средния размер на пенсиите се дължи главно на следните фактори:

- Повишаване на максималния размер на пенсиите до 420 лв. от 1 януари 2004 г., в резултат на което около 153 000 пенсионери ще получат действителните размери на пенсиите си.
- По-високите размери на новоотпуснатите пенсии през 2004 г. в сравнение с тези, отпуснати през 2003 г. (поради промяната в чл. 70, ал. 2 на КСО, влизаща в сила от 1 януари 2004 г.), по-ниските размери на прекратените пенсии и изменението на някои пенсии от по-нисък в по-висок размер.
- От осъвременяването на пенсиите с коефициент 1,058 от 1 юни 2004 г.
- От увеличението на социалната пенсия за старост, за която се предвижда от 1 юни 2004 г. да стане 52,90 лв.
- От изплащането на голям брой социални пенсии за инвалидност в размер 25 на сто като втори, трети и четвърти пенсии.
- От увеличението на минималните размери на пенсиите, вследствие увеличението на социалната пенсия за старост.
- От увеличението на изплащаните добавки към пенсиите, които са процент от социалната пенсия за старост.

Помощи и обещетения

В тази група разходи са включени плащанията и помощите към граждани на основание на Кодекса за социално осигуряване, Закона за семейни помощи за деца, Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите и Закона за социално подпомагане.

Разходите за социални помощи и обезщетения са втората по значимост група разходи и за тях през 2004 г. общо се предвижда да бъдат в размер на 1 167.2 млн. лв. Само за социални помощи и обезщетения по КСО се предвиждат средства в размер на 404.2 млн. лв. Основно тук са включени разходите за обезщетения при временна неработоспособност и разходите за обезщетения при безработица.

Разходите за здравноосигурителните вноски за пенсионерите, за безработните лица и за децата до 18-годишна възраст са в размер на 214.6 млн. лв.

Съгласно предвидените промени в ЗСПД и предстоящите промени в ЗЗРСИИ, средствата за децата, изплащани по тях от 01.01.2004 г. се поемат от службите по социално подпомагане.

Обезщетението за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст е 120 лв.

Нарастване на разходите за краткосрочни обезщетения и помощи по КСО, са свързани основно с:

- разширяване обхвата на осигурените лица през 2004 г.
- нарастване размера на среднодневното парично обезщетение.
- намалява се до един ден на броя на дните за обезщетения за временна нетрудоспособност за сметка на работодателя. Наблюдава се и увеличаване броя на дните във временна неработоспособност.

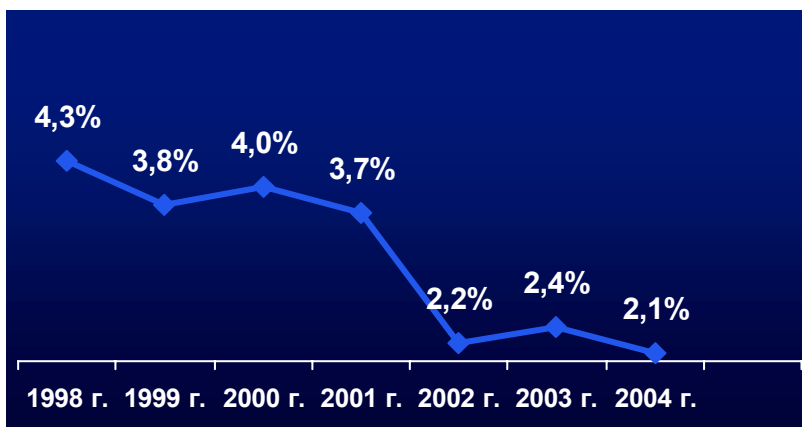
За финансиране на разходите за дейността, свързана с профилактика и рехабилитация на осигурените лица са предвидени общо 10 900 хил. лв. Тази сумата ще покрие разходите за основните медицински услуги, нощувките по цени, определени в договорите между НОИ и юридическите лица, и частична парична помощ за хранене. По такъв начин ще стане възможно съпоставянето на направените разходи за профилактика и рехабилитация и постигнатите икономии от обезщетения за временна неработоспособност на тези лица.

Разходите за обезщетенията при безработица за 2004 г. са предвидени да бъдат в размер на 128.3 млн. лв. Те са планирани с очакван брой безработни 85 000 души и среден месечен размер на обезщетението от 125.44 лв. Минималният и максималният размер на обезщетенията за безработица са съответно 80 лв. и 140 лв.

1.6. Лихвени разходи

Лихвените разходи по обслужване на държавния дълг се предвижда да бъдат 788.2 млн. лв. за 2004 г., което представлява 2.1% от БВП. Това съотношение ще се запази сравнително постоянно през следващите години, както е видно от долната графика.

Графика 7: Динамика на относителния дял на лихвените разходи към БВП

Графика 8: Относителен дял на плаващите и фиксирани лихвени проценти.

Разходите за лихви по **вътрешния дълг** през 2004 г. се очаква да бъдат около 194.5 млн. лв. От тях приблизително 48.3 млн. лв. ще покрият лихви по дълга към БНБ. Тази величина за лихвите по вътрешния дълг е сравнително прогнозируема и стабилна, поради преобладаващата част на книжа с фиксирани лихвени купони. Плащанията по дълга към БНБ и по ДЦК за структурната реформа ще бъдат повлияни от равнището на международните лихви.

Разходите за лихви по **външни заеми** за 2004 г. се предвижда да бъдат в размер около 593.7 млн. лв. Основната част от тях ще бъде по държавни заеми, а 48.7 млн. лв. - по държавни инвестиционни заеми. Въпреки значителното подобрене, постигнато в лихвената структура на външния дълг през изминалата 2002 г., все още повече от половината външни задължения са обвързани с международните лихвени проценти, което прави тази част от плащанията зависима от тяхното движение. Промените на валутните курсове също оказват влияние върху размера на лихвените разходи, поради преобладаващите плащания в долари, СПТ и японски йени.

1.7. Резерв

Таблица 12: Разпределение на резерва в консолидирания държавен бюджет за 2004 г.

млн. лв.	2003	%БВП	2004	%БВП
	програма		програма	
Резерв за непредвидени и неотложни разходи, от тях:	203.1	0.6	223.7	0.6
<i>За структурна реформа, от тях:</i>	<i>150.8</i>	<i>0.4</i>	<i>168.2</i>	<i>0.4</i>
- здравеопазване	73.2	0.2	85.6	0.2
- отбрана	0.0	0.0	22.0	0.1
- пенсии	60.0	0.2	60.0	0.2
- съдебна власт	0.6	0.0	0.6	0.0
<i>За стихийни бедствия</i>	<i>52.3</i>	<i>0.1</i>	<i>55.5</i>	<i>0.1</i>

Резервът, заложен по консолидираната фискална програма възлиза на 223.7 млн. лв. Той ще бъде разпределен при необходимост за непредвидени и неотложни разходи, свързани с поетите ангажименти от Република България за изпълнение на Целите на въоръжените сили, социалното и здравно-осигуряване, съдебна власт и предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и аварии.

2. Публични инвестиции

През 2004 г. се предвижда значителен ръст в капиталовите разходи, което ще допринесе за повишаване общия икономически растеж в страната. Капиталовите разходи, заложен в консолидирания бюджет са в размер на 1 330.2 млн. лв. Те възлизат 3.5 на сто от очаквания размер на БВП, т.е. запазват реалното си ниво спрямо 2003 г. Един от основните приоритети на Бюджет 2004 г. е продължаване изграждането на по-добра инфраструктура, отговаряща на изискванията пред една модерна европейска икономика. Капиталните вложения на държавата през 2004 г. са целево пререструктурирани и насочени главно към големи обекти с национално значение.

Разпределението на средствата по източници за следващата година се предвижда да бъде както следва от:

- външни безвъзмездни помощи от предприежинителните фондове на Европейския съюз и средствата за национално съфинансиране към тях – 422.0 млн. лв.
- държавни инвестиционни заеми – 287.7 млн. лв.
- общински външен заем – 78.0 млн. лв.
- национални източници:
 - централен бюджет – 85.7 млн. лв.
 - собствени средства – 456.8 млн. лв.

Капиталовите разходи в бюджета за 2004 г. са разпределени при засиленото участие на инвестиционните субсидии от програмите ФАР, ИСПА и САПАРД. Отпуснатите средства по тези фондове, страната ни възнамерява да усвои, с оглед да отговорим в повишена степен на изискванията за присъединяването ни към Европейския съюз и чрез мерки за социално-икономическо сближаване. Очаква се сериозен напредък по програма ИСПА, която е насочена изцяло към големи инфраструктурни проекти. Предвидено е да започне изпълнението на следните обекти: Транзитни пътища III, електрификация на ж.п. линията Пловдив-Свиленград, разширението на Летище София, завършване на проектирането на Дунав мост 2 и започване на неговото строителство, регионални депа за отпадъци и пречиствателни станции за отпадни води.

Предвидените суми в държавния бюджет за 2004 г. във връзка със съфинансиране на проекти по европейски програми представлява базовия минимум при тяхното осигуряване.

Повишаването на участието на външните безвъзмездни и заемни инвестиционни ресурси при финансирането на инвестиционни програми и проекти води до изтласкване на средствата от национални източници – субсидия от Централния бюджет и собствени бюджетни средства на първостепенните разпоредители и общините.

В бюджета за 2004 г. капиталовите разходи, предвидени за разпределение между министерствата и ведомствата са общо 592.3 млн. лв. Преобладаващата част от безвъзмездните помощи с инвестиционно предназначение от Европейския съюз ще бъдат усвоени главно от ПРБК. Разходите за сметка на тези помощи, както и националното съфинансиране към тях, осигурявано от Националния фонд към МФ, са извън разходните тавани за капиталовите разходи, включени на този етап към бюджетите на отделните ПРБК .

От общите предвидени средства в Централния бюджет, ще бъдат предоставени капиталови трансфери на търговски дружества и организации с идеална цел в размер на 69.6 млн. лв. От тази сума 30 млн. лв. са за проекти на НК ”Железопътна инфраструктура”, 24.5 млн. лв. за проекти свързани с разширението на Летище-София и 13.1 млн. лв. за разширението на Пристанище-Бургас, други – 2 млн. лв.

Капиталовите разходи на общините са прогнозирани в размер на 187 млн. лв. От тях 50 млн. лв. се предвижда общините да финансират за сметка на собствени средства, в съответствие с мероприятията на финансовата децентрализация

Също така е важно да се отбележи, че в рамките на целева субсидия за капиталови разходи на общините от Централния бюджет е осигурено продължаването на строителството на екологични обекти с висока регионална и национална значимост (пречиствателни станции за отпадни води, депа за твърди битови отпадъци и др.).

Разпределението на средствата по инвеститори е извършено с оглед да се осигури концентрация на финансовите ресурси за изпълнението на инвестиционни програми и проекти, които представляват национален приоритет. Такива са предвидените средства за реструктуриране системата на отбраната по стандартите на НАТО.

В областта на техническата и социалната инфраструктура основната задача е да се подпомогне усвояването на договорените външни ресурси и изпълнението на реформите, започнали в много системи и дейности. За целта с предимство са осигурени средства за покриване на националното съфинансиране към външното заемно финансиране. Това са инвестиционни програми и проекти на Министерството на регионалното развитие и благоустройство, Министерството на транспорта и съобщенията, Министерството на земеделието и горите, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието и науката и Министерството на финансите.

II. Държавните разходи по функции

1. Общ преглед

Разпределението на бюджетните средства по функции е направено на базата на приетите с Тригодишната бюджетна прогноза разходни тавани и показва насочеността на разходите по деветте основни функционални сфери, като предоставя допълнителни възможности за анализ.

Същевременно по този начин се добива представа за политиката на държавата и нейния принос в определените сфери. Някои от тези сфери са изцяло държавна отговорност, като например “Общи държавни служби”, “Отбрана и сигурност”, докато за други държавата следва да оказва определена подкрепа, като те по принцип следва да се управляват от развитието на частната инициатива – това са сфери като “Образование”, “Здравеопазване”.

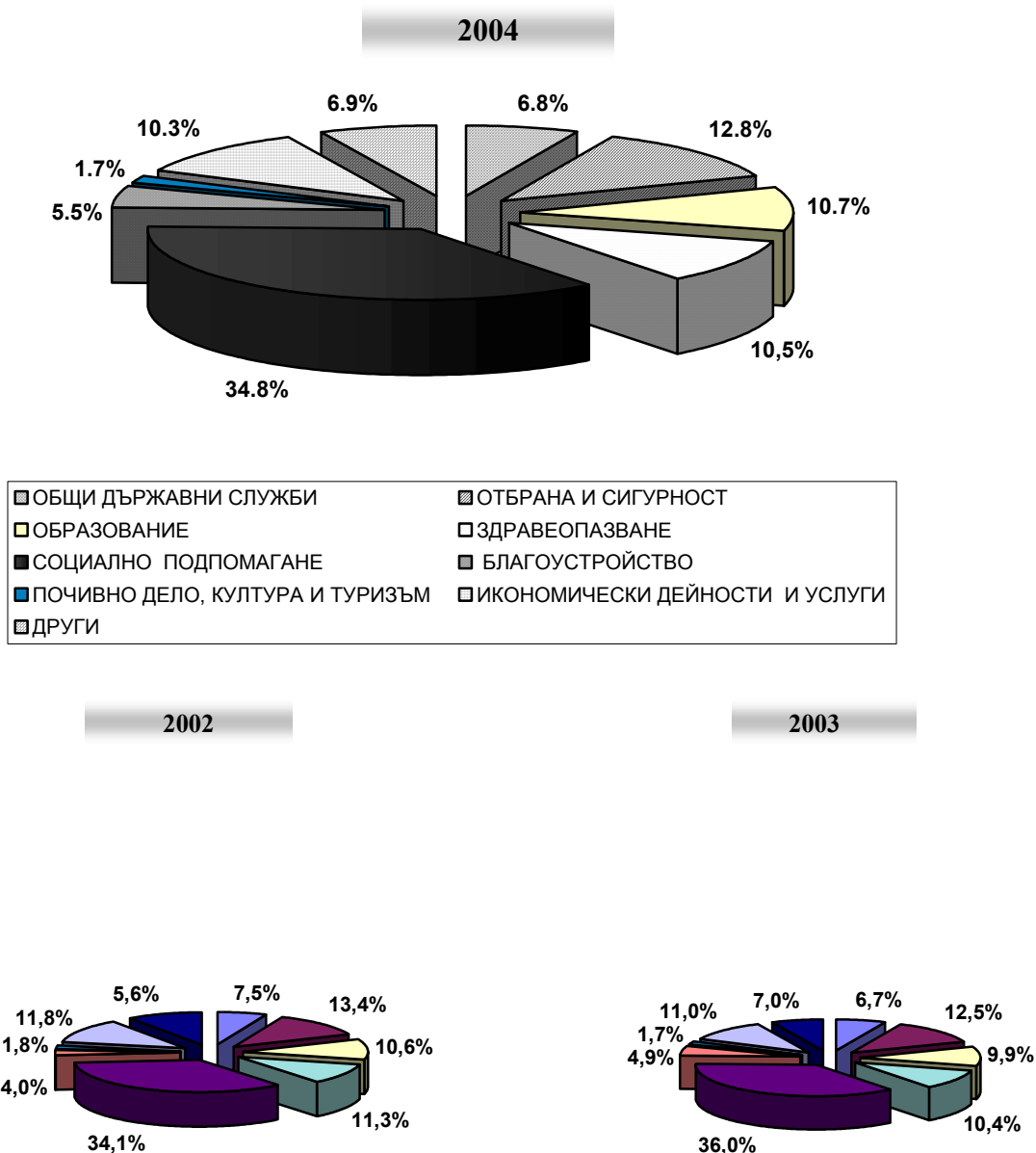
Под функционалния таван на разходите са включени и разходите на автономните бюджетни организации, в т.ч. общините.

Таблица 13: Разпределение на бюджетните разходи по функции

в млн. лв.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ПО ФУНКЦИИ (млн. лв.)	12 017.2	12 732.5	13 636.6	14 645.9
% от БВП	40.4	39.4	38.6	38.6
% от Общо разходи	100.0	100.0	100.0	100.0
<i>текущи</i>	<i>10 820.5</i>	<i>11 566.9</i>	<i>12 403.8</i>	<i>13 315.7</i>
<i>капитални</i>	<i>1 196.8</i>	<i>1 165.6</i>	<i>1 232.9</i>	<i>1 330.2</i>
ОБЩО НЕЛИХВЕНИ РАЗХОДИ (млн. лв.)	10 911.4	12 019.7	12 796.3	13 857.7
% от БВП	36.7	37.2	36.3	36.5
% от Общо разходи	90.8	94.4	93.8	94.6

2. Преглед на функционалните групи

Графика 9: Дял на основните функции в общите консолидирани разходи

2.1. Общи държавни служби

Таблица 14: Разпределение на бюджетните разходи за общи държавни служби

в млн. лв.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ - ВСИЧКО (А+Б+В)	952.0	950.7	918.1	1 002.1
% от БВП	3.2	2.9	2.6	2.6
% от Общо разходи	7.9	7.5	6.7	6.8
% от Нелихвените разходи	8.7	7.9	7.2	7.2
<i>текущи</i>	769.7	812.4	816.5	901.6
<i>капитални</i>	182.3	138.2	101.6	100.5
А. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ОРГАНИ	758.6	737.0	757.6	811.9
% от БВП	2.6	2.3	2.1	2.1
% от Общо разходи	6.3	5.8	5.6	5.5
% от Нелихвените разходи	7.0	6.1	5.9	5.9
<i>текущи</i>	586.7	605.4	657.8	715.9
<i>капитални</i>	171.9	131.5	99.8	95.9
Б. ОБЩИ СЛУЖБИ	95.9	94.7	38.6	55.0
% от БВП	0.3	0.3	0.1	0.1
% от Общо разходи	0.8	0.7	0.3	0.4
% от Нелихвените разходи	0.9	0.8	0.3	0.4
<i>текущи</i>	89.3	91.8	38.3	52.6
<i>капитални</i>	6.6	2.9	0.3	2.4
В. НАУКА	97.5	119.0	121.9	135.2
% от БВП	0.3	0.4	0.3	0.4
% от Общо разходи	0.8	0.9	0.9	0.9
% от Нелихвените разходи	0.9	1.0	1.0	1.0
<i>текущи</i>	93.7	115.2	120.4	133.1
<i>капитални</i>	3.8	3.8	1.5	2.1

Тази функция отразява финансирането на цялата публична администрация - централна, местна и изпълнителна и се подразделя на следните групи: Изпълнителни и законодателни органи, Общи служби и Наука. Разходите за общи държавни служби са насочени основно за оптимизация на структурите и материалната издръжка.

По група **“Изпълнителни и законодателни органи”** в бюджета за 2004 г., на консолидирана основа, са предвидени общо разходи в размер на 811.9 млн. лв., от които:

- За финансово осигуряване дейностите и структурите в обхвата на централния бюджет - централна администрация, държавни комисии, изпълнителни агенции, областни администрации, търговски служби в чужбина, посолства и консулства в чужбина и други новосъздадени администрации са предвидени средства в размер на 464.7 млн. лв.

С така предвидените разходи се осигуряват условия за нормалното функциониране на централните администрации, с оглед изпълнение на възложените им от правителството дейности и задачи, свързани с провеждането, както на вътрешната политика, така и на външната политика на Република България в областта на преговорите и осъществяването на програми във връзка с процеса на присъединяване на Република България към ЕС и НАТО и председателството на ОСЕ, изплащането на членски внос в международни организации и за осъществяване на основните функции на президента, вицепрезидента и Народното събрание.

Общата численост, при която е разработен републиканския бюджет по група **“Изпълнителни и законодателни органи”** е 29 506 щ. бр., от които за централните администрации на министерствата и ведомствата – 28 784 щ.бр. и по органите, съставлящи самостоятелни бюджети – 722 щ.бр. В горната численост са включени 36 щ.бр. за създаване на Икономически социален съвет и 35 щ.бр. за създаване на нова структура за осъществяване на политиката по интегриране на малцинствата.

- Предвидените средства по централния бюджет за 2004 г. възлизат на 68.7 млн. лв.
- Разходите за издръжка на общинската администрация – 174.6 млн. лв., от които 1.1 млн. лв. капиталови разходи.
- В Националния фонд към Министерство на финансите са предвидени 90.3 млн. лв., които са средства от Европейският съюз.

Заложените средства на консолидирана основа за група **“Общи служби”** през 2004 г. възлизат на 55.0 млн. лв., като 0.4 млн. лв. са предвидени в централния бюджет, а останалите средства се разпределят между министерствата и ведомствата. Те са предназначени за изпълнението на Националната програма за статистически изследвания, за съхраняване на българското етнокултурно пространство, опазване и разпространение на културно – историческото наследство и защита на правата на българите зад граница, за осигуряване на условия за пребиваване на бежанците в Република България, за приемането, разпределението и контрола по използването на предоставяните на България от чужди държави помощи с хуманитарни цели, за уреждане на колективни трудови спорове, за привличане и подпомагане на чуждестранните инвестиции и приоритетните инвестиционни проекти в Република България и поддържане на Единната информационна система за чуждестранни инвестиции, за провеждане на търговската политика на българските износители на руския пазар и за маркетингова и рекламна дейност на българските стоки в Русия, за натрупване, съхраняване и използване на държавните резерви и военно временните запаси на страната в съответствие с изискванията на националната сигурност, за изготвяне на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни прогнози за икономическото развитие на България, за концесиите за дейностите на централния регистър и дейностите по административното обслужване на граждани и юридически лица, за гражданска защита на населението и националното стопанство при бедствия, аварии и катастрофи.

Ръстът от 152,63 % спрямо ЗДБ за 2003 г. за държавния резерв ще осигури възстановяване на държавния резерв съобразено с изискванията на Закона за задължителните запаси от нефт и нефтопродукти.

В група Б “Общи служби” са включени: Националният статистически институт, Агенцията за българите в чужбина, Агенцията за бежанците, Агенцията за чуждестранна помощ, Националният институт по арбитраж и помирение, Агенцията за чуждестранни инвестиции, Центъра на промишлеността на Република България в Москва, Държавната агенция “Държавния резерв и военновременни запаси”, Агенцията за икономически анализи и прогнози, Дейността по Закона за концесиите, Централният регистър на особените залози и Агенцията гражданска защита.

В дейностите от група “Общи служби” са заети 2 975 щ. бр.

В група “Наука”, независимо от големите нужди и потенциални възможности за развитие, не се използват рационално различните възможности за неговото финансиране. Това е един от отраслите, които следва да търсят оптимална комбинация между частни и държавни източници на финансиране, съобразно предоставените от тях услуги. Държавата е осигурила възможност за отпускане на средства от ЕС за наука и научни изследвания, но все още не се разработват добри проекти, които могат да кандидатстват за подобно финансиране.

Средствата за Група “Наука” представляват 0.4 на сто спрямо заложения в бюджета брутен вътрешен продукт за 2004 г.

- От общия обем на средствата за научна дейност за 2004 г., по самостоятелните бюджети на държавните висши училища и Българска академия на науките са предвидени 81 284.2 хил. лв. в т.ч.

Българска академия на науките - 67.8 млн. лв.

Държавни висши училища - 13.5 млн. лв.

- Предвидените средства за научна дейност, извършвана от звената към министерствата и ведомствата, възлизат на 42.4 млн. лв. в т.ч.

Народно събрание - 0.2 млн. лв.

Министерство на външните работи - 0.07 млн. лв.

Министерство на здравеопазването - 1.18 млн. лв.

Министерство на образованието и науката - 4.9 млн. лв.

Министерство на икономиката - 2.1 млн. лв.

Министерство на земеделието и горите - 33.8 млн. лв.

- Средствата, предвидени за Националния фонд към Министерство на финансите по функция “Наука” възлизат на 11.6 млн. лв.

2.2. Отбрана и сигурност

Таблица 15: Разпределение на бюджетните разходи за отбрана и сигурност

В МЛН. ЛВ.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ (А+Б+В+Г)	1 453.7	1 707.3	1 713.8	1 871.9
% от БВП	4.9	5.3	4.9	4.9
% от Общо разходи	12.1	13.4	12.6	12.8
% от Нелихвените разходи	13.3	14.2	13.4	13.5
<i>текущи</i>	1 327.2	1 503.5	1 650.9	1 780.3
<i>капитални</i>	126.5	203.8	62.9	91.6
ОТБРАНА + РЕЗЕРВ				898.9
% от БВП				2.37
% от Общо разходи				6.1
% от Нелихвените разходи				6.5
А. ОТБРАНА	733.8	827.9	826.9	876.9
% от БВП	2.5	2.6	2.3	2.3
% от Общо разходи	6.1	6.5	6.1	6.0
% от Нелихвените разходи	6.7	6.9	6.5	6.3
<i>текущи</i>	638.6	671.2	787.4	816.7
<i>капитални</i>	95.2	156.7	39.5	60.2
	565.0	674.5	680.4	723.3
% от БВП	1.9	2.1	1.9	1.9
% от Общо разходи	4.7	5.3	5.0	4.9
% от Нелихвените разходи	5.2	5.6	5.3	5.2
<i>текущи</i>	550.7	650.6	669.6	710.3
<i>капитални</i>	14.3	23.9	10.8	13.0
СЪДЕБНА ВЛАСТ + РЕЗЕРВ			144.6	208.1
% от БВП			0.4	0.5
% от Общо разходи			1.1	1.4
% от Нелихвените разходи			1.1	1.5
В. СЪДЕБНА ВЛАСТ	109.9	145.4	144.0	207.5
% от БВП	0.4	0.4	0.4	0.5
% от Общо разходи	0.9	1.1	1.1	1.4
% от Нелихвените разходи	1.0	1.2	1.1	1.5
<i>текущи</i>	94.4	124.6	131.7	189.6
<i>капитални</i>	15.5	20.8	12.3	17.9
Г. АДМИНИСТРАЦИЯ НА ЗАТВОРИТЕ	45.0	59.5	62.5	64.1
% от БВП	0.2	0.2	0.2	0.2
% от Общо разходи	0.4	0.5	0.5	0.4
% от Нелихвените разходи	0.4	0.5	0.5	0.5
<i>текущи</i>	43.5	57.2	62.2	63.6
<i>капитални</i>	1.5	2.3	0.3	0.5

Функцията включва разходите за отбрана, полиция, вътрешен ред и сигурност и издръжка на съдебната власт и администрацията на затворите. За 2004 г. разходите на консолидирана основа се предвижда да бъдат в размер на 1 894.5 млн. лв., от които 0.6 млн. лв. резерв за съдебната власт и 22.0 млн. лв. за отбрана, или 5.0% от БВП. Най-висок и през следващата година се запазва относителният дял на разходите за отбрана, следван от разходите за сигурност.

Приоритетите в областта на отбраната и сигурността произтичат от общополитическите цели на правителството и се базират на реалностите на международната среда. Настъпилите изменения в стратегическата среда промениха характера на предизвикателствата, рисковете и заплахите за сигурността на Република България.

Особено значение придобиха нетрадиционните предизвикателства, като нелегалното разпространение на оръжия и технологии за тяхното производство, международният тероризъм, организираната престъпност, които са сериозен рисков фактор за изграждащите се пазарни икономики в Югоизточна Европа. Транснационалният характер на по-голямата част от тези предизвикателства налага прилагането на общи подходи и съвместни действия за неутрализирането им.

Целите и приоритетите на политиката за сигурност и отбрана се осъществяват чрез изграждане на оптимални отбранителни способности, чрез сътрудничество и интеграция.

Реформата на отбранителната система е един от ключовите елементи на новата политика за сигурност на Република България. Приоритет на тази реформа ще продължи да бъде изграждането на съвременни и модерни въоръжени сили, адекватни на стратегическата среда и характера на съвременните предизвикателства, осигуряващи достатъчен за отбрана военен потенциал в рамките на ресурсите, които страната може да си позволи, и насочени към подкрепата на интеграционните усилия за присъединяване към евроатлантическата система за сигурност. Процесът на реструктурирането на армията се осъществява в условията на поддържане на относително постоянно ниво на разходите за отбрана.

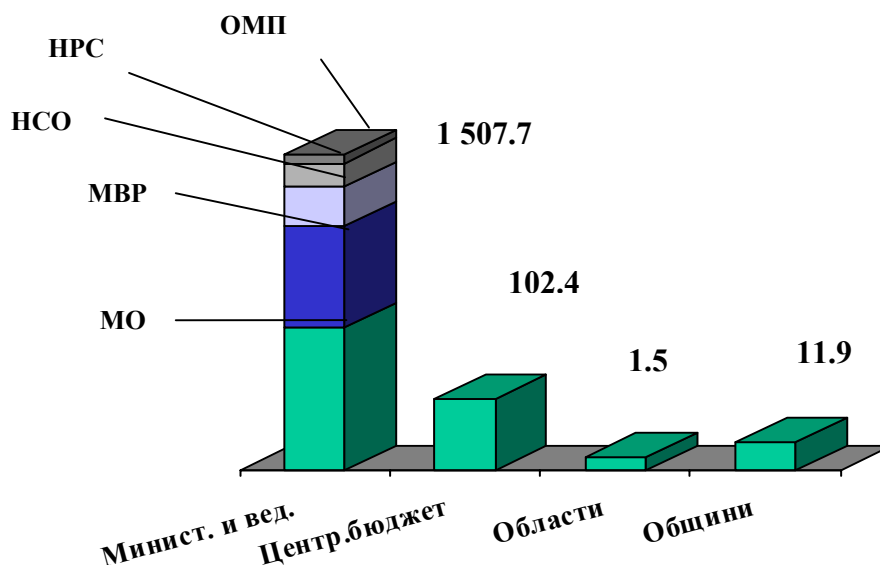
Основните мерки, предприемани от правителството и правозащитните и правоохранителните органи, в областта на охраната на обществения ред и сигурността на гражданите са насочени към подобряване организацията на полицейското разследване, с цел повишаване разкриваемостта на престъпленията с висока степен на обществена опасност. В тази насока, ще продължи работата за подобряване взаимодействието между съдилищата и правоохранителните органи, както и противодействието на т. нар. “нови рискове за сигурността” – организираната престъпност, корупцията, тероризма, наркотрафика и др.

В държавния бюджет за 2004 г. са предвидени разходи по група **“Отбрана”** и група **“Полиция, вътрешен ред и сигурност”** в размер на 1 622.2 млн. лв. (22.0 млн. лв. резерв), от които:

- по републиканския бюджет - 1 610.1 млн. лв.
- бюджетни кредити за общините – 11.9 млн. лв.

Предвидените по републиканския бюджет разходи за министерствата и ведомствата са в размер на 1 507.7 млн. лв., за областните администрации – 1,5 млн. лв. и по централния бюджет – 102,4 млн. лв., от които 22.0 млн. лв. резерв за отбрана.

Графика 10: Разпределение на разходите по функция “Отбрана и сигурност”, група А “Отбрана” и група Б “Полиция, вътрешен ред и сигурност” в млн. лв.

Разходите за отбрана и сигурност (група А “Отбрана” и група Б “Полиция, вътрешен ред и сигурност”) за 2004 г. представляват 4,3 % от БВП. Финансовото обезпечаване на дейностите по осигуряването на отбраната и сигурността на страната, в т.ч. и политиката за интеграция в НАТО, е в зависимост от обективните възможности на държавата да отдели ресурси за тази цел. В сравнение с другите източноевропейски страни делът на разходите за отбрана на България има все още високи нива.

Информация за приоритета “Присъединяване към НАТО” и разходи, свързани с него

След получаването през ноември 2002 г. на покана за присъединяване към НАТО, в началото на 2003 г. бяха проведени два кръга преговори, в рамките на които бяха обсъдени политическите, икономическите, военно-отбранителните, ресурсните и правните въпроси, касаещи процеса на присъединяване. В съответствие с препоръките на НАТО към поканените страни, бе изготвен и одобрен График за изпълнението на реформите – едностранен акт, с който българската страна поема ангажимент да постигне набелязаните в него цели и да осъществи визираните реформи в определените от нея срокове.

Финансовото осигуряване на Графика за реформи и на задълженията, произтичащи от присъединяването на Република България към НАТО, ще се осъществява в рамките на одобрените средства по бюджетите на съответните държавни органи и институции и на предвидените средства за изпълнението на Националната програма за подготовка и присъединяване на Република България към Северноатлантическия съюз и Годишната национална програма по Плана на действие за членство в НАТО.

През 2004 г. се предвижда средствата за осигуряване на програмите да бъдат в размер на 74,0 млн. лв., които ще бъдат насочени в няколко ключови направления:

- Политическа подготовка за членство и ускорено прилагане стандартите на НАТО в областта на политиката за сигурност и отбрана;
- Ускоряване на достигането на оперативна съвместимост на въоръжените сили на Република България с въоръжените сили на НАТО и страните-членки;
- Постигане на стандартите на НАТО в сферата на сигурността, чрез нормативно уреждане и институционално изграждане на системата за защита на класифицираната информация;
- Външнополитически диалог, консултации и други дипломатически действия;
- Разширяване и усъвършенстване на демократичния и граждански контрол над въоръжените сили и институциите, имащи компетенции по отбраната и сигурността.

Съдебна власт

Таблица 16: Бюджет на съдебната власт за 2004 г.

в хил. лв.	Проект	Становище на
	на ВСС ³	МС
	2004	2004
Общо разходи	340 158.9	208 120.0
Текущи разходи	226 645.8	189 620.0
Капиталови разходи	82 913.1	17 900.0
Резерв	30 600.0	600.0

В група В “Съдебна власт” са предвидени необходимите финансови ресурси за нормалното функциониране на отделните органи на съдебната власт.

Общият размер на разходите, предвиден в становището на правителството е 208.1 млн. лв., включително с резерва от 0.6 млн. лв., или ръст от 43.9% спрямо Бюджет 2003.

Текущите разходи, в размер на 189,6 млн. лв. (ръст 43.9% спрямо ЗДБ на Република България за 2003 г.) са разчетени с оглед осигуряване потребностите от средства за работни заплати, социалноосигурителни плащания и издръжка на заетите в съдебната власт. Разчетите са съобразени с увеличаване ръста на съдебните производства, ангажирането на по-голям брой участници в правораздавателния процес и съответно по-високите потребности за изплащане на възнаграждения на вещи лица, служебни защитници, съдебни експерти, съдебни заседатели, свидетели.

Капиталовите разходи са в размер на 17,9 млн. лв., от които 2,9 млн. лв. трансфер за фонд “Съдебни сгради” и фонд “Затворни сгради” към Министерството на правосъдието и 15 млн. лв. по бюджета на Съдебната власт.

³ Проекто-бюджета на ВСС се разглежда подробно в част III на доклада.

Таблица 17: Бюджет на Администрацията на Затворите за 2004 г.

в хил. лв.	ЗДБ 2003 г.	Програма 2004 г.
Общо разходи	62 539,5	64 113,0
Текущи разходи	62 239,5	63 593,0
Капиталови разходи	300,0	520,0

В група “Администрация на затворите“ са предвидени средства за финансово осигуряване на основните дейности и задачи, възложени на Главна дирекция “Изпълнение на наказанията” към Министерство на правосъдието, включващи затворите и следствените арести.

Общият размер на разходите по група “Администрация на затворите“ за 2004 г. е 64,1 млн. лв., в т.ч.: за текущи разходи 63,6 млн. лв. и за капиталови разходи – 0,5 млн. лв. В средствата за издръжка приоритетно значение имат разходите за храна, медикаменти и горива за отопление, с оглед осигуряване на нормални условия за лишениите от свобода в затворите и задържаните в следствените арести.

Общата численост на Главна дирекция “Изпълнение на наказанията” е 4 588 щ.бр.

2.3. Образование

Таблица 18: Разпределение на бюджетните разходи за образование

в млн. лв.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
III. ОБРАЗОВАНИЕ	1 192.3	1 353.4	1 363.2	1 565.1
% от БВП	4.0	4.2	3.9	4.1
% от Общо разходи	9.9	10.6	10.0	10.7
% от Нелихвените разходи	10.9	11.3	10.7	11.3
<i>текущи</i>	<i>1 163.2</i>	<i>1 301.3</i>	<i>1 287.2</i>	<i>1 523.4</i>
<i>капитални</i>	<i>29.1</i>	<i>52.1</i>	<i>76.0</i>	<i>41.6</i>

За функцията “Образование” в бюджета за 2004 г. на консолидирана основа са предвидени 1 565.1 млн. лв. Ръстът на предвидените средства спрямо предходната година е 14.8%. Заложените средства са планирани по следните бюджети:

- Министерства и ведомства

Във функция “Образование“, в т.ч. средните училища на Министерството на образованието и науката, Министерството на земеделието и горите и на Министерството на културата, средствата са разпределени по приоритетни политики и програми , в т. ч.:

- “Повишаване качеството на образованието и обучението – Повишаване на ефективността и качеството на образование и обучение в системата на средното образование и повишаване на икономическия и социален статус на учителите “ -

предвидени са средства за 0.9 % прослужено време за учителите и допълнителни 1850 щ. бр. за осигуряване на учебния процес на учениците от 13 клас, съгласно разпоредбите на Закона за професионалното образование и обучение.

- “Социално подпомагане на достъпа до образование”- Осигурени са средства за стипендии на учениците , средства по норматив за един леглоден и за един храноден в студентските общежития и столове, за здравноосигурителни вноски на студентите и на докторантите.
- “Ресурсно осигуряване на учебния процес” – средствата за издръжка нарастват с 13.0 %
- Самостоятелни бюджети – Държавни висши училища

Със субсидия от бюджета е осигурен 100 % норматива за издръжка на студентите първи, втори и трети курс, съгласно разпоредбите на Закона за висше образование и Постановление № 162 на Министерския съвет от 20 юни 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления.

В субсидията за държавните висши училища, освен средства за издръжка на обучението, са предвидени и средства за научноизследователска дейност, в изпълнение на разпоредбите на ЗВО , средства за социално битови разходи , в т.ч. за стипендии на студентите и докторантите, за издръжка на студентските общежития и столове, за здравноосигурителни вноски на студентите и докторантите, както и средства за капиталови разходи.

- В централния бюджет са предвидени средства за образование в размер на 62.8 млн. лв.
- В общинските бюджети – 881.0 млн. лв.
- В Националния фонд към Министерство на финансите заложената сума е 16.8 млн. лв. за членски внос за програми “Леонардо да Винчи” и “Сократ” на ЕО.

2.4. Здравеопазване

Таблица 19: Разпределение на бюджетните разходи за здравеопазване

в млн. лв.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ + РЕЗЕРВ			1 416.7	1 623.8
% от БВП			4.0	4.3
% от Общо разходи			10.4	11.1
% от Нелихвените разходи			11.1	11.7
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	1 196.0	1 437.4	1 343.5	1 538.1
% от БВП	4.0	4.4	3.8	4.0
% от Общо разходи	10.0	11.3	9.9	10.5
% от Нелихвените разходи	11.0	12.0	10.5	11.1
<i>текущи</i>	1 114.0	1 380.0	1 290.2	1 480.1
<i>капитални</i>	82.0	57.4	53.3	58.0

Разходите за здравеопазване по бюджета за 2004 г. са съобразени с определянето на здравеопазването като един от основните приоритети в бюджетната политика, с държавната политика в областта на здравеопазването, както и резултатите от досегашния ход на здравната реформа.

И през 2004 г. ще продължи радикалната промяна в начина на финансиране на здравеопазването, съобразно готовността на здравната система и одобрените стъпки в средносрочната прогноза за развитие на здравеопазването и здравното осигуряване.

Запазват се в определена степен ангажиментите на държавата, респективно републиканския бюджет по отношение финансирането на болничната помощ, чрез субсидиране на здравна дейност въз основа на договор с финансиращия орган – Министерството на здравеопазването. Разчетени са 280.2 млн. лв. като се предвижда чрез бюджета на Министерството на здравеопазването да се субсидира болничната помощ и в лечебните заведения, субсидирани до 31.12.2003 г. от бюджетите на общините. От общите разходи за болнична помощ 46.6 % ще бъдат осъществявани чрез бюджета на Министерството на здравеопазването и 53.4 % чрез бюджета на НЗОК.

- **Министерства и ведомства**

В републиканския бюджет за 2004 г. са предвидени 609.3 млн. лв. разходи за финансиране на основните системи на общественото здравеопазване и дейността на лечебните заведения към Министерството на здравеопазването, Министерството на транспорта и съобщенията, Министерския съвет, Министерството на отбраната и Министерството на младежта и спорта.

Тези разходи са разпределени както следва:

- Министерство на здравеопазването	- 558.8 млн. лв.
- Министерски съвет	- 3.5 млн. лв.
- Министерство на отбраната	- 31.0 млн. лв.
- Министерството на транспорта и съобщенията	- 5.8 млн. лв.
- Министерството на младежта и спорта	- 0.2 млн. лв.

Чрез бюджета на Министерството на здравеопазването ще бъдат осигурявани скъпоструващи животоспасяващи и животоподдържащи медикаменти и консумативи, ще се финансират приоритетни национални програми, приети с Решения на Министерския съвет, като част от националната здравна политика /Национална програма за борба със сърдечно-съдовите заболявания; Национална стратегия за онкологичен скрининг; Национална програма за трансплантация; Национална програма за профилактика и контрол на СПИН и др./, спешната медицинска помощ, както и всички останали дейности, свързани с общественото здравеопазване.

- Национална здравноосигурителна каса

Разходите за здравноосигурителни плащания предвидени през 2004 г. са 769.7 млн. лв. Увеличението на разходите спрямо миналата година е 93.9 млн. лв., което се очаква да подобри финансирането чрез НЗОК.

Така разпределението на бюджетните средства за здравноосигурителни плащания гарантират:

- Определяне на потребностите от първична извънболнична медицинска помощ на базата на въведените регулативни стандарти, което предпоставя равен достъп за всички здравноосигурени лица за остри случаи и пълна обезпеченост на оказваните специализирани и медико-диагностични дейности за диспансерно болните.
- Отчитане на регионалните потребности от медицинска помощ за случаите извън регулативните стандарти – на базата на исторически доказано потребление и структура на населението по възрастови групи.
- Гарантиране на еднаква по обем медицинска помощ за всички райони на страната за един и същи обхват на услугите по видове.
- Отразяване на потребностите на населението от медицинска помощ.
- Осигуряване предлагането на медицински услуги на територията на страната по вид и специализация.
- Обезпечаване по-голямото търсене на медицинска помощ в университетските центрове на страната.

В бюджета на Националната здравноосигурителна каса 2004 г. са предвидени 11.6 млн. лв. разходи за възнаграждения на 2 180 щ. бр., включващи персонал на НЗОК и РЗОК и 13.3 млн. лв. разходи за текуща издръжка на структурите на касата.

2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи (пенсии, социални помощи и обезщетения), работи и служби по социалното осигуряване и заетостта.

Разходите в тази функция за 2004 г. се предвижда да бъдат 5 092.8 млн. лв. без заложения резерв. Те обхващат изплащането на пенсии, социални помощи и обезщетения и разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване. Предвидените средства запазват високи нива с оглед на абсолютния приоритет, който имат за бюджета.

Таблица 20: Разпределение на бюджетните разходи за социално осигуряване, подпомагане и грижи

В МЛН. ЛВ.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ (А+Б+В)	4 026.0	4 339.5	4 845.7	5 092.8
% от БВП	13.6	13.4	13.7	13.4
% от Общо разходи	33.5	34.1	35.5	34.8
% от Нелихвените разходи	36.9	36.1	37.9	36.8
<i>текущи</i>	3 980.6	4 329.4	4 829.4	5 075.5
<i>капитални</i>	45.4	10.2	16.3	17.3
ПЕНСИИ + РЕЗЕРВ			3 122.7	3 435.9
% от БВП			8.8	9.0
% от Общо разходи			22.9	23.5
% от Нелихвените разходи			24.4	24.8
A. ПЕНСИИ	2 702.0	2 944.2	3 062.7	3 375.9
% от БВП	9.1	9.1	8.7	8.9
% от Общо разходи	22.5	23.1	22.5	23.1
% от Нелихвените разходи	24.8	24.5	23.9	24.4
Б. СОЦ. ПОМОЩИ, ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ДРУГИ ЗДРАВНО - ОСИГ. РАЗХОДИ	1 083.0	1 191.7	1 535.9	1 417.2
% от БВП	3.6	3.7	4.4	3.7
% от Общо разходи	9.0	9.4	11.3	9.7
% от Нелихвените разходи	9.9	9.9	12.0	10.2
В. РАБОТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦ. ОСИГУРЯВАНЕ И ЗАЕТОСТТА	241.0	203.6	247.1	299.7
% от БВП	0.8	0.6	0.7	0.8
% от Общо разходи	2.0	1.6	1.8	2.0
% от Нелихвените разходи	2.2	1.7	1.9	2.2
<i>текущи</i>	195.6	193.5	230.8	282.5
<i>капитални</i>	45.4	10.2	16.3	17.3

Група “Пенсии”

В тази група разходи се включват пенсиите изплащани от бюджета на Държавното обществено осигуряване и пенсиите изплащани от Учителския пенсионен фонд, а така също и дължимите за изплащането на пенсиите пощенска такса и ДДС върху нея.

- **Пенсии по бюджета на ДОО**

За 2004 г. са предвидени 3 374.3 млн. лв. без резерва за реформата в социалното осигуряване – 60.0 млн. лв., като нарастването на разходите спрямо 2003 г. е с около 313 млн. лв. Планирано е осъвременяване на пенсиите от 1 юни 2004 г. с 5.8 на сто при очаквана инфлация за 2004 г. 4.2%. Разчетено е премахването на тавана на пенсиите, считано от 1 януари 2004 г. и обвързването на максималният им размер с максималния осигурителен доход. Във връзка с горното, при предвидено нарастване на максималния осигурителен доход от 1 000 лв. за 2003 г. на 1 200 лв. за 2004 г., се планира да бъде въведено ограничение за максималния размер на пенсията или сбора от пенсиите, които получава един пенсионер – 420 лв.

- **Пенсии по бюджета на Учителския пенсионен фонд**

За 2004 г. по бюджета на УПФ са предвидени 1.62 млн. лв. за изплащане на добавки към пенсиите и пенсии за предсрочно пенсиониране. Тези разходи са свързани с осигуряване на предсрочно пенсиониране на педагогическия персонал от предучилищното, началното, основното и средното образование.

Група “Социални помощи и обезщетения”

В тази група разходи се включват помощите и плащанията към гражданите на основание Закона за социално подпомагане, Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалиди, Кодекса за социалното осигуряване, Закона за семейни помощи за деца, Закона за Министерство на вътрешните работи и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

Социалните помощи и обезщетения се разпределят основно в бюджетите на МТСП, бюджета на ДОО, висшите училища и общинските бюджети.

С цел осъществяване на цялостната социална политика на държавата от МТСП, почти всички социални разходи преминават от бюджета на общините в бюджета на МТСП.

По-подробно разпределението на тази група разходи е описано в предходната глава.

- **Министерства и ведомства**

По бюджета на Министерство на труда и социалната политика за 2004 г.– общо са планирани 719.0 млн. лв., спрямо 617.8 млн. лв. за 2003 г., в това число както следва:

- За помощите по Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане /ППЗСП/ са планирани общо 104.9 млн. лв.
- Целеви помощи за отопление по ЗСП – 110.0 млн. лв.

- За 2004 г. за помощите изплащани по Закона за защита на рехабилитацията и социалната интеграция на инвалидите са планирани разходи в размер на 16 млн. лв., колкото и през 2003 г.
- Здравноосигурителните вноски на лицата по чл. 40, ал. 2, т. 1, 4 и 8 от Закона за здравно осигуряване са с минимално увеличение спрямо 2003 г. и са в размер на 20.9 млн. лв.
- В разходите по Закона за семейни помощи за деца е предвидено увеличение със 171 млн. лв. спрямо 2003 г. за сметка на бюджета на Държавното обществено осигуряване. Това увеличение е в следствие от разпоредбите на Закона за семейни помощи за деца, съгласно който считано от 1 януари 2004 г. помощите по него ще се изплащат само от Агенцията за социално подпомагане към МТСП. Размерът на месечните помощи по този закон е променен от 15 на 18 лв., като е запазен размера на дохода на член от семейството по чл.4 от ЗСПД в размер на 200 лв. В това число 263 млн. лв. са осигурени и помощите по чл. 40 от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите.
- В тази група разходи са планирани и 204.2 млн. лв. за активните мерки на пазара на труда, с които се осигурява запазването и развитието на политиката по намаляване на безработицата, съхраняване и подържане на работната сила.

В другите министерства и ведомства са планирани общо 66.8 млн. лв. в т.ч.:

- За здравни осигуровки на лицата осигурени за сметка на държавния бюджет: Министерския съвет – за бежанци; Министерство на правосъдието - за лишени от свобода; МВР и МО - за военнослужещите на наборна военна служба.
- За обезщетения по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и Закона за Министерството на вътрешните работи.

▪ Бюджет на Държавното обществено осигуряване

Тази група разходи по самостоятелния бюджет на ДОО са свързани с изплащане на обезщетения на различни основания от Кодекса за социално осигуряване. За целта през 2004 г. са предвидени общо 619.7 млн. лв. спрямо 778.5 млн. лв. за 2003 г. Голямото абсолютно намаление на тези разходи през 2004 г. се дължи на помощите по Закона за семейни помощи за деца, които са планирани изцяло по бюджета на Министерството на труда и социалната политика.

За 2004 година средствата за риска “Безработица” са планирани на база 80 лв. минимално и 140 лв. максимално обезщетение за безработица.

▪ Бюджет на Учителския пенсионен фонд

В тази група разходи по бюджета на УПФ са планирани 83 хил. лв. за здравни осигуровки на пенсионерите ползващи правата на ранно пенсиониране от фонда.

- В централния бюджет са предвидени разходи за социални помощи и обезщетения в размер на 1.8 млн. лв.
- В бюджетите на висшите учебни заведения са заложили 10.7 млн. лв. за обезщетения, помощи и здравно-осигурителни разходи.

Група “Работи и служби по социално осигуряване и заетостта”

Разходите по тази група за 2004 г. на консолидирана основа възлизат на 299.7 млн. лв., като те са разпределени в централния бюджет, бюджетите на министерствата и ведомствата, бюджетите на ДОО и Учителския пенсионен фонд, общините и Националния фонд към Министерство на финансите.

- **Министерства и ведомства**

В тези разходи по бюджета на МТСП се включват издръжката, заплатите и осигурителните плащания на: Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, Държавна агенция за закрила на детето, Социалноинвестиционния фонд, фонд “Рехабилитация и социална интеграция”.

С измененията в Закона за социалното подпомагане през 2003 г. се създаде Агенцията за социално подпомагане, като числеността ѝ достига 5 790 щ. бр. /в т.ч. бившата Национална служба за социално подпомагане -108 щ. бр./.

През 2004 г. е предвидено увеличение на числеността на Главна инспекция по труда с 40 щ. бр. и на Държавна агенция за закрила на детето с 30 щ. бр. във връзка с приетото Решение № 564 от 8 август 2003 г. за приемане на План за действие за периода 1 юли - 31 декември 2003 г. към Стратегията за ускоряване на преговорите за присъединяване на Република България към Европейския съюз.

- **Държавно обществено осигуряване**

Разходите на Държавно обществено осигуряване за работи и служби по социалното подпомагане, осигуряване и заетостта възлизат на 68.2 млн. лв. Разходите по бюджета на ДОО за тази група са свързани с осигуряване на достатъчна издръжка, материална база и средства за работни заплати за системата на НОИ. За 2004 г. се предвижда нарастване на заплатите и другите възнаграждения, което е свързано с привеждане на средната работна заплата в НОИ с тази на аналогични държавни органи – Главна данъчна дирекция и НЗОК. Издръжката на НОИ за 2004 г. е увеличена до 23.8 млн. лв. или с 18.5 на сто спрямо 2003 г. във връзка с новите функции на НОИ по регистрация на трудовите договори и засилване контрола върху осигурителите и осигурените лица. Щатната численост за 2004 г. е 3 978 щ. бр.

- Предвидените разходи в централния бюджет възлизат на 47.8 млн. лв.
- В общинските бюджети – 90.0 млн. лв.
- В Национален фонд към Министерство на финансите -11.1 млн. лв.

2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

Таблица 21: Разпределение на бюджетните разходи за жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

В МЛН. ЛВ.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТР., КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	506.6	503.2	682.3	808.9
% от БВП	1.7	1.6	1.9	2.1
% от Общо разходи	4.2	4.0	5.0	5.5
% от Нелихвените разходи	4.6	4.2	5.3	5.8
<i>текущи</i>	<i>247.9</i>	<i>286.3</i>	<i>332.0</i>	<i>424.5</i>
<i>капитални</i>	<i>258.7</i>	<i>217.0</i>	<i>350.3</i>	<i>384.4</i>

Разходите по тази функция на консолидирано ниво възлизат на 808.9 млн. лв. Тези средства са разпределени по бюджети както следва:

- **Министерства и ведомства**

Със заделените средства във функцията ще се извършват разходи от министерствата по изпълнение на управленската програма на правителството в този отрасъл чрез реализиране на следните политики:

Министерство на регионалното развитие и благоустройството - Обезпечаване дейностите по политиката на създаване на благоприятни условия за устойчиво и балансирано регионално развитие; политиката на стимулиране на децентрализацията на държавното управление и създаване на условия за нейното осъществяване; политиката за ефективно използване на предприемаческите инструменти за социално-икономическо сближаване и хармонизиране на изискванията според правото на Европейския съюз; политиката за усъвършенстване управлението и разпореждането с недвижимите имоти - държавна собственост на основа на устройственото планиране на територията и създаването и поддържането на кадастъра и имотния регистър. Създаване на условия за поддържане на жилищния фонд и стимулиране изграждането на достъпни жилища; политиката за създаване на условия за ефективен инвестиционен процес в сферата на благоустрояване, доизграждане и поддръжка на водоснабдителните системи. За МРРБ са разчетени средства в размер на 89.4 млн. лв. В тази функция се осъществява голяма част от дейността на МРРБ на бюджетните структури на Дирекцията за национален строителен контрол и Агенцията по кадастър.

Министерството на околната среда и водите - Реализиране дейността по политиката за оптимално снабдяване с вода - запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностни води; осигуряване оптимално количество и качество вода за питейно-битови и селскостопански нужди; политиката за подобряване управлението на отпадъците – изграждане на интегрирана система от съоръжения за третиране на отпадъците; както и осигуряване на

механизми за разделно събиране, рециклиране и повторна употреба на отпадъци; политиката за подобряване качеството на атмосферния въздух – в районите “горещи точки” и намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух; политиката на запазване на биологичното разнообразие; политиката на сигурност, обществено съзнание и единна политика по отношение на околната среда - разработване и внедряване на Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг; контрол и управление на химическите вещества и предотвратяване на големи аварии; политиката за геоложка информация, минерално-суровинен баланс и опазване на земните недра и др. За МОСВ са заделени 16.4 млн. лв.

Министерския съвет - Разходите се извършват във връзка с дейността на Управителния съвет на Националния компенсационен жилищен фонд. Разчетени са средства в размер на 0.2 млн. лв.

Министерството на труда и социалната политика - По програмата за временна трудова заетост и квалификационно обучение в областта на строителството и туризма по проект “Красива България” са разчетени 20.7 млн. лв.

В дейностите от тази функция са заети общо 2 233 щ. бр., разпределени както следва:

- МРРБ	- 896 щ. бр.
- МОСВ	- 1 322 щ. бр.
- Министерски съвет	- 15 щ. бр.

Предвидено е увеличение на числеността на персонала за Агенцията по кадастъра във връзка с прилагане на дългосрочната програма за дейността по създаване на кадастъра и имотния регистър, предвиден в Закона за кадастъра и имотния регистър с 50 щ. бр. Увеличаване на числеността с 61 щ. бр. е разчетено за Министерството на околната среда и водите.

За размера на издръжката определящо значение имат усвояванията, съответното кофинансиране на държавните инвестиционни заеми/ ДИЗ/, които предимно се обслужват от МРРБ. В тази функция са съсредоточени голяма част от ДИЗ на МРРБ, което е отражение на реализирането на работата по политиката на създаване, запазване и поддържане на благоустройствените системи, строителство, ремонт и поддържане на общинската пътна мрежа; политиката на единното управление на водите и политиката по създаване на кадастъра и имотния регистър в Република България. Относителният дял на средствата по държавните инвестиционни заеми във функцията представлява 56.5% от всички средства.

- Заложените средства за 2004 г. по разглежданата функция в централния бюджет възлизат на 26.9 млн. лв.
- В общинските бюджети – 439.9 млн. лв.
- В Националния фонд към Министерство на финансите - 215.5 млн. лв.

2.7. Почивно дело, култура и религиозни дейности

Таблица 22: Разпределение на бюджетните разходи за почивно дело, култура и религиозни дейности

В МЛН. ЛВ.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
ВИ. ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА И РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ	217.4	223.1	229.6	247.2
% от БВП	0.7	0.7	0.7	0.7
% от Общо разходи	1.8	1.8	1.7	1.7
% от Нелихвените разходи	2.0	1.9	1.8	1.8
<i>текущи</i>	202.5	211.2	220.6	236.8
<i>капитални</i>	14.9	11.9	9.0	10.4
КУЛТУРА	196.3	198.9	206.5	226.6
% от БВП	0.7	0.6	0.6	0.6
% от Общо разходи	1.6	1.6	1.5	1.5
% от Нелихвените разходи	1.8	1.7	1.6	1.6
<i>текущи</i>	182.9	187.9	197.5	216.8
<i>капитални</i>	13.4	11.0	9.0	9.8
ДРУГИ ОБЩЕСТВЕНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ (ПОЧИВНО ДЕЛО, СПОРТ, ТУРИЗЪМ, РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО)	21.1	24.2	23.1	20.6
% от БВП	0.1	0.1	0.1	0.1
% от Общо разходи	0.2	0.2	0.2	0.1
% от Нелихвените разходи	0.2	0.2	0.2	0.1
<i>текущи</i>	19.6	23.3	23.1	20.0
<i>капитални</i>	1.5	0.9	0.0	0.6

По група “Почивно дело” са предвидени разходи в размер на 7.2 млн. лв. на консолидирана основа.

- Министерства и ведомства

Разходите за почивно дело за министерствата и ведомствата са в размер на 5.7 млн. лв., в т.ч. капиталови разходи за поддръжка на материално-техническата им база 0.55 млн. лв., от тях: за Министерски съвет – 4.2 млн. лв., за Министерство на правосъдието – 0.67 млн. лв., за Министерство на труда и социалната политика – 0.32 млн. лв., Министерство на регионалното развитие и благоустройството – 0.35 млн. лв. Министерство на земеделието и горите – 0.20 млн. лв.

- Българска национална телевизия – предвидените разходи за 2004 г. са 0.388 млн. лв.
- В общинските бюджети са заложили 1.0 млн. лв. разходи по тази група.

В консолидирания бюджет за 2004 г. по група **“Физическа култура и спорт”** са разчетени общо 8.9 млн. лв.

- **Министерства и ведомства**

Държавната институция, провеждаща политиката в областта на физическото възпитание и спорта е Министерство на младежта и спорта. В проекта на министерството са предвидени целеви средства в размер на 3.25 млн. лв. Тези средства са за подпомагане на физическото възпитание и спорта в изпълнение на § 11, ал.3 по Закона за хазарта и чл.57а от ЗФВС, които представляват очакваните за 2003 г. средства, като постъпление в приход на Републиканския бюджет през 2003 г., на основание чл.2а от ЗКПО от Български спортен тотализатор.

Осигурени са средства за финансиране на учебно-тренировъчната и спортно-състезателната дейност в спортните училища, за финансиране на целеви програми за развитие на спорта и социалния туризъм на инвалиди, за подпомагане на талантиливи деца и юноши. Предвидени са средства за подготовка и участие на български спортисти в олимпийските игри **“Атина 2004”**, за награди на медалисти и призьори, както и средства за осигуряване на медикаменти и реактиви за извършване на допинг контрола.

В изпълнение на чл. 9, ал. 3 от Закона за хазарта и чл. 59б от Закона за физическото възпитание и спорта и през 2004 г., основното финансиране на дейността на спортните федерации, спортните клубове и други национални спортни организации ще се извършва на базата на договори, като това ще гарантира нормалната дейност в областта на спорта, независимо от намаления размер на целевите средства по бюджета на министерството за 2004 г.

В изпълнение на Постановление № 129 на Министерския съвет от 2000 г. за определяне на минимални диференцирани размери на парични средства за физическо възпитание и спорт, в централния бюджет за 2004 г. са предвидени средства в размер на 2.0 млн. лв.

За финансиране на младежки дейности в бюджета на Министерство на младежта и спорта са разчетени средства в размер на 400.0 хил. лв.

- В централния бюджет за 2004 г. са заложили 2.0 млн. лв.
- В общинските бюджети средствата възлизат на 3.6 млн. лв.

За 2004 г. по група **“Туризъм”** са предвидени средства в размер на 2.9 млн. лв., с които се осигурява изпълнението на дейностите в тази област, в т. ч. за националната туристическа реклама.

С тези средства се осигурява финансово изпълнението на дейностите в областта на туризма.

Държавната институция провеждаща политиката в областта на туризма е Изпълнителната агенция за национална туристическа реклама и информация, която е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на икономиката.

Заети са 26 щ. бр., които са в Изпълнителната агенция за национална туристическа реклама и информация.

Общо разходите по консолидирания бюджет по група **“Култура”** за 2004 г. са 226.6 млн. лв., като те ще бъдат разпределени по следните бюджети:

- Министерства и ведомства

За министерствата и ведомствата за 2004 г. за култура са разчетени общо 50.9 млн. лв., които ще бъдат разходвани за следните дейности:

- за финансиране на разходите, свързани с дейността на културните институти към Министерството на културата, както и за финансиране на творчески проекти и програми в областта на филмопроизводството, книгоиздаването, за театър, музейно дело и за подпомагане развитието на културата, средства за консервация и реставрация на недвижимите паметници на културата общо в размер на 44.0 млн. лв.
- за осъществяване на функциите на Главно управление на архивите при Министерски съвет – 4.3 млн. лв.
- за Министерството на труда и социалната политика за финансиране на капиталови разходи по проекти в областта на културата – 2. 5 млн. лв.
- За Министерството на образованието и науката за издръжка на музей на образованието – 0.086 млн. лв.

- Българска национална телевизия и Българско национално радио

За финансиране дейността на Българско национално радио и Българска национална телевизия и в изпълнение на издадените, съгласно Закона за радиото и телевизията програмни лицензи за национални и регионални радио-телевизионни програми, са разчетени общо разходи в размер на 100.2 млн. лв. в т.ч. капиталови разходи – 3.2 млн. лв.

За осигуряването на подготовката, създаването и разпространението на 73 566 часа радиопрограма е предвидена субсидия в размер на 30.7 млн. лв. за излъчването на :

- Програма “Хоризонт”- 24 часова програма
- Програма “Христо Ботев” – 24 часова програма
- Програма “Радио България” – 57 часа среднодневна програма, излъчвана на български и на девет чужди езика.
- Регионални програми
- Радио Варна – 24 часа, радио Пловдив – 18 часа, радио Ст.Загора – 18 часа, радио Шумен – 18 часа, радио Благоевград - 18 часа

За осигуряването на подготовката, създаването и разпространението на 18 788 часа телевизионна програма е предвидена субсидия в размер на 47.1 млн. лв. за излъчването на :

- “Канал 1”- 24 часова програма
- Сателитна програма “ТВ България” – 12 часова програма
- Регионални програми- 4 програми – 3 часа и 50 минути за всяка.

- В централния бюджет Предвидените разходи за “Култура” възлизат на 5.1 млн. лв., а средствата по общинските бюджети са в размер на 70.3 млн. лв.

По група “Религиозно дело” със Закона за държавния бюджет на Република България за 2004 г. са предвидени общо 1.6 млн. лв., от които средства по бюджетите на министерствата и ведомства в размер на 1.2 млн. лв. за подпомагане на регистрираните вероизповедания, а заложените разходи по централния бюджет възлизат на 0.4 млн. лв.

2.8. Икономически дейности и услуги

Таблица 23: Разпределение на бюджетните разходи за икономически дейности и услуги

в млн. лв.	2001	2002	2003	2004
	Отчет	Отчет	Програма	Програма
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	1 367.5	1 505.2	1 497.0	1 508.0
% от БВП	4.6	4.7	4.2	4.0
% от Общо разходи	11.4	11.8	11.0	10.3
% от Нелихвените разходи	12.5	12.5	11.7	10.9
текущи	909.6	1,030.0	933.4	881.5
капитални	457.9	475.1	563.5	626.5

Тази функция отразява взаимоотношенията на бюджета с реалния сектор и ангажимента на правителството по извършване на структурните реформи. Във функцията се отразяват икономическите взаимоотношения между публичния и реалния сектор, като финансирането на агенциите, осъществяващи управлението е показано в общи държавни служби. Основен механизъм на тези взаимоотношения са програмите по финансиране и субсидиране на отделните подотрасли.

Група “Минно дело, горива и енергия”

С държавения бюджет за 2004 год. на консолидирана основа са предвидени разходи по група “Минно дело, горива и енергия” в размер на 51.3 млн. лв., в т.ч. текущи разходи – 43.8 млн. лв. и капиталови разходи – 7.4 млн. лв. Заложените средства са разпределени по следните бюджети:

- **Министерства и ведомства**

Предвидените средства по група “Минно дело, горива и енергия” в размер на 15.6 млн. лв. са предназначени за техническа ликвидация и рекултивации на стари геолого-проучвателни изработки в страната, извършвани от Министерство на околната среда и водите, издръжка и осъществяване на дейността на “Център за енергийна ефективност в индустрията” към Министерство на икономиката, издръжка и реализиране на задачите на двата фонда “Извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация” и “Безопасно съхранение на ядрени отпадъци” към Министерство на енергетиката и енергийните ресурси.

В дейностите по група “Минно дело, горива и енергия” са заети 41 щ. бр.

За осъществяване на технически ликвидация и рекултивации на стари геолого-проучвателни изработки в страната по бюджета на Министерството на околната среда и водите са предвидени средства в размер на 1 018.6 хил. лв., от които 1 008.6 хил. лв. за капиталови разходи и 10.0 хил. лв. за текуща издръжка. За издръжка и осъществяване на дейностите на “Център за енергийна ефективност в индустрията” към Министерство на икономиката, свързани с извършване на експертизи и обследвания на енергийни потребители, разработване на мерки за намаляване на енергийното потребление в индустрията и други са предвидени

средства в размер на 113.3 хил. лв., от които 5 хил. лв. за капиталови разходи. За издръжка и реализиране на задачите на двата фонда “Извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация” и “Безопасно съхранение на ядрени отпадъци” към Министерство на енергетиката и енергийните ресурси, които включват текуща издръжка и възнаграждения на управителните съвети на фондовете и издръжката на Държавното предприятие за управление на РАО са предвидените средства в размер на 14 445.1 хил. лв.

- В централният бюджет за 2004 г. са предвидени 29.3 млн. лв.
- В Националния фонд към Министерство на финансите средствата са на 6.4 млн. лв.

Група “Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов”

Предвидените разходи по тази група на консолидирана основа възлизат на 439.3 млн. лв. Те са разпределени както следва:

- **Министерства и ведомства**

Предвидените средства по група “Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов” са в размер на 280.7 млн. лв., от които средства за заплати и възнаграждения на персонала и свързаните с тях плащания в размер на 84.9 млн. лв.

В тази група се включват разходите на Министерство на земеделието и горите, свързани с борбата със заразни и паразитни болести; за събиране и унищожаване на високо рискови отпадъци; за закупуване на ваксини и диагностикуми; за покупка на противогодрови ракети за борба с градушките за 8-те полигона и 200-те ракетни площадки в системата на земеделието; за охрана и възпроизводство на горите; за издръжка на горската и ловна стража с оглед опазване на горите и дивеча; за опазване, възстановяване и подобряване на почвеното плодородие и екологичните функции на почвената покривка; за развитието на лозаровинарския сектор в страната, съгласно изискванията на ЕС; за опазване селекцията в животновъдството с оглед подобряване породата им; за контрол на зърното и фуража; за опазване и възпроизводство на рибата и аквакултурите, опазване и обогатяване на рибните ресурси в страната; за изпитване, изследване и сертифициране на земеделската и горска техника; за сортоизпитване, сертифициране и контрол на посевния и посадачен материал; опазване на страната от проникването и разпространяването на вредители по растенията и растителните продукти; за субсидиране цената на водата за поливни нужди.

За осигуряването на премии на тютюнопроизводителите са осигурени 101.0 млн. лв., а за издръжка на фонд “Тютюн” и за целева парична подкрепа 30.0 млн. лв.

Осигурени са 18.4 млн. лв. за капиталови разходи - за строеж на горски пътища за дърводобив, за ремонт на дивечовъдните станции, оборудване на лаборатории за изследване на растителни продукти, животински продукти и лаборатории по лозата и виното, за строеж и оборудване на КПП по границата и други.

В тази група са заети 14 493 щ. бр.

- В централния бюджет са заложили 4.0 млн. лв.
- В общинските бюджети – 1.6 млн. лв.
- В Националният фонд към Министерство на финансите – 105.5 млн. лв.
- В Държавен фонд “Земеделие” – 47.6 млн. лв.

За група “**Транспорт и съобщения**” с консолидирания държавен бюджет за 2004 г. са предвидени разходи в размер на 759.5 млн. лв. Дейностите в тази група се осъществяват чрез:

- **Министерства и ведомства**

С предвидените средства по група “Транспорт и съобщения” в размер на 407.7 млн. лв. са осигурени средства за реализиране целите на правителството в областта на транспорта и съобщенията, а именно: за доизграждането на ефективна транспортна система и инфраструктура; за постигането на високо ниво на безопасност и екологосъобразност във всички видове транспорт; за развитие на съобщителните услуги; за развитие на информационните и комуникационните технологии; за изграждането на ефективни, сигурни и достъпни информационни услуги за обществото и за подобряване на транспортната инфраструктура.

В дейностите по транспорта и съобщенията са заети 4 760 щ. бр.

Министерство на регионалното развитие и благоустройството - В тази група министерството реализира дейността си в областта на политиката по създаване на условия за ефективен инвестиционен процес в сферата на благоустрояването, доизграждането и поддръжката на пътната инфраструктура. Някои от основните програми, за които са разчетени средства са: програмата по доизграждане на автомагистралите в Република България, програмата по хомогенизиране на основната пътна мрежа в страната, програмата за трансграничните преходи, програмата за старопланинските проходи, програмата за ремонт и реконструкция на пътната мрежа, както и поддържането и текущия ремонт на пътната мрежа.

В тази група са разчетени средства за изпълнението на изброените по-горе програми в размер на 272.8 млн. лв. от които: 96.1 млн. лв. за текущи разходи и 176.7 млн. лв. за капиталови разходи.

От разчетените средства в група “Транспорт и съобщения” в бюджета на министерството 63 % са по следните държавни инвестиционни заеми: Транзитни пътища I; Транзитни пътища II; Транзитни пътища III; Гранични преходи по транс-европейската пътна мрежа; Транзитни пътища; Транзитни пътища и Автомагистрала “Тракия”.

Министерство на транспорта и съобщенията - С предвидените средства по тази група в размер на 124.6 млн. лв. са осигурени средства за разходи, свързани с: развитието на железопътната инфраструктура и комбинирания транспорт; развитието на инфраструктурата на въздушния и водния транспорт; проучването и поддържането на водните пътища и акваториите на пристанищата; контрола и осигуряването на стандарти за безопасност и екологосъобразност в автомобилния, железопътния, въздушния и водния транспорт; изграждането и поддържането на системата за управление на трафика и информационното обслужване на корабоплаването и националната система за бедствия и безопасност; осигуряването на навигационно-пътната обстановка за поддържане на корабоплавателния път по река Дунав; отстраняването на замърсявания, причинени от нефт и нефтопродукти; контрола върху техническите средства за навигация за управление на въздушното движение; финансирането на далекосъобщителни и пощенски проекти и проекти в областта на информационните и комуникационните технологии при спазване на принципите на лоялна конкуренция; финансирането на научни изследвания и маркетингови дейности за целите на далекосъобщенията, информационните и комуникационните технологии.

Осигурени са 4.2 млн. лв. за строителството на Зимовник за презимуване на 39 речни кораби плаващи по река Дунав.

Освен това за проекта “Реконструкция и електрификация на ж.п. линия Пловдив – Свиленград” и “Дунав мост II” са осигурени средства от външно финансиране в размер на 38.5 млн. лв.

Осигурени са средства за капиталови разходи в размер на 13.4 млн. лв., свързани с: осигуряването на безопасността и по-ефективната експлоатация на пристанищата; безопасността на обществения транспорт и корабоплаването; ремонта на елементите на летателното поле и окомплектоването с необходимите технически средства на летищата и др.

В дейностите по транспорта и съобщенията към Министерството на транспорта и съобщенията са заети 1 634 щ. бр.

Комисия за регулиране на съобщенията - С предвидените средства по група “Транспорт и съобщения” в размер на 10.3 млн. лв. са осигурени средства за регулиране на далекосъобщителния сектор в Република България; за регулиране и контрол на пощенските услуги; за регулиране и контрол на електронен документ и електронния подпис; за осигуряване сигурността на електронните съобщения и транзакции.

В дейностите по съобщения са заети 237 щ. бр.

- В централния бюджет са предвидени 147.0 млн. лв.
- В общинските бюджети – 99.1 млн.
- В Национален фонд към Министерството на финансите – 105.8 млн. лв.

Група “Промишленост и строителство”

Предвидените средства за дейностите по група “Промишленост и строителство” през 2004 г. са в размер на 0.4 млн. лв.

В група “Промишленост и строителство” са заети 31 щ. бр. и са включени разходите само на Агенцията за малки и средни предприятия, която е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на икономиката.

С така предвидените разходи са осигурени финансово дейностите, изпълнявани от агенцията, възложени ѝ със Закона за малките и средни предприятия, насочени към насърчаване на малкия и средния бизнес.

Група “Други дейности по икономиката”

С държавния бюджет за 2004 г. на консолидирана основа са предвидени разходи по група “Други дейности по икономиката” в размер на 257.5 млн. лв.

- Министерства и ведомства

Предвидените средства през 2004 г. за издръжка на дейностите по група “Други дейности по икономиката” са в размер на 60.6 млн. лв. и осигуряват финансово извършваната от министерствата и ведомствата издателска дейност, осъществяването на дейностите в областта

на метрологията и техническия надзор, на стандартизацията, на сертификацията и изпитването, на приватизацията и следприватизационния контрол, на патентната дейност, на дейностите по акредитирането на лаборатории и органи, на дейностите насочени към насърчаване на търговията /средства за участие в международни изложения, панаири и др/. Предвидени са /10 млн. лв./ за субсидиране цената на водата за поливното земеделие, което задължение на държавата в срок до 31.12.2004 г. е регламентирано с чл., 58, ал. 3 от Закона за сдруженията за напояване. Осигурени са средства за изграждане на инфраструктурни обекти /хидромелиоративни съоръжения/. Осигурени са средства за стимулиране на контролните органи към Министерството на финансите, както и за отпечатването на ценни книжа.

Предвидените в бюджета за 2004 г. средства осигуряват нормалното функциониране на ведомствата в група “Други дейности по икономиката”.

В група “Други дейности по икономиката” са включени следните ведомства:

1. Към Народно събрание – хранителния комплекс, редакция “Държавен вестник” и издателска дейност;
2. Към Министерски съвет – дворци, резиденции и стопанства, Център за преводи и редакции и редакция “Нормативни актове”;
3. Към Министерство на труда и социалната политика – учебна база “Манастирски ливади”;
4. Към Министерство на образованието и науката - “Аз Буки” и Главна редакция “Педагогически издания”;
5. Към Министерство на икономиката – Държавна агенция по метрология и технически надзор, Български институт по стандартизация, Изпълнителна агенция “Сертификация и изпитване”, Агенция за приватизация, Агенция за следприватизационен контрол, Патентно ведомство на Република България, Изпълнителна агенция “Българска служба за акредитация” и Изпълнителна агенция за насърчаване на търговията.
6. Към Министерството на финансите – печатната база на Данъчна администрация.

В група “Други дейности по икономиката” са заети 2 374 щ. бр.

- В централния бюджет за 2004 г. по тази група са предвидени 125.0 млн. лв.
- В общинските бюджети – 15.0 млн. лв.
- В Националният фонд към Министерство на финансите – 34.8 млн. лв.
- Във Фонда за покриване на разходите за приватизация – 22.1 млн. лв.

2.9. Разходи неklasифицирани в другите функции

Таблица 24: Разпределение на разходи неklasифицирани в другите функции

в млн. лв.	2001 Отчет	2002 Отчет	2003 Програма	2004 Програма
IX. РАЗХОДИ НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	1 105.8	712.8	1 043.5	1 011.9
% от БВП	3.7	2.2	3.0	2.7
% от Общо разходи	9.2	5.6	7.7	6.9
% от Нелихвените разходи	10.1	5.9	8.2	7.3

Разходите по тази функция на консолидирана основа възлизат на 1 011.7 млн. лв.

По тази функция е включен резерва на Националната здравноосигурителна каса - 75.6 млн. лв., Националния осигурителен институт - 60.0 млн. лв., Висшия съдебен съвет - 0.6 млн. лв., “Отбрана” – 22.0 млн. лв., резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и крупни производствени аварии (55.5 млн. лв.) и резерва за структурни реформи по централния бюджет (32 млн. лв.).

Предвидените разходи за лихви през 2004 г. са в размер на 788.2 млн. лв., от които 593.7 млн. лв. по външния дълг и 194.5 млн. лв. по вътрешния дълг. Според разпределението им по министерства (на обща стойност от 47.7 млн. лв.) най-голям дял от тях заемат тези на Министерство на регионалното развитие и благоустройството – 23.9 млн. лв. и на Министерство на транспорта и съобщенията – 13.1 млн. лв.

III. Бюджет 2004 по отговорности⁴

1. Републикански бюджет

Графика 11: Съпоставка на разходите по основни категории 2003-2004 г.

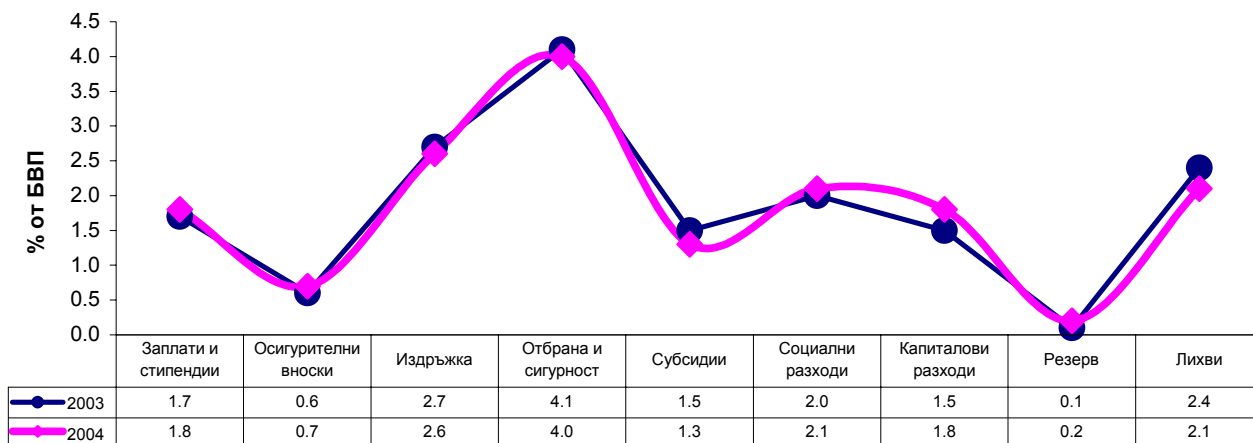

Таблица 25: Разпределение на бюджетните разходи в Републиканския бюджет

Републикански бюджет, млн. лв.	2003	%БВП	2004	%БВП
Приходи	7 660,3	21,7	9 052,5	23,8
Данъчни приходи	6 093,0	17,3	7 485,9	19,7
Неданъчни приходи	1 565,7	4,4	1 565,2	4,1
Помощи	1,6	0,0	1,5	0,0
Общо разходи	5 918,8	16,8	6 322,5	16,6
Текущи нелихвени разходи	4 463,6	14,4	4 755,4	12,5
Заплати и стипендии	598,8	1,7	701,8	1,8
Осигурителни вноски	219,4	0,6	253,1	0,7
Издръжка	952,9	2,7	991,0	2,6
Отбрана и сигурност	1 446,8	4,1	1 515,1	4,0
Субсидии	522,4	1,5	506,7	1,3
Социални разходи	723,3	2,0	787,6	2,1
Капиталови разходи	537,8	1,5	678,9	1,8
Прираст на държавния резерв	9,5	0,0	14,5	0,0
Резерв	69,3	0,1	87,5	0,2
Лихви	838,6	2,4	786,2	2,1
Трансфери (нето)	-2 102,9	-5,9	-2 967,1	-7,9
Дефицит / Излишък	-361,3	-1,0	-237,0	-0,6

Заложеният дефицит по Републиканския бюджет на Република България за 2004 г. възлиза на 237 млн. лв. или 0.6% от БВП. Това представлява подобрене на бюджетния баланс спрямо 2003 г. с 124.3 млн. лв. или с 0.4% от БВП.

Увеличението на приходите възлиза на 2.1% от БВП, главно в резултат на засиления контрол, повишената събираемост и подобрената макроикономическа среда.

Най-голямо намаление бележат разходите за субсидии – 0.2% от БВП, поради изменение в начина на финансиране на болниците чрез НЗОК.

⁴ В Приложение 1 към доклада са описани политиките и бюджетните показатели по ПРБК.

2. Съдебна власт

Становището на Министерския съвет по проектобюджета на съдебната власт за 2004 г. е разработено от правителството, така че да осигури необходимите финансови, материални и кадрови ресурси за нормалното функциониране на съдебната система в страната. Предвидените разходи за 2004 г. възлизат на 205.2 млн. лв., в т.ч. текущи разходи в размер на 189.6 млн. лв., капиталови разходи 15.0 млн. лв. и резерв 0.6 млн. лв. В сравнение с другите бюджетни системи, при съдебната власт има значителен ръст на разходите. Те са с 63.3 млн. лв. повече спрямо предходната година, или имат ръст от 44.6 на сто, осигурен с увеличение на субсидията от централния бюджет с 53.6%.

В предложения от Висшия съдебен съвет (ВСС) проект на бюджет на съдебната власт се включват общо разходи в размер на 340.2 млн. лв., от тях:

- текущи – 226.7 млн. лв.,
- капиталови – 82.9 млн. лв., от които 15 млн. лв. субсидия от централния бюджет за Фонд “Съдебни сгради” и Фонд “Затворни сгради” към Министерството на правосъдието, и
- резерв – 30.6 млн. лв., от които 30.0 млн. лв. по централния бюджет за реформата в съдебната система.

Така определените от ВСС разходи за съдебната власт превишават със 116.8% одобрените от Народното събрание разходи за 2003 г.

Предложеният от ВСС проект на бюджет на съдебната власт за 2004 г. води до нарушаване на целевото ниво на дефицита по консолидираната фискална програма със 128.0 млн. лв. или с 0.34% от БВП при запазване на настоящите нива на приходите и разходите по другите бюджетни системи.

В заключение, Министерският съвет счита, че с така разчетените средства по отделните показатели, включени в становището по проекта на бюджет на съдебната власт за 2004 г., са предвидени необходимите финансови ресурси за нормалното функциониране на конституционно установените самостоятелни институции, осигуряващи правораздаването в страната.

3. Държавно обществено осигуряване

Бюджетът на ДОО за 2004 г. се базира на касовото изпълнение на бюджета за първото шестмесечие на 2003 г., на демографската прогноза за развитие на населението до 2020 г. на НОИ и на предположенията за динамиката в броя на осигурените лица.

Националният осигурителен институт изпълнява следните политики, отнасящи се до функционално направление “Социално осигуряване, подпомагане и грижи”:

1. Гарантиране функционирането на финансово стабилна пенсионна система.
2. Управление на социално-осигурените рискове определени в Кодекса за социално осигуряване.
3. Поддържане на административния капацитет на НОИ.

За изпълнение на основната си политика по изплащане на пенсии за 2004 г. са предвидени 3 374.3 млн. лв. без резерва за реформата в социалното осигуряване – 60.0 млн. лв. нарастването на разходите спрямо 2003 г. е с около 313 млн. лв. Планирано е осъвременяване на пенсиите от 1 юни 2004 г. с 5.8 на сто при очаквана инфлация за 2004 г. 4%. Планира се премахването на тавана на пенсиите считано от 1 януари 2004 г. и обвързването на максималният им размер с максималния осигурителен доход. Във връзка горното при предвидено нарастване на максималния осигурителен доход от 1000 лв. за 2003 г. на 1200 лв. за 2004 г. се планира да бъде въведено вторично ограничение за максималния размер на пенсията или сбора от пенсиите, които получава един пенсионер – 420 лв.

Управлението на социално-осигурените рискове е свързано с изплащане на обезщетения на различни основания от Кодекса за социално осигуряване. За целта през 2004 г. са предвидени общо 404.2 млн. лв. спрямо 578.1 млн. лв. за 2003 г. Голямото абсолютно намаление на тези разходи през 2004 г. се дължи на помощите по Закона за семейни помощи за деца, които са планирани изцяло в бюджета на Министерството на труда и социалната политика.

За 2004 година средствата за риска “Безработица” са планирани на база 80 лв. минимално и 140 лв. максимално обезщетение за безработица.

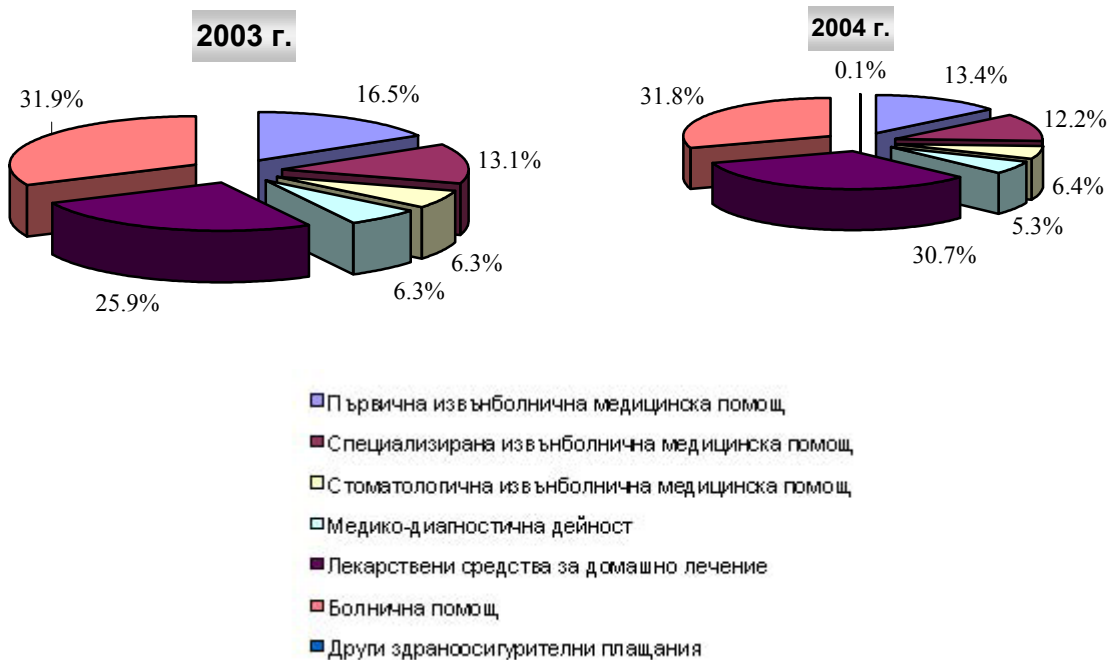
Поддържането на административния капацитет на НОИ е свързано с осигуряване на достатъчна издръжка, материална база и средства за работни заплати за системата. Издръжката на НОИ за 2004 г. е увеличена до 23.8 млн. лв. или с 18.5 на сто спрямо 2003 г. във връзка с новите функции на НОИ по регистрация на трудовите договори и засилване контрола върху осигурителите и осигурените лица. Щатната численост за 2004 г. е 3 978.

4. Национална здравноосигурителна каса

За 2004 г. са предвидени следните параметри по бюджета на Националната здравноосигурителна каса – 795.3 млн. лв. приходи, 878.1 млн. лв. разходи, от които 769.7 млн. лв. са разходи за здравноосигурителни плащания. Основната част от тези плащания са за доболнична помощ (287.5 млн. лв.), за лекарствени средства за домашно лечение (236.5 млн. лв.) и за болнична помощ (245.1 млн. лв.), както е видно от долната таблица:

Таблица 26: Разпределение на здравноосигурителните плащания на НЗОК за 2003 и 2004 г.

Показател	Разчет за 2003 г.	Програма за 2004 г.
Общо (хил. лв.)	627 752.9	769 705.2
Първична извънболнична медицинска помощ	103 500.0	103 500.0
Специализирана извънболнична медицинска помощ	82 400.0	94 000.0
Стоматологична извънболнична медицинска помощ	39 800.0	49 000.0
Медико-диагностична дейност	39 300.0	41 000.0
Лекарствени средства за домашно лечение	162 752.9	236 500.0
Болнична помощ	200 000.0	245 105.2
Други здравноосигурителни плащания		600.0

Стратегията за изготвяне на бюджета на НЗОК за 2004 г. е подчинена на два основни принципа:

1. Бюджетът е елемент на макроикономическото разпределение на разходите, които осъществява държавата и в частност тези за отрасъл “Здравеопазване”.
2. Бюджетът е съставен в съответствие със здравната политика за 2004 г. и запазване на постигнатите механизми на обезпечаване на здравноосигурителни услуги в страната.

През 2004 г. Националната здравноосигурителна каса провежда следните политики, отнасящи към функцията “Здравеопазване”:

- утвърждаване функцията на общопрактикуващия лекар, на специализираната извънболнична помощ и медикодиагностичните изследвания;
- повишаване достъпа на здравноосигурените лица до първичната специализирана извънболнична помощ;
- разширяване на обхвата и усъвършенстване на системата и методиката на финансиране на болничната помощ;
- въвеждане на надеждна система за мониторинг и контрол на качеството на медицинските услуги и оценка на отговорността на изпълнителите;

Основният приоритет в дейността на Националната здравноосигурителна каса е извършване на здравноосигурителни плащания, задоволяващи в достатъчна степен реалните потребности на здравноосигурените лица.

В бюджета на Националната здравноосигурителна каса 2004 г. са предвидени приходи в размер на 795.3 млн. лв., от които 756.4 млн. лв. приходи от здравноосигурителни вноски и 38.9 млн. лв. неданъчни приходи.

Предвидените разходи са в размер на 879.4 млн. лв., от които 11.6 млн. лв. са разходи за възнаграждения на 2 180 щ. бр. персонал. Числеността на персонала е увеличена със 70 щ. бр., в съответствие с по-големите ангажименти на НЗОК по отношение на финансиране на болничната помощ и заложените в Закона за здравното осигуряване контролни функции по изпълнението на Националния рамков договор.

Предвидени са 13.3 млн. лв. разходи за текуща издръжка на Централното управление на НЗОК и РЗОК.

В бюджета са предвидени 769.7 млн. лв. разходи за здравноосигурителни плащания, разпределени както следва :

- първична извънболнична медицинска помощ – 103.5 млн. лв.
- специализирана извънболнична медицинско помощ- 94.0 млн. лв.
- стоматологична помощ - 49.0 млн. лв.
- медикодиагностични дейности – 41.0 млн. лв.
- болнична помощ – 245.1 млн. лв.
- лекарствени средства за домашно лечение – 236.5 млн. лв.
- други здравноосигурителни плащания – 0.6 млн. лв.

Разпределението на бюджетните средства за здравноосигурителни плащания в отделните направления имат за цел да гарантират:

- определяне на потребностите от първична извънболнична медицинска помощ на базата на въведените регулативни стандарти, което предпоставя равен достъп за всички здравноосигурени лица за остри случаи и пълна осигуреност на оказване специализирани и медикодиагностични дейности за диспансерно болните;
- финансово осигуряване на гарантирани пакети медицинска помощ;
- гарантиране на еднаква по обем медицинска помощ за всички райони на страната;
- отразяване на потребностите на населението от медицинска помощ;
- въвеждане на стимули за по-добро качество на оказваната медицинска помощ.

Предвижда се през 2004 г. НЗОК да финансира общинските болници освен по “клиничните пътеки” и по специфичен за тях механизъм, като цялата им дейност се финансира на база реално извършена дейност.

По бюджета на НЗОК за 2004 г. е предвиден резерв, в съответствие с чл.26, ал.1 от Закона за здравното осигуряване в размер на 75.6 млн. лв.

При тези параметри на бюджет на Националната здравноосигурителна каса за 2004 г. се очаква дефицит от 84.1 млн. лв. Финансирането на дефицита ще бъде за сметка на наличностите на НЗОК в БНБ.

5. Бюджети на общините

Разходната част на общинските бюджети, като част от консолидирания държавен бюджет за 2004 г. се предвижда да достигне сумата от 1 909.9 млн. лв. при 1 641.8 млн. лв. за 2003 г., или в повече с 268.1 млн. лв., което изразено в процент е 16.3 на сто. С бюджета за 2004 г. се предвижда изцяло финансово осигуряване на делегираните държавни дейности, финансирани чрез бюджетите на общините.

С предложените за утвърждаване актуализирани стандарти за 2004 г. текущите разходи за държавните дейности, финансирани чрез общинските бюджети ще достигнат 1 722.9 млн. лв. без капиталовите разходи, при 1 476.0 млн. лв. за 2003 г., или в повече с 246.9 млн. лв. Изразено в процент увеличението е 16.7 на сто.

Чрез прилагането на стандартите за 2004 г. и запазване на условието, че с държавните трансфери се финансират само делегираните държавни дейности, се създават условия за ритмично финансиране на училищата, домовете за социални услуги, културните заведения с държавен характер, като читалища, областни библиотеки, художествени галерии и други.

През 2004 г. разходите за делегираните държавни дейности, включително и капиталовите разходи, ще са в размер на 1 207.1 млн. лв. и ще се финансират от държавни трансфери, включващи преотстъпен данък – данък върху доходите на физическите лица в размер на 726.1 млн. лв., обща допълваща субсидия за финансиране на делегираните от държавата дейности в размер на 309.1 млн. лв., целева субсидия за капиталови разходи в размер на 59.0 млн. лв., от които за екологични обекти 32.0 млн. лв. и обща изравнителна субсидия за местни дейности 35.0 млн. лв.

В случаите, в които разчетеният преотстъпен данък е по-висок от установените по стандарти разходи се формира вноската в централния бюджет. С цел да се въведат гаранции за защита интереса на централния бюджет и заздравяване на финансовата дисциплина се предлага с размера на определената вноска да се намали съответно отчислението от данък върху общият доход за съответната община. Така на практика при приемането на общинските бюджети няма да има община на вноска в централния бюджет. Предвижда се и възможността по решение на общинския съвет да се допълва финансирането на делегираните държавни дейности за сметка на общинските приходи от местни данъци и такси и други неданъчни приходи и изравнителни субсидии.

Повишава се отговорността на местната власт – кметове, общинска администрация и общински съвети при определянето на местната финансова политика и организация на приходната и разходната част на общинския бюджет в частта за общинските приходи и местните дейности. Очакваните постъпления от общински приходи за финансиране на общински разходи за местни дейности за 2004 г. са в размер на 667.8 млн. лв. От имуществени данъци е предвидено да постъпят общо около 190.8 млн. лв., такси и други неданъчни приходи 474.9 млн. лв., и изравнителна субсидия в размер на 35.0 млн. лв. за компенсиране на недостатъчния данъчен капацитет в част от общините.

Предвид на това, че се преустанови изземването на местни данъци и такси и други неданъчни приходи от общинските бюджети, се повиши инвестиционната активност на общините за сметка на предоставените допълнително ресурси. Оценката за тази активност за 2004 г. според нас ще бъде не по-малко от 50.0 млн. лв. Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2004 г. се създават условия за съставянето и изпълнението на един реалистичен бюджет. Основание за такова твърдение са и полагащите усилия от страна на правителството и Министерството на финансите за реализиране на Актуализираната програма за финансова децентрализация за периода 2002-2005 година.

За успешната реализация на финансовата децентрализация и стимулиране на инвестиционната активност на общините в ход е разработването на Закон за общинското кредитиране, чиито разпоредби ще регламентират правомощията на общините да емитират дълг и процедури по обезпечаването му.

Чрез бюджета за 2004 г. продължава утвърждаването на финансовата децентрализация и развитието на местното самоуправление в Република България, за доближаване решаването на конкретните проблеми от самите жители на общините, за създаването на условия за еднопосочност в интересите на местните общности и страната като цяло.

6. Бюджет на Национален фонд към Министерство на финансите

Националният фонд е извънбюджетен фонд към МФ. Чрез него се осъществява финансовото управление на помощите, предоставени на страната ни от Европейската общност. Дейността му е свързана с мобилизиране и управление на средствата, отпуснати като помощ по програмите ФАР, ИСПА, САПАРД, пред-присъединителни фондове, наред с български финансови ресурси от държавния бюджет и др.

Националният фонд управлява и предоставените средства от Европейския съюз във връзка с финансовата децентрализация.

Процесът на европейска интеграция е един от основните приоритети на българското правителство. Възникналите в тази връзка разходи за бюджета, се разделят на две основни групи:

- разходи по съфинансиране от бюджета на различните финансови инструменти на Европейския съюз за България.
- текущи разходи и по-специално тези, свързани с изпълнението на Националната програма на Република България за приемането на достиженията на правото на ЕС, посрещане на критериите за членство и участието в преговорите за присъединяване на страната към ЕС.

Таблица 27: Бюджет на Национален фонд към Министерство на финансите за 2004 г.

<i>Показатели</i>	<i>млн. лв.</i>
I. Собствени приходи и помощи	454.0
Неданъчни приходи	3.9
Помощи	450.1
II. Разходи	597.6
Текуща издръжка	98.2
Субсидии	77.4
Капиталови разходи	422.0
III. Трансфери	149.9
Дефицит (I – II + III)	6.3

Очакваните средства в приходната част на бюджета на Националния фонд са в размер на 454 млн. лв. Основна част от тях са предвидените помощи от чужбина 450 млн. лв.

Разходите за 2004 г. се предвижда да бъдат 597.6 млн. лв., от които най-голям дял имат капиталовите разходи, които са в размер на 422 млн. лв. В тези разходи основно са включени средствата по програмите ФАР, ИСПА и САПАРД.

Предвидените разходи за членски внос и участие в нетърговски организации за образователните програми “Сократ” и “Леонардо да Винчи” и са на стойност 16.76 млн. лв.

Дефицитът по бюджета за 2004 г. на Националния фонд се очаква да бъде 6.3 млн. лв.

ГЛАВА 4: Политика по дълга / Финансиране на Бюджет 2004

I. Държавен дълг

Към 30 юни 2003 г. размерът на държавния и държавногарантиран дълг е 8 878.5 млн. евро., в това число външен дълг – 7 736.4 млн. евро. и вътрешен дълг – 1 142.2 млн. евро. Съотношението Държавен дълг/БВП към същия период възлиза на 49.2%, като само за външен дълг спрямо БВП то е съответно 42.9%. В сравнение с края на 2002 г. като абсолютна стойност държавният дълг е намалял с 355.2 млн. евро, а като относителна стойност спрямо БВП с 6.4 пункта. Разходите за обслужване на дълга, също към края на месец юни на настоящата година, възлизат на 453.1 млн. лв., което е под предвиденото в предварителните разчети, поради пониските от предвидените международни лихви.

Размерът на **външния дълг** към 30 юни 2003 г. е 7 736.4 млн. евро, което представлява намаление от 417.7 млн. евро спрямо края на 2002 г. За същия период, съответно като дял от БВП външния дълг намалява с 6.2%, а като дял от общия размер на дълга се понижава с 1.2%.

С цел оптимизиране на валутната и лихвената структура на външния дълг, през 2002 г. бяха предприети редица мерки за преодоляване на съществуващия дългов риск.

Осъществено преструктуриране на част от брейди дълга посредством замяната му с нови глобални облигации в евро и в щатски долари, значителното отслабване на щатския долар спрямо еврото и продължаващата тенденция по заемане на средства предимно в евро, са основните причини, предопределили постигането на значително по – оптимална валутна структура на външния дълг. Делът на дълга, деноминиран в щатски долари от 66.19% в края на 2001 г. се редуцира до 54.03% в края на 2002 г., като и през настоящата година неговата относителна стойност продължава да намалява и достига 50.96% към 30 юни 2003 г. За сметка на намаленията, реализирани в доларовия компонент и в дела на дълга, деноминиран в други валути, нараства външния дълг, представен в евро – съответно от 17.41% до 30.49% за периода декември 2001 г. – декември 2002 г.

Лихвената структура на външния дълг също претърпява положителна промяна през 2002 г., която се запазва като тенденция и през настоящата година. Тази промяна е следствие от проведените операции по замяна на брейди облигации с плаващи лихви с глобални облигации с фиксирани лихвени купони и в резултат на последователната политика по заемане на нови външни кредити с фиксирани лихви. Към края на 2002 г. делът на дълга с плаващи лихви спадна до 62.80% от 88.80% към края на месец януари 2002 г. По – високият дял на фиксираните купони в лихвената структура на външния дълг води до по – добра предвидимост на лихвените разходи за бюджета и до по – малка нужда от резервни фондове за покриване на лихвения риск.

Въпреки значителното подобрене, постигнато в лихвената структура на външния дълг през изминалата 2002 г., все още повече от половината външни задължения са обвързани с международните лихвени проценти, което прави тази част от плащанията зависима от тяхното движение. Към края на 2003 г. прогнозният размер на външния дълг е 8 400 млн. евро, а плащанията по него 1 122.9 млн. лв., от които главници в размер на 536.1 млн. лв. и лихви в размер на 611.2 млн. лв. Очакваното изпълнение на разходите за лихви е около 95%. Неизпълнението на заложените в Закона за държавния бюджет (ЗДБ) за 2003 г. параметри се дължи на продължилата и през настоящата година тенденция на постепенно намаляване на

лихвите от Европейската централна банка и американския Федерален резерв – от една страна и на обезценката на щатския долар спрямо останалите валути на международните пазари – от друга.

Вътрешният дълг към края на 2003 г. се очаква да отбележи увеличение от около 180 млн. лв. спрямо 2002 г., но като дял от БВП ще остане в границите на 6.5% от БВП. Провежданата политика на постепенно увеличаване на нетната емисия на ДЦК цели преодоляване на дисбаланса между вътрешния и външния дълг на страната и осъществяване на преимуществено финансиране на местните пазари, каквато е практиката в страните-членки на ЕС. Същата се осъществява в съответствие с конюнктурата на пазара на дългови инструменти, ликвидността във финансовата система, предпочитанията на инвеститорите към определени ценни книжа, плащанията от и към бюджета, погасителния профил на дълга, сезонни дисбаланси, външни фактори и др. По този начин се предотвратява както изтласкване на частното финансиране от държавното, така и нарастване на реализираната на аукционите доходност на ДЦК. В този смисъл, прилаганата гъвкава емисионна политика е насочена преди всичко към подобряване на структурата на вътрешния дълг. В този контекст през 2003 г. се предвижда дела на новоемитираните дългосрочни ДЦК да придобие доминиращ дял от над 50%. Само за първото полугодие на настоящата година матуритетът на ДЦК, емитирани за финансиране на бюджетния дефицит нараства с девет месеца и достига 5 години и 2 месеца, като доходността остава на сравнително постоянни равнища при отделните дългови инструменти. Същевременно, с цел подобряване вторичната търговия на намиращите се в обръщение ДЦК се проведеха обратни изкупувания на стари неликвидни левови емисии. Аукционите предоставяха възможност за изплащане на номинала и лихвите по тях и за замяната им с ДЦК от нови емисии. Така се осъществи и редуциране на част от предстоящите лихвени плащания, предвид това, че изкупуваните обратно ДЦК са емитирани при лихвени купони, превишаващи настоящите такива. С оглед съобразяване на вътрешния пазар с европейския и обезпечаване на възможности за привличане на чуждестранни инвеститори в началото на 2003 г. са емитирани и седемгодишни съкровищни облигации, деноминирани в евро. Те бяха посрещнати с особен интерес, тъй като в банковата система 55% от депозитите са във валута, от които половината в евро. За подобряване качествените параметри на вътрешния дълг продължава провеждането и на периодични замени на ЗУНК облигации, деноминирани в щатски долари, със ЗУНК облигации, деноминирани в евро. Валутната композиция на дълга е структурирана изцяло в полза на левовия компонент, чийто дял към края на м. юни на настоящата година възлиза на 66.3%. Успоредно с това се наблюдава процес на диверсификация на валутната структура, резултиращ от нарастване дела на дълга, деноминиран в резервната валута на паричния съвет в страната – еврото. В частност от 11.8% в края на 2002 г. в средата на 2003 г. дела на дълга в евро нараства до 20.0%.

Лихвената структура на вътрешния дълг също индикира позитивно развитие, изразяващо се в продължаващо нарастване дела на задълженията с фиксирани лихви. Съответно техния дял от 69.3% в края на предходната година достига до 74.2% в края на шестмесечието на 2003 г. Същото се обуславя, както от обстоятелството, че емисиите на вътрешен дълг се осъществяват само при фиксирани лихвени купони, така и поради редовните амортизации на дълга с плаващи лихви.

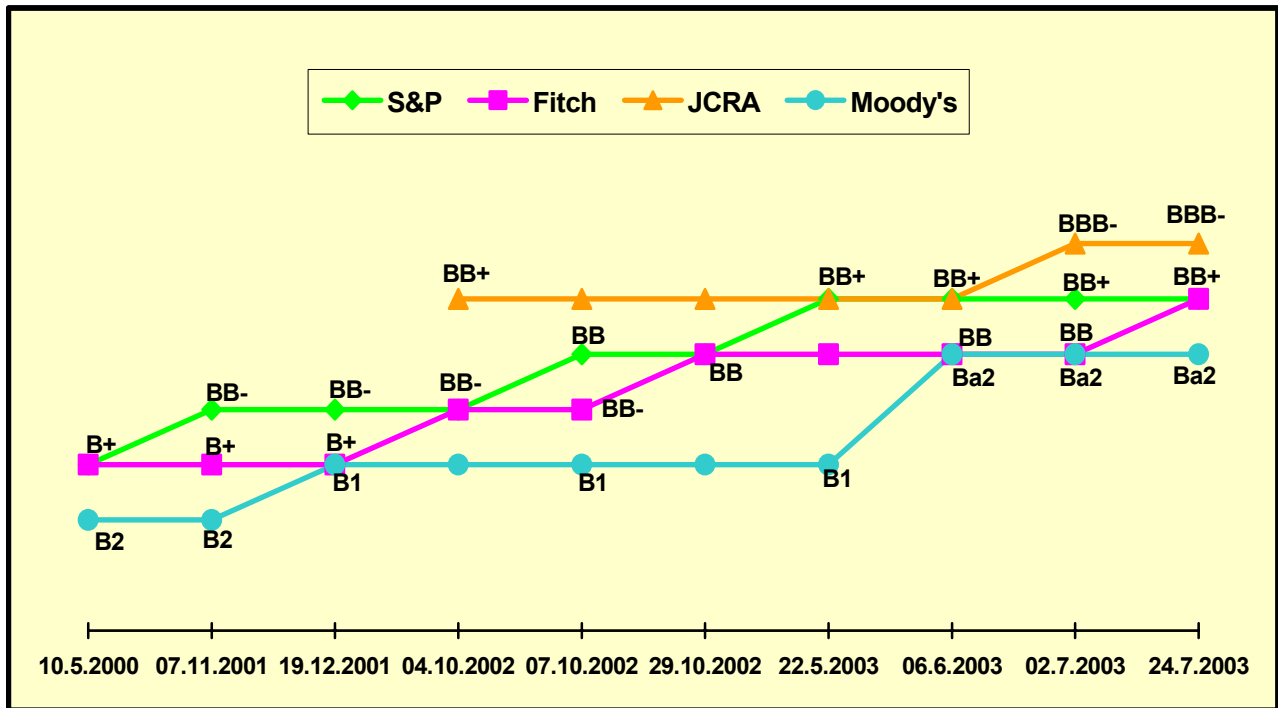
Не на последно място е и наличието на диверсифициран дългов портфейл, който е представен от ДЦК, емитирани на пазарен принцип, покриващи диапазон от 3 месеца до 10 години и при абсолютен превес на средно и дългосрочните ценни книжа.

В края на 2003 г. прогнозният размер на вътрешния дълг е около 1 176 млн. евро, като плащанията се предвижда да достигнат обща сума от 1 012.4 млн. лв., от които главници – 839.2 млн. лв. и лихви – 173.2 млн. лв.

Към края на 2004 г. външният дълг ще остане на приблизително същото ниво като абсолютна стойност спрямо 2003 г., а като съотношение спрямо БВП се очаква да намалее до 42.7%. Вътрешния дълг се очаква да нарасне с около 350 млн. лв. и да достигне до 2 650 млн. лв. Увеличението е в съответствие с провежданата политика за осигуряване на приоритетно финансиране на бюджетния дефицит на вътрешния пазар, както и в контекста на плавното балансиране на структурата на държавния дълг на страната. Същото обаче ще се осъществява при запазване на относително постоянни нива на дела на вътрешния дълг спрямо БВП.

През периода 2004–2006 г. плащанията по външния дълг ще бъдат между 600 и 850 млн. евро, а съответно по вътрешния между 350 и 700 млн. евро. По отношение на външния дълг влияние върху тези параметри ще окажат флукуациите на международните лихвени проценти, както и курса на щатския долар спрямо еврото. Външният дълг ще нараства в резултат на усвояванията по вече договорени държавни инвестиционни и държавногарантирани заеми, но съотношението му спрямо БВП се очаква да намалява. Предвид факта, че размерът на държавногарантирания дълг и дълга по държавни инвестиционни заеми показва тенденция на увеличение, процесът на одобряване на нови държавни гаранции и държавни инвестиционни заеми ще бъде стриктно регулиран, подчинен на определени критерии и обвързан с риска за бюджета. Върху размера на вътрешния дълг в посока на увеличение през следващите години ще повлияе реализирането на положително финансиране, чийто размер ще се определя в зависимост от пазарната конюнктура и необходимостта от обезпечаване финансирането на бюджетния дефицит.

Графика 12: Динамика на кредитния рейтинг за периода 2000 - 2003 г.

II. Финансиране

Външното финансиране по ЦРБ през 2004 г. ще бъде отрицателно, в размер на – 162.9 млн. лв., при очаквани усвоявания по нови заеми в подкрепа на платежния баланс от 270 млн. лв. Предвидените усвоявания по държавни инвестиционни заеми надвишава размера на регулярно извършваните погашения, съгласно договорените амортизационни схеми. В резултат на това очакваният нетен размер на външното финансиране по тях за 2004 г. ще бъде около 246 млн. лв.

Вътрешното финансиране ще компенсира ниското външно финансиране по ЦРБ чрез реализиране на положително салдо от около 299.4 млн. лв. За целта, ще продължи увеличаването на обема на новоемитираните дългосрочни ДЦК, като се отчита разширяване на участието на пенсионните фондове в този пазар. С оглед стимулиране на спестяванията ще продължи развитието на пазара на спестовни облигации, предназначени за граждани, при доходност леко превишаваща тази на редовните аукциони.

Приходите от **приватизация** за 2004 г. възлизат на 550 млн. лв.

ГЛАВА 5: Рискове и перспективи

I. Рискове пред Бюджет 2004

Тази глава има за цел да повиши сигурността при изпълнението на бюджета като още на етапа на бюджетното планиране очертае рисковете пред бюджетното изпълнение и мерките за тяхното преодоляване.

Доброто познаване на факторите, които могат да повлияят фактическото изпълнение на бюджета за следващата година и изграждането на подход за бързо реагиране при евентуалното им настъпване е от голямо значение за осигуряване стабилността на бюджетния процес.

1. Изменение в икономическите параметри

Промените в икономическите параметри могат да повлияят върху приходната и разходната част на бюджета, както и върху дълга. За да се повиши сигурността при изпълнението на бюджета е необходимо да се идентифицират рисковите фактори и да се очертаят мерките за тяхното преодоляване, което предполага дефинирането на подход за бързо реагиране при евентуалното им настъпване и вграждането на буфери в бюджета с цел ограничаване на неблагоприятните последици.

Валутен курс. Макрорамката за бюджета е разработена при предполагаем валутен курс средно за периода от 1.8 лв. за щ.д. От една страна обезцененият долар има благоприятен ефект за плащанията на Република България по външния дълг, тъй като все още преобладаващата част от него (50.4 %) е деноминирана в долари. От друга страна, ако тенденцията се запази това ще се отрази негативно върху търговския баланс. Намалените експортни постъпления ще доведат до влошено финансово състояние на фирмите и до по-ниски данъчни приходи.

Понастоящем **международните лихви** са на едни от най-ниските си равнища. Очакванията са през 2004 г. те да запазят нивата си, което ще намали риска от изтичане на капитали под формата на банкови депозити и от по-високи лихвени плащания по външния дълг. Относително по-високите лихви в страната благоприятстват връщането на изтекли през последните години капитали. Благоприятен е фактът, че хипотезата за покачване на лихвите си противоречи с хипотезата за нисък валутен курс на долара и за по-бавно възстановяване на външното търсене.

Вътрешните лихви. Хипотезата при съставяне на макрорамката е, че лихвите няма да се повишават съществено и ще варират около досегашното ниво на 2,5-3%. При заложен бюджетен дефицит от 0,7% от БВП, вероятността вътрешните лихви да се повишат е минимална. Ниските лихвени проценти ще стимулират инвестиционния процес и дългосрочния растеж на икономиката, който в момента се оценява на 5,5 %.

Фискални рискове

При изготвяне разчетите за бюджет 2004 г. бе проведен анализ на чувствителност, проследяващ влиянието на евентуалната промяна в нивата на основни рискови параметри върху разходите по обслужването на държавния дълг (плащания на главници и лихви). В структурата на държавния дълг към 30.06.2003 г. дела на дълга с фиксирани лихви съставлява 41.6%, срещу 58.4% за частта с плаващи лихвени купони.

Резултатите от анализа показват, че за 2004 г. промяната от 50 базисни точки в стойностите на LIBOR на щатския долар и еврото, спрямо фиксирани базови нива на същите лихвени проценти водят до увеличение на плащанията по дълга между 20 и 22 млн. евро. Следвайки очертаната цел за постепенно намаление на частта на дълга с плаващи лихви за сметка на дела с фиксирани лихвени проценти в приетата през 2003 г. “Стратегия за управление на държавния дълг” и в следствие предприетите конкретни мерки от МФ в този смисъл, влиянието на разходите от изменението на международните лихви през следващите години постепенно ще се ограничи.

Преобладаващият дял на държавния дълг деноминиран в щатски долари (46.2% към 30.06.2003 г.) обуславя по-осезателното въздействие на флукуациите в стойностите на тази валута върху обслужването задълженията на страната. Обезценката на щатския долар с 5% спрямо курса на еврото, при постепенно нарастващ дял на плащанията в американска валута за интервала 2004-2007 г. води до тяхното допълнително увеличение - от 50 до 70 млн. евро в края на периода.

2. Реализация на поети задължения и просрочия

Рискова разходна сфера за бюджета са **общините** и натрупаните просрочия по техните бюджети. Натрупването на просрочия се е превърнало в ежегодна практика, която трябва да бъде преодоляна. Общините, които са на вноса не изпълняват задълженията си, което също е потенциален риск за изпълнението на бюджета.

Здравеопазване. Слабото финансово управление и неефективните структури водят до натрупването на големи просрочия от болниците – търговски дружества в края на всяка година, които държавата е принудена да покрива. Това създава лош прецедент и отслабва финансовата дисциплина в бюджетната система. Много трудно е с настоящата бюджетна практика ограничаването на бюджетните организации да не поемат скрити задължения.

Предвид изложеното по-горе исконете за изпълнение на държавния бюджет за 2004 г. са минимални. Отчетните данните към 31.08.2003 г. показват наличие на голям излишък по консолидирания бюджет, който ще бъде достатъчен за покриване на непредвидени задължения, породени от някои рискови фактори. Това означава, че бюджетът за 2004 г. ще започне без допълнително утежнение на задължения и просрочия от настоящата 2003 г.

II. Реформи и перспективи

1. Реализация на бюджетната реформа

Усилията на Министерство на финансите за въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание продължиха и през настоящата година. След внасянето в Министерски съвет и представянето пред Народното събрание на пилотния програмен бюджет на Министерството на околната среда и водите като приложение към Закона за държавния бюджет за 2003 г., с Решение N 87 на МС от 11 февруари 2003 г. други две отраслови министерства бяха включени като пилотни – Министерство на труда и социалната политика и Министерство на транспорта и съобщенията. По такъв начин Министерство на финансите и пилотните отраслови министерства бяха изправени пред нови предизвикателства:

- На базата на натрупания опит при разработването на първия пилотен програмен бюджет, Министерство на финансите изготви указания за формулиране на стратегическите цели, оперативните цели и програмите, съставляващи структурата на програмен бюджет, които бяха приложени на практика от МТСП и МТС при разработването на бюджетите им за 2004 г. в програмен формат.
- Министерството на финансите, съвместно с Министерство на околната среда и водите разработи насоки за отчитане изпълнението на първия пилотен програмен бюджет за 2003 г.
- В момента се изготвят методологически указания за идентифициране и формулиране на показатели (индикатори) за изпълнение на програмен бюджет (на първо място показатели за измерване на предоставяната стока/услуга, и на второ – показатели за измерване ползата за обществото от предоставянето ѝ).

С бюджета на МОСВ бяха представени в средносрочен аспект стратегическите и оперативни цели, по които ще се работи в периода 2003-2005 г., както и необходимото финансово осигуряване за тяхното изпълнение.

Съгласно поетите от Правителството ангажименти по заема PAL 2, през следващите години пилотното разработване на програмни бюджети ще се разшири. Предвижда се през 2005 г. системата да обхване освен МОСВ, МТС и МТСП и МОН, както и две други министерства. До 2007 г. се очаква всички отраслови министерства да съставят бюджетите си по този начин. За да се осигури постигането на стратегическите цели на програмния подход на бюджетирание, отрасловите министерства трябва да изградят необходимия капацитет и оптимизират организационните си структури. Особено важно е да се гарантира ефективна координация между структурните звена, отговарящи за политиките на съответното министерство и тези, които изготвят бюджета.

Въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание ще създаде условия за вземане на оптимални решения по отношение на фискалните параметри и по-ефективното разпределение и използване на бюджетните ресурси в съответствие с приоритетите на Правителството. Крайната цел е държавата да предоставя публичните услуги при най-рационално използване на ограничените бюджетни средства, като се увеличат ползите от тях за цялото общество.

Новият подход на бюджетиране предполага преразпределение на задачите и отговорностите между основните участници в бюджетния процес и замяна на съществуващи отговорности с нови такива. Той ще позволи по-добра координация на задачите, изпълнявани от различните институции в рамките на целия сектор и ще осигури по-добро взаимодействие между тях. Съществен нов елемент в програмния подход на бюджетиране е, че той не само спомага за приоритизацията на отделните програми на дадено министерство, но също така и приоритизация на национално ниво, между отделните сектори. Развитие на програмния подход ще допринесе за по-активното участие на отрасловите министерства в процеса на бюджетиране и повишаване ролята и отговорността им за ефикасното използване на ресурсите при изпълнението на стратегическите приоритети и като краен ефект - подобряване показателите за качеството на обществените услуги в отделните бюджетни сектори.

Основни принципи при програмното бюджетиране са прозрачността на изготвяните бюджети и възможността за измеримост на резултатите и ползите от съответните програми за обществото чрез разработването на количествени и качествени индикатори. Последователното прилагане на тези принципи създава възможност за проследяване многогодишното въздействие на програмите върху бюджета, гъвкавостта на разходите, какви ангажименти са поети за следващите години, какви резултати се очакват за обществото, колко полезни са тези резултати и от това ли се нуждаем в най-голяма степен в рамките на ограничените ресурси. Обсъждането и приемането на бюджета от Народното събрание по програми ще даде необходимите гаранции, че взетите политически решения ще действат в средносрочен период.

2. Финансова децентрализация

Реализираната вече в страната Програма за финансова децентрализация в процеса на изпълнението си като част от цялостната реформа на бюджетната сфера постига съществен напредък. Съставената от МС с Решение №138 от 11.03.2002 г., работна група по финансова децентрализация (РГФД) изработи дългосрочните задачи и законодателната реформа, която е в ход, макар и неприключена все още. В сегашния си вид финансовата децентрализация не предполага покриване разходите на общините с местните приходи.

Приетите от РГФД разходни стандарти определят минималното равнище на финансиране на делегираните услуги в четири сектора: образование, здравеопазване, култура и социално подпомагане.

Изходен пункт в Концепцията за финансова децентрализация и подробната Програма за нейната реализация, приети от правителството, е да се изяснят разходните отговорности възложени на общините. За да се изгради стабилен фундамент на новата система за финансови взаимоотношения между централната и местна власт на управление, се прие общинските разходи се определят или като “делегирани от централните власти” или осигурявани по усмотрение на общините, т.е. като местен избор.

Фискалната децентрализация цели постигане на финансова самостоятелност на общините като делегира правото на всяка община сама да определя начина на изчисляване и размера на местните такси. Така се дава възможност на общинските администрации да вземат самостоятелни решения и сами да формират и реализират политиката си според специфичните за района приоритети.

Основните принципи на финансовата децентрализация са:

- Създаване на система от стимули, насочена към увеличаване на местните приходи, укрепване на потенциала в сферата на финансовото управление и максимална степен на местна автономност при определяне на характера и съдържанието на общинските услуги.
- Опростена структура на финансовите взаимоотношения
- Строга финансовата дисциплина от централната и от местната власт.
- Възможност на централната власт да наблюдава и оценява процеса на децентрализация.
- Децентрализираната система на финансови взаимоотношения отчита различията на общините във финансовите им ресурси, управленската компетентност и дава възможност на общините с различен потенциал да се развиват съобразно своите особености.
- Условия за ефективен граждански контрол.

Изпълнението на посочените основни принципи и тези залегнали в Управленската програма на Правителството на Република България, се следи от РГФД.

В изпълнение на Програмата за реализация на основните принципи беше извършено следното:

1. Разделение на приходните отговорности на държавата и общините на основата на договорености с НСОРБ.
2. Разделение на разходните отговорности между държавата и общините чрез разделение на финансираните от бюджетите на общините дейности - “държавни дейности“ и “общински дейности“.
3. Определяне на стандарти за численост на персонала на “държавните дейности” за образование, финансирани чрез общинските бюджети.
4. Определяне на стандарти за издръжка на “държавните дейности“ финансирани чрез общинските бюджети за сферите на образованието, здравеопазването, социалните услуги и културата и разчетни показатели за тяхното прилагане.
5. Освобождаване размерът на местните такси, които се определят от общинските съвети.
6. Финансиране на “държавните дейности” определени по реда на т. 3 и 4 с държавни трансфери – преотстъпени държавни приходи (Данък върху общия доход) и допълваща обща субсидия
7. Въвеждане на прозрачен Механизъм за определяне на бюджетните взаимоотношения на Централния бюджет с бюджетите на общините .
8. Финансирането на “общинските дейности” с общински приходи от местни данъци и такси и други неданъчни приходи, както и изравнителна субсидия при недостатъчен данъчен капацитет в общините.
9. Въвеждане на контрол върху разходването на държавните трансфери за финансиране единствено на “държавните дейности“.

10. Предоставяне на свобода на местните управи за разходване на собствените приходи от местни данъци и такси и други неданъчни приходи и изравнителна субсидия, съобразно своите потребности и желания на населението.

11. Отпадане като балансиращ приход в общинските бюджети постъпленията от данък за общините и данък печалба за общините.

12. Предвиждат се промени в Законите за държавната и общинската собственост.

За успешната реализация на финансовата децентрализация и стимулиране на инвестиционната активност на общините в ход е разработването на Закон за общинското кредитиране, на проект за осъществяването на мониторинг върху реализацията на финансовата децентрализация.

Реализирането на Програмата за финансова децентрализация прави сериозна стъпка за утвърждаване на местното самоуправление в страната ни. Тя спомага за решаването на конкретните проблеми от самите жители на отделните общини, за създаването на условия за еднопосочност в интересите на местните общности и страната като цяло.

Заключение

След постигането и запазването на макроикономическата стабилност в продължение на шест години пред икономическата политика на България се разкрива ново предизвикателство – постигане на устойчив икономически растеж до реализиране на пълния потенциал на българската икономика при настоящата ресурсна обезпеченост. Това се свързва с бързото развитие на процеса на глобализация и реалната перспектива България да стане част от Единния пазар на ЕС в най-близко бъдеще.

Всичко казано по-горе придобива смисъл единствено, ако е обвързано с реално подобряване на жизнения стандарт на населението, по-добро здравеопазване и образование и повишена заетост. В съвременния свят правителствата трябва да намерят сложния баланс между утвърждаване на пазарния механизъм и изглаждането на пазарните несъвършенства, присъстващи в по-голяма степен в новите пазарни икономики. Трябва едновременно да се засили стимула за предприемаческа дейност и да се осигури достойно съществуване на българските граждани, оказали се по една или друга причина извън обхвата на пазара на труда.

В Бюджет 2004 г. се залага ниско ниво на бюджетния дефицит, което ще допринесе за подобряване на финансовата дисциплина, стабилност на публичните финанси, неутрализиране на външните неравновесия и неутежняване на бъдещите поколения с дългово бреме. Предвиденият дефицит на консолидирана основа е 0.7 на сто от БВП, като той ще бъде сведен до нулево равнище съгласно средносрочната фискална стратегия.

През 2004 г. намалява общата данъчна и осигурителна тежест и се предвиждат промени в посока опростяване на данъчната система. Данъчната политика на правителството се основава на разумен компромис между осигуряване на необходимия ресурс за провеждане на разходните политики и създаване на условия за стимулиране на инвестициите и икономическия растеж. Следвайки политиката в развитите пазарни икономики, данъчната тежест се трансформира от преките към косвените данъци, като приоритетно се намалява корпоративния данък от 23.5 на 19.5%.

Размерът и структурата на разходите на консолидирана основа очертават основните приоритети, заложи в правителствената програма и фискалната политика. В Бюджет 2004 най-голям ръст спрямо предходната година отбелязват разходите за здравеопазване, образование и реформа на съдебната система.

Въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание ще създаде условия за вземане на оптимални решение по отношение на фискалните параметри и по-ефективното разпределение и използване на бюджетните ресурси в съответствие с приоритетите на правителството. Крайната цел е държавата да предоставя публичните услуги при най-рационално използване на ограничените бюджетни средства в условията на висока прозрачност, като се увеличат ползите от тях за цялото общество.

Приложения

- 1. Бюджет 2004 по отговорности**
- 2. Консолидирана фискална програма за 2004 година**
- 3. Консолидирана фискална програма за 2004 година по функции**